

BALIT
BALaton ITALiano

Magyar Fordítóház Alapítvány

BALIT

BALaton ITALiano

QUADERNO DEI SEMINARI DI

TRADUZIONE LETTERARIA

DEL DIP.TO DI ITALIANISTICA DI SZEGED

PRESSO LA CASA DEL TRADUTTORE

A BALATONFÜRED

Nr.1

2017-2020

Università degli Studi di Szeged / Szegedi Tudományegyetem
Facoltà di Lettere e Studi Sociali / Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar
Istituto di Studi Romanzi / Romanisztika Intézet
Dip.to di Italianistica / Olasz Tanszék
SZEGED, 2022

Comitato editoriale / Szerkesztők

Dr. Silvia Ascione

Dr. Lorenzo Marmioli

Dr. Eszter Sermann

Dott. Lorenzo La Nave

Revisione linguistica / Nyelvi lektor

Dr. Lorenzo Marmioli, Dr. Eszter Sermann

Revisione editoriale / Olvasószerkesztő

Dott. Lorenzo La Nave

Copertina:

Dott.ssa Anna Andreini

©Autori / Szerzők

Pubblicazione cartacea / Nyomtatott kiadvány

ISBN: 978-963-306-901-1

Pubblicazione digitale / Digitális kiadvány

ISBN: 978-963-306-902-8

Questa pubblicazione è stata resa possibile grazie al contributo di / A fordítások megjelenése támogatta:

Dip.to di Italianistica di Szeged, Magyar Műfordító Ház Alapítvány

INDICE	
Péter Rác: Köszöntő / Saluto	8-9
Eszter Sermann: Módszertani bevezető / Indicazioni sulla metodologia	10-11
Lorenzo Marmioli: Nota del curatore dei Seminari di traduzione / A műfordítói szemináriumok szervezőjének előszava	12-15
SEMINARIO MEDITERRANEO APRILE 2017	17
Darvasi László: <i>Csókok története</i> <i>Storia dei baci</i> (trad. di D. Bimbó, J. Ferencz, E. Godó, O. Jenei, L. Marmioli, E. Sermann)	18-19
Szív Ernő: <i>A kerekpározás dicsérete / Lode al pedalare</i> (trad. di D. Bimbó, J. Ferencz, E. Godó, O. Jenei, L. Marmioli)	20-25
SEMINARIO MEDITERRANEO APRILE 2018	27
Spiró György: <i>Az ok</i> <i>Il motivo</i> (trad. di M.S. Amatizi, A. Brogioni, N. De Feo, E. Giliberti, E. Sermann)	28-31
Spiró György: <i>Történet</i> <i>Una storia</i> (trad. di Zs. Balta, L. Marmioli, E. Sermann, B. Tekse)	30-33
Spiró György: <i>Ahány nyelv</i> <i>De linguis non est</i> (trad. di Zs. Balta, L. Marmioli, E. Sermann, B. Tekse)	32-35
SEMINARIO SAPIENZA MAGGIO 2018	37
Spiró György: <i>Történet</i> <i>Storia</i> (trad. di M.S. Amatizi, A. Brogioni, N. De Feo, E. Giliberti, C. Tatasciore)	38-39
Spiró György: <i>Ahány nyelv</i> <i>Per quante lingue</i> (trad. di M.S. Amatizi, A. Brogioni, F. Ciccariello, N. De Feo, E. Giliberti)	40-43
Mosonyi Aliz: <i>Magyarmesék: Emeletes Zsuzsi</i> <i>Susi dei Piani</i> (trad. di A. Dipierro, A. Herédi, C. Tatasciore, V. Trasolini) <i>Zsuzsi la Spilungona</i> (trad. di F. Ciccariello, C. De Cristofaro, E. Dudás, G. Italiano, S. Mandatori)	44-47
Mosonyi Aliz: <i>Magyarmesék: A pizzafutár</i> <i>Il fattorino</i> (trad. di F. Ciccariello, C. De Cristofaro, E. Dudás, G. Italiano, S. Mandatori)	48-49
Mosonyi Aliz: <i>Magyarmesék: A kertész</i> <i>Il giardiniere</i> (trad. di A. Dipierro, A. Herédi, L. Marmioli, V. Trasolini) <i>Il giardiniere</i> (trad. di F. Ciccariello, C. De Cristofaro, E. Dudás, G. Italiano, S. Mandatori)	48-49
Mosonyi Aliz: <i>Magyarmesék: A hídépítő mester</i>	50-51

<i>Il mastro costruttore di ponti inglese</i> (trad. di A. Dipierro, A. Herédi, L. Marmiroli, V. Trasolini)	
<i>Il mastro inglese costruttore di ponti</i> (trad. di F. Ciccariello, C. De Cristofaro, E. Dudás, G. Italiano, S. Mandatori)	
Mosonyi Aliz: <i>Magyarmesék: A finom orrú ember</i> <i>L'uomo dall'olfatto</i> straordinario (trad. di A. Dipierro, A. Herédi, L. Marmiroli, V. Trasolini) <i>L'uomo dal naso fine</i> (trad. di F. Ciccariello, C. De Cristofaro, E. Dudás, G. Italiano, S. Mandatori)	52-53
Mosonyi Aliz: <i>Magyarmesék: A fotográfus</i> <i>Il fotografo</i> (trad. di A. Dipierro, A. Herédi, L. Marmiroli, V. Trasolini) <i>Il fotografo</i> (trad. di C. De Cristofaro, E. Dudás, G. Italiano, S. Mandatori, C. Tatasciore)	54-55
Mosonyi Aliz: <i>Magyarmesék: Az ember, aki tudott röpdülni</i> <i>L'uomo che sapeva volare</i> (trad. di C. De Cristofaro, E. Dudás, G. Italiano, S. Mandatori, C. Tatasciore)	54-55
SEMINARIO ITALIANO NOVEMBRE 2018	57
Arany János: <i>Dante</i> <i>Dante</i> (trad. di E. Dudás, P. Gogolák, L. Marmiroli, E. Sermann) <i>Dante</i> (trad. di N. De Feo, J. Kecskés, B. Lóvei, M. Szunyog) <i>Dante</i> (trad. di E. Giliberti, A. Herédi, D. Kopász)	58-63
Arany János: <i>Az időnk</i> <i>Il tempo</i> (trad. di N. De Feo, P. Gogolák, A. Herédi) <i>L'era</i> (trad. di E. Dudás, E. Giliberti, J. Kecskés) <i>I tempi</i> (trad. di D. Kopász, B. Lóvei, L. Marmiroli)	64-65
Arany János: <i>Civilizáció</i> <i>Civiltà</i> (trad. di N. De Feo, P. Gogolák, A. Herédi) <i>Civiltà</i> (trad. di E. Dudás, E. Giliberti, J. Kecskés) <i>Civiltà</i> (trad. di D. Kopász, B. Lóvei, L. Marmiroli)	66-69
Arany János: <i>Az „öreg” házról...</i> <i>Dalla casa "anziana"...</i> (trad. di N. De Feo, P. Gogolák, A. Herédi) <i>Dalla "vecchia" casa...</i> (trad. di E. Dudás, E. Giliberti, J. Kecskés) <i>Sulla casa "anziana"...</i> (trad. di D. Kopász, B. Lóvei, L. Marmiroli)	70-71
Arany János: <i>Mi vagyok én?</i> <i>Chi sono io?</i> (trad. di N. De Feo, P. Gogolák, A. Herédi) <i>Cosa sono io?</i> (trad. di E. Dudás, E. Giliberti, J. Kecskés) <i>Cosa sono io?</i> (trad. di D. Kopász, B. Lóvei, L. Marmiroli)	72-73

Arany János: <i>Sejtelek</i> <i>Presagio</i> (trad. di N. De Feo, P. Gogolák, A. Herédi) <i>Il presagio</i> (trad. di E. Dudás, E. Giliberti, J. Kecskés) <i>Presentimento</i> (trad. di D. Kopász, B. Lóvei, L. Marmiroli)	74-75
SEMINARIO MEDITERRANEO APRILE 2019	77
Arany János: <i>Fülemile</i> <i>L'usignolo</i> (trad. di Zs. Balta, A.M. Cutrupia, B. Medgyesi, L. Marmiroli, C. Mirabile)	78-87
SEMINARIO ITALIANO NOVEMBRE 2019	89
Csáth Géza: <i>Az albíróék</i> , capp. I-II / <i>Il vice procuratore e sua moglie</i> , capp. I-II (trad. di, A.M. Cutrupia, N. De Feo, J. Pamuk, E. Sermann)	90-95
Csáth Géza: <i>Az albíróék</i> , capp. III-IV <i>Il vice procuratore e sua moglie</i> , capp. III-IV (trad. di E. Giliberti, J. Kecskés, A. Ostrifate, N. Tápai)	96-99
Csáth Géza: <i>Az albíróék</i> , capp. V-VI <i>Il vice procuratore e sua moglie</i> , capp. V-VI (trad. di I. Falone, N. Lengyel, L. Marmiroli, N. Péter, A. Rizzo)	100-103
SEMINARIO ITALIANO FEBBRAIO 2020	105
Papp-Zakor Ilka: <i>Gyógyítók</i> (da: <i>AngyalvacSORA</i>) <i>I guaritori</i> (trad. di J. Kecskés)	106-117
Papp-Zakor Ilka: <i>KökörCSin</i> (da: <i>AngyalvacSORA</i>) <i>Pulsatilla</i> (trad. di V. Czakó)	116-125
Papp-Zakor Ilka: <i>Hélium</i> (da: <i>AngyalvacSORA</i>) <i>Elio</i> (trad. di N. Tápai)	124-133
SEMINARIO ITALIANO ONLINE AGOSTO 2020	135
Czakó Zsófia: <i>Elvisznek az oroszok</i> (da: <i>Nagypénteken nem illik kertészkedni</i>) <i>I russi mi portano via</i> (trad. di S. Nicolosi, E. Sermann)	136-141
Fehér Boldizsár: <i>Vak majom</i> , capp. I-II <i>La scimmia</i> (trad. di N. Csáti, M. I. Rinaldi)	142-155
Horváth Imre, <i>A kicsi embere</i> , capp. I-II <i>Il piccolo</i> (trad. di L. La Nave, E. Pavanello)	156-165
Mán-Várhegyi Réka, <i>Mágneshegy</i> , capp. I-II <i>Picco magnetico</i> (trad. di V. Czakó, F. De Felice)	166-177

Köszöntő

Amit az olvasó a kezében tart, az egy több éves munka eredménye. A munka elsősorban a balatonfüredi Magyar Fordítóházban zajlott, kerete pedig az évente ismétlődő magyar-olasz műfordító szeminárium volt. Ott gyűltek össze a Szegedi Tudományegyetem magyar és olasz hallgatói, hogy oktatóik segítségével szemelvényeket fordítsanak a kortárs és klasszikus magyar irodalomból. Van-e nemesebb (és tegyük hozzá: érdekesebb és fontosabb) feladata az egyetemnek, mint közelebb hozni egymáshoz e két ország kultúráját? Erre a kérdésre a válasz egyértelmű mind nekünk magyaroknak, mind olasz barátainknak. Ha a határaink nem is közösek, de a kultúráink évszázadok óta élnek egymás közelében és érdeklődnek egymás iránt. Ennek egyik legfontosabb területe az irodalmi fordítás. Kicsi, ám fontos eredménye közös munkánknak ez a füzet – forgassák örömmel és kíváncsian.

Rácz Péter
a Magyar Fordítóház igazgatója

Saluto

Il quaderno che il lettore stringe in mano è il risultato di vari anni di lavoro. Le traduzioni sono state svolte in primis presso la Casa del Traduttore a Balatonfüred, nell'ambito dei seminari annuali di traduzione dall'ungherese in italiano. Nella Casa si sono riuniti gli studenti italiani e ungheresi del Dip.to di italianistica dell'università di Szeged, insieme con i propri docenti universitari, in modo da poter dedicarsi alla traduzione di brani di letteratura ungherese classica e contemporanea. Esiste forse per le università un compito più nobile (e aggiungiamo: più interessante e importante) di avvicinare le culture di due Paesi diversi? La risposta a una questione del genere è univoca, tanto per noi ungheresi che per i nostri amici italiani. Anche se non abbiamo confini in comune, le nostre culture sono purtuttavia da secoli vicine l'una all'altra, mostrando un visibile interesse reciproco. Uno dei campi più importanti di tale vicinanza è la traduzione letteraria. Questo nostro quaderno, di dimensioni ridotte, è il risultato del nostro lavoro comune – che il lettore lo sfogli con gioia e curiosità.

Péter Rác
Direttore della Casa del Traduttore Ungherese

Módszertani bevezető

Elterjedt vélekedés, hogy a műfordítás nem anyanyelvre – néhány speciális kivételtől eltekintve – nem lehetséges, mivel az anyanyelv mélységeinek, árnyalatainak ismerete sokéves, akár egy életen át tartó szorgalmas nyelvtanulással sem közelíthető meg. De mi történik abban az esetben, ha egy magyar irodalmi alkotás nem egyetlen fordító hangján szólal meg olasz nyelven, hanem két fordító, vagy éppen egy fordítói munkacsoport tollából születik meg a célnyelvi szöveg?

A balatonfüredi fordítószemináriumokon a legmeghatározóbb – az olasz szövegek megszületése felett érzett öröm mellett – a csoportos fordítás, a közös gondolkodás élménye, melynek során a végső változatot fordítói munkacsoportok közösen alakítják ki: a tagok a magyar nyelvet jól ismerő olasz anyanyelvű, valamint az olaszt jól ismerő magyar anyanyelvű egyetemi hallgatók. A páros, illetve csoportos fordítás módszere a szöveg minőségének feltétlenül javára válik, mivel a különböző műfajú (vers, novella, tárca, regényrészlet) forrásnyelvi szöveg mély megértése és a célnyelvi változat értő kialakítása összeadódik.

A szemináriumokon született célnyelvi szövegek nem valódi, klasszikus értelemben vett műfordításnak, inkább egyfajta stílusgyakorlatnak tekinthetők, ugyanis a fordítók nem professzionális műfordítók, hanem olyan egyetemi hallgatók, akik között ugyan fordító és tolmács mesterszakosok is vannak, de ők a képzésük során elsősorban a szakfordítói pályára készülnek fel. A műfordítás számukra elsősorban szellemi kirándulást, interkulturális tapasztalatcsere-t, az egymástól tanulás élményét jelenti, ami remekül kiegészíti az egyetemi kurzusok alatt megszerzett ismereteket.

A szemináriumokon valójában a folyamat a lényeges, a gyümölcsöző, ami a résztvevőket tapasztalatként és élményként sokáig elkíséri. Az már csak a ráadás, hogy a olyan közreadásra méltó, tapintható eredmény is születik, amelyet a jelen kötet formájában tarthat kezében az olvasó.

Dr. Sermann Eszter
egyetemi adjunktus, SZTE Olasz Tanszék
műfordító

Prefazione metodologica

È opinione diffusa che, salvo alcune eccezioni particolari, la traduzione verso una lingua non materna non sia possibile, poiché la profondità e le sfumature della madrelingua non possono essere raggiunte neanche con uno studio diligente prolungato per diversi anni o, addirittura, per una vita intera. Ma cosa succede quando un'opera letteraria nata in ungherese non viene tradotta in italiano da un singolo traduttore, ma da due traduttori o da un gruppo di traduttori?

Nei seminari di traduzione a Balatonfüred l'elemento più importante – oltre alla gioia di tradurre dei testi in italiano – è l'esperienza della traduzione in gruppo, del pensare insieme, durante il quale la versione finale viene elaborata da gruppi di traduttori: i membri sono studenti universitari di madrelingua italiana che conoscono bene l'ungherese e di madrelingua ungherese che conoscono bene l'italiano. Il metodo della traduzione in coppia o in gruppo risulta evidentemente vantaggioso per la qualità del testo, in quanto combina una profonda comprensione dell'opera nella lingua di partenza in diversi generi (poesia, racconto, elzeviro, estratto di romanzo) con un'elaborazione precisa della versione in lingua di arrivo.

I testi italiani prodotti nei seminari non possono essere considerati una vera e propria traduzione nel senso classico della parola, ma piuttosto una sorta di esercizio stilistico, dal momento che i traduttori non sono traduttori professionisti, ma studenti universitari che, pur svolgendo una formazione di laurea magistrale in traduzione e interpretariato, si stanno formando principalmente per la carriera di traduttore. Per loro la traduzione letteraria è soprattutto un'escursione intellettuale, uno scambio interculturale di esperienze che costituisce un ottimo complemento alle conoscenze acquisite durante i corsi universitari.

I seminari sono davvero incentrati sul processo, sull'esperienza della traduzione, che rimarrà con i partecipanti per molto tempo. È un valore aggiunto il fatto che siano stati prodotti anche risultati tangibili, degni di essere pubblicati, che il lettore può tenere tra le mani sotto forma del presente volume.

Dr. Eszter Sermann
Prof. Associato, Dip.to di Italianistica di Szeged
Traduttrice letteraria

Nota del Curatore dei Seminari di Traduzione

In questo primo Quaderno dei Seminari di Traduzione della Casa del Traduttore sono presenti i lavori svolti tra la primavera del 2017 e l'estate del 2020. Nel volumetto sono presenti tre tipi di seminari diversi, ognuno con le proprie caratteristiche.

L'idea di organizzare un seminario di traduzione dall'ungherese all'italiano è venuta nella primavera del 2017 quando, a Szeged, sono venuto a sapere che era ormai tradizione organizzare dei cosiddetti seminari "iberici" presso la Casa, invitando studenti e traduttori di portoghese, spagnolo, catalano e basco a confrontarsi per alcuni giorni presso la Casa.

Ecco quindi che nell'aprile del 2017 finalmente anche l'italiano si è unito al gruppo iberico, rendendo il seminario in questione un po' più "Mediterraneo". Da qui la dicitura di "Seminario Mediterraneo" per i seminari delle primavere del 2017, 2018 e 2019: si trattò, infatti, di sessioni di traduzione presso la Casa insieme con le altre lingue iberiche evidenziate, a cui partecipò, per motivi di spazi a disposizione, un numero limitato di studenti del Dip.to di Italianistica. I risultati di questi lavori sono già stati pubblicati su vari volumi della rivista dell'Ispanistica di Szeged «Homo Hispanisticus» del 2018, 2019 e 2020, di cui si vuole ringraziare l'ospitalità garantita anche ai testi tradotti in italiano.

Il Seminario "Sapienza" del maggio 2018 vide una massiccia partecipazione degli studenti della Magiaristica di Sapienza Università di Roma, grazie principalmente al fatto che, per l'a.a. 2017-2018, mi trovai a ricoprire un incarico di affidamento dell'insegnamento dell'ungherese, e puntando sul successo del Seminario per risollevare il morale degli studenti della Cattedra, in quel momento in grave difficoltà. In quell'occasione proposi alle amiche e colleghe Claudia Tatasciore e Francesca Ciccariello di partecipare in qualità di "tutor" per coadiuvare gli sforzi dei vari partecipanti all'evento. I testi tradotti in quel seminario sono già stati pubblicati sulla «Rivista di Studi Ungheresi» del 2019.¹

I cosiddetti Seminari Italiani, infine, sono eventi di traduzione ormai maturi, la cui notizia è stata diffusa presso le Cattedre di magiaristica in Italia (Sapienza Università di Roma, L'Orientale di Napoli, come anche le università di Udine, Padova, Bologna), invitando gli studenti interessati a candidarsi a partecipare. Inoltre, in due occasioni sono stati invitati anche studenti dall'Italianistica di Debrecen (alle sessioni di novembre 2018 e 2019) e dall'Università Cattolica

---

¹ Cfr. LORENZO MARMIROLI, *I lavori del 1° Seminario italiano di traduzione presso la "Casa del Traduttore" di Balatonfüred*, «Rivista di Studi Ungheresi» XVIII, Roma, 2019, pp. 147-162.

Pázmány (durante il seminario online di agosto 2020).

Infine, i testi del cosiddetto seminario di febbraio 2020 sono in realtà stati tradotti da studentesse del Dip.to di Italianistica di Szeged nel corso del semestre accademico, nell'ambito del corso universitario di Traduzione Artistica.

È stato presso la Casa del Traduttore che hanno avuto modo di incontrarsi e di collaborare proficuamente gli studenti italiani di magiaristica, ansiosi di partecipare a eventi di traduzione di questo tipo (anche in passato si sono tenuti seminari di traduzione, ma fino al 2017 erano molti anni che si era persa questa consuetudine) e gli studenti ungheresi di Italianistica, dando così luogo a una proficua collaborazione di successo. Infatti, ritengo che il risultato più esaltante di questi seminari, oltre alle bellissime traduzioni prodotte di testi ancora inediti in italiano, toccando tanto la prosa che la poesia, sia il metodo di lavoro unico, che vede confrontarsi studenti di realtà opposte, ma complementari.

Inutile dire che per un tale tipo di collaborazione è fondamentale mantenere rapporti di buone pratiche tra il Dip.to di italianistica di Szeged, la Casa del Traduttore e le Cattedre di magiaristica in Italia; se questi rapporti di vicinanza hanno prodotto frutti gradevoli, è compito del lettore deciderlo. Questo tipo di collaborazione internazionale e interuniversitaria non sarebbe possibile senza la partecipazione anche dei docenti in Italia. Desidero quindi ringraziare coloro che si sono adoperati per diffondere tra gli studenti la notizia dei seminari: Melinda Mihályi, Ildikó Hortobágyi e Edit Rozsavölgyi da Sapienza Università di Roma, Beatrice Töttössy e Kinga Kapácsy da Firenze, Zsuzsanna Rozsnyoi da Bologna, Cinzia Franchi e Fruzsina Sárkány da Padova, Paolo Driussi e Alexandra Foresto da Udine, Judit Papp da Napoli.

Infine, un sentito ringraziamento va naturalmente ai partecipanti che, nel corso degli anni, si sono susseguiti ai seminari, permettendo forse di poter già parlare di una tradizione consolidata. Voglio ringraziare la collega di Szeged Prof.ssa Eszter Sermann, sempre entusiasta partecipante ai seminari e di grande aiuto nella scelta dei testi da tradurre, come anche la Prof.ssa Andrea Kollár, Direttore del Dip.to di Italianistica di Szeged, che non ha mai fatto mancare il proprio supporto ai seminari, rendendo anche finanziariamente possibile la pubblicazione di questo quaderno di traduzioni.

Il ringraziamento principale va comunque al Direttore della Casa del Traduttore Ungherese a Balatonfüred Prof. Péter Rácz, che permette che la tradizione continui.

Dr. Lorenzo Marmiroli
Prof. Associato, Dip.to di Italianistica di Szeged
Traduttore letterario

A műfordítói szemináriumok szervezőjének előszava

A Fordítósze­miná­riumi Fü­zetek első kö­teté­ben azo­kat a fordításo­kat tárjuk az olvasó elé, amelyek 2017 tavasza és 2020 nyara között három különböző jelle­gű és összetételű műfordítói szemináriumon születtek.

A magyar-olasz műfordítói szemináriumok szervezésének ötlete 2017 tavaszán merült fel először, amikor Szegeden értesültem arról, hogy a balatonfüredi Magyar Fordítóházban már hagyománnyá vált az úgynevezett „ibériai” szemináriumok szervezése, melyek keretében résztvevői portugál, spanyol, katalán és baszk szakos hallgatókat és fordítókat hívtak meg évente néhány napos találkozóra és közös munkára.

Így aztán 2017 áprilisában az olaszok is csatlakoztak az ibériai csoporthoz, erősítve szeminárium „mediterrán” jellegét, következésképpen a 2017, a 2018 és a 2019 tavaszán tartott szemináriumokat már *Mediterrán szeminárium* megjelöléssel láttuk el: ezek az alkalmak valójában az Ibériai-félsziget nyelveinek képviselőivel közösen tartott műfordítói szemináriumok voltak, amelyeken a rendelkezésre álló férőhelyek korlátozott száma miatt az SZTE BTK Olasz Nyelv és Irodalom Tanszékéről csak néhány hallgató vehetett részt. A közös munka gyümölcsei már megjelentek a 2018-as, 2019-es, 2020-as SZTE BTK Hispanisztika Tanszékének «Homo Hispanisticus» c. folyóiratában, így ezúton is köszönetünket fejezzük ki az olasz nyelvű szövegek befogadásáért.

A 2018 májusában megrendezett *Sapienza* szemináriumon a római La Sapienza Egyetem magyar szakos hallgatói nagy számban vettek részt, ami elsősorban annak köszönhető, hogy a 2017-2018-as tanévben a fent nevezett egyetemen én magam feleltem a magyar nyelv oktatásáért, és azt reméltem, hogy egy jó hangulatú, eredményes szeminárium meghozza az akkoriban komoly nehézségekkel küzdő tanszék hallgatóinak kedvét a magyartanuláshoz. Felkértem Claudia Tatasciorét és Francesca Ciccariellót, kollégáimat és barátaimat, hogy „tutorként” vegyenek részt az eseményen, és segítsék a résztvevők közös munkáját. A szövegek megjelentek a «Rivista di Studi Ungheresi» c. folyóirat 2019-es számában.

Végül az úgynevezett olaszos szemináriumok már nagy tapasztalatból táplálkozó események voltak, amelyek hírért eljuttattuk olaszországi egyetemek (a római La Sapienza Egyetem, a nápolyi L'Orientale Egyetem, valamint az udinei, a padovai és bolognai egyetemek) magyar tanszékeire, és ezekből az intézményekből toboroztunk hallgatókat. Két alkalommal a Debreceni Tudományegyetem Olasz Tanszékének (2018. november, 2019. november) és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Olasz Tanszékének (a 2020. augusztusi online szeminárium) hallgatóit is meghívtuk.

A 2020. februári szeminárium fordításait az SZTE BTK Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék hallgatói készítették a tanév során műfordítói kurzus keretében.

A Magyar Fordítóház lehetőséget adott arra, hogy a tanulásra vágyó olaszországi magyar szakos hallgatók magyarországi olasz szakos kollégáikkal találkozzanak, és sikeres hosszú távú együttműködést alakítsanak ki egymással. (Évekkel ezelőtt Pálmai Nóra vezetésével rendeztek a házban hasonló szemináriumokat, de ezeknek az alkalmaknak jóval 2017 előtt vége szakadt.) Úgy vélem, a szemináriumok legizgalmasabb eredménye – az olaszul még kiadatlan (prózai és lírai) szövegek mívesen kidolgozott fordításainak megszületése mellett – az az egyedülálló munkamódszer, melynek köszönhetően különböző, de egymást kiegészítő kulturális háttérrel rendelkező diákok tapasztalják meg a közös gondolkodás élményét.

Mondanom sem kell, hogy az SZTE BTK Olasz Nyelv és Irodalom Tanszéke, a Magyar Fordítóház és az olaszországi magyar tanszékek közötti jó kapcsolat fenntartása elengedhetetlen a szemináriumok keretében megvalósuló együttműködés megvalósításához. Hogy ennek a szoros kapcsolatnak beérett-e a gyümölcse, azt döntse el az olvasó. Mivel ez a nemzetközi és egyetemközi együttműködés nem lenne lehetséges az olaszországi oktatók aktív részvétele nélkül, ezúton is köszönetet mondunk azoknak, akik mindent megtettek annak érdekében, hogy a szemináriumok híre eljusson a hallgatókhoz: Mihályi Melinda, Hortobágyi Ildikó és Rózsavölgyi Edit a római La Sapienza Egyetemről, Töttössy Beatrice és Kapácsy Kinga Firenzéből, Rozsnyoi Zsuzsanna Bolognából, Cinzia Franchi és Sárkány Fruzsina Padovából, Paolo Driussi és Alexandra Foresto Udinéből, Papp Judit Nápolyból.

Végezetül természetesen szívből jövő köszönet illeti azokat a résztvevőket, akik az évek során egymást követték a szemináriumokon, így – hála nekik – mára hagyománnyá vált a műfordítói szemináriumok szervezése. Megköszönöm továbbá dr. Sermann Eszter kolléganőmnek, hogy mindig lelkes résztvevője a szemináriumoknak, és a szövegválasztásban is több alkalommal a segítségemre volt, valamint Zentainé dr. Kollár Andrea tanszékvezetőnek, amiért a tanszékünk nevében a jelen kötet megjelenését lehetővé tette.

A legfőbb köszönet Rácz Péternek, a Magyar Fordítóház Alapítvány elnökének jár, amiért minden évben visszatérhetünk, és folytathatjuk a közös fordítás hagyományát.

Dr. Marmioli Lorenzo
egyetemi adjunktus, SZTE Olasz Tanszék
Műfordító

SEMINARIO MEDITERRANEO APRILE 2017²

---

² Le traduzioni in italiano, spagnolo, catalano, portoghese e basco di questo seminario sono state già state pubblicate in «Homo Hispanisticus» 2017–2018, Szeged, 2018, *passim*.

Darvasi László

Csókok története³

Köztudott, hogy csókban a portugálok a legjobbak. Igen játékos a spanyol és az olasz csók. Az angolnak, németeknek, hollandoknak hideg és nehéz a nyelve, a svédeknek, norvégoknak, finneknek hideg és fürge. A dánok álmatagok. Ritkán csókolnak az írek és a svájciak. A csehek nyálasak, de kitartóak. A lengyelek nem szeretik lehunyni a szemüket. A románok szenvedélyesek, a görögök fáradékonyak. Az oroszoknak alatt jár a kezük. A magyarok a fogaikat is használják...

---

³ DARVASI LÁSZLÓ, *A portugálok*, Budapest, József Attila Kör/Pesti Szalon, 1992, p. 38.

László Darvasi

Storia dei baci

Trad. di Dorina Bimbó, Judit Ferencz, Edit Godó, Orsolya Jenei,

Lorenzo Marmioli, Eszter Sermann

Ben noto che nel baciare i portoghesi sono i migliori. Il bacio italiano e quello spagnolo sono assai vivaci. La lingua degli inglesi, dei tedeschi e degli olandesi è fredda e dura. Quella degli svedesi, dei norvegesi e dei finlandesi è fredda e vispa. I danesi quasi si addormentano. I baci irlandesi e svizzeri sono rari. Quelli dei cechi sono viscosi, ma tenaci. I polacchi non amano chiudere gli occhi. I rumeni sono focosi, i greci un fuoco di paglia. I russi smanacciano dabbasso. Gli ungheresi ci danno dentro con i denti...

Szív Ernő

A kerékpározás dicsérete⁴

Ezzel a tárcával voltaképpen Herr D.-nek tartozom. Herr D.-vel egy Münchentől délre eső, festői falucskában ismerkedtem meg. Vagyis először Frau Herz ismerkedett meg velem. Herr D. egy napon felsántikált a szállásunkra, s ott tudomására adta Frau Herznek, hogy a tekintélyes délnémet lap helyi mellékletében olvasott egy írást az urától, s bár örül, hogy itt, e festői helyen magyar tollforgatóra lel, kritikai észrevételeit mégsem tudja – nem is akarja – elrejtteni, lévén az említett írás tartalmilag és formailag elhibázott. Herr D. szerette volna a hibákat személyesen is elemezni, s ezért randevút ajánlott Frau Herz férjének, aki ezt a találkozt el is fogadta. Mint később kiderült, Herr D. magyar származású, a világhírű Siemens cég nyugalmazott aligazgatója, és aktív korában a világközlekedéssel foglalkozott. Herr D.-nek volt lakása São Paulóban, aztán volt otthona New Yorkban, illetve München Rózsadombján is. Búskomorság miatt évente egy hónapot mégis magánklinikán töltött a festői falucskában, spártai körülmények között, a betegfehér falakat és a gyógyszeres fibulákat bámulva. Mint ha függőlegesen feszülő damilrengeteg lenne, zuhogott az eső, amikor a klinikára értem. Herr D. az ágyban feküdt, és éppen búskomor volt. Szomorúan elmondta, hogy az az írás, amiben a sörivás magyar sajátosságait taglaltam, nemcsak neki, de tudós kezelőorvosa, mi több egynémely magasan kvalifikált beteg társa számára is csalódást okozott. Helytelen elképzelés, miszerint a sört magyarul, csehül vagy németül lehetne inni. Nem vitatkoztam, mert egy magánklinikán nem vitatkozik az ember. Aztán Herr D. a közlekedésről beszélt, igen szomorúan, de olykor megcsillanó szemekkel. Hogy a közlekedés története voltaképpen az emberiség története, hogy közlekedés nélkül nincsen történelem, nincsen megváltás és bűnbeesés, és nincsen remény. Például Jézus Krisztus és Mohamed, hovatovább az Ördög is igen sokat közlekedett – közlekedik. Zuhogott kint az eső, és jó volt hallgatni a szomorú Herr D.-t. Azóta is gyakran gondolok rá, ha közlekedem. És én is gyakran közlekedem.

Köztudomású, hogy a tárcaírásban a sétát nevezik az emberi közlekedés legadekvátabb megnyilvánulásának. Szerintem ez egy jó szándékú, ám felszínes, következőképpen alapvetően elhibázott megállapítás. A sétáló ember lassú és megbízhatatlan, hovatovább rendre leragad a részletekben.

---

⁴ Szív ERNŐ, *Hogyan csábítsuk el a könyvtáros kisasszonyt?*, Pécs, Jelenkor Kiadó, 1997, pp. 67–70.

Ernő Szív

Lode al pedalare

*Trad. di Dorina Bimbó, Judit Ferencz, Edit Godó, Orsolya Jenei,
Lorenzo Marmioli, Eszter Sermann*

A dire il vero devo questo elzeviro a Herr D. Ho fatto la conoscenza con Herr D. in un pittoresco paesino situato a Sud di Monaco. O, per essere più precisi, è stata Frau Herz a conoscerlo per prima. Un giorno Herr D., arrancandosi su fino al nostro alloggio, ha comunicato a Frau Herz di aver letto un articolo di suo marito nell'edizione locale del prestigioso giornale basso-tedesco e che, benché abbia apprezzato l'aver trovato un letterato ungherese in quella località pittoresca, non può – e neanche vuole – nascondere le sue osservazioni critiche, considerando il fatto che il suddetto articolo è, nel contenuto e nella forma, errato. Herr D. avrebbe anche voluto discutere gli errori a quattr'occhi, e perciò ha proposto un rendez-vous con il marito di Frau Herz, il quale ha accettato prontamente. In séguito è venuto fuori che Herr D., di origini ungheresi, al momento in pensione, era stato vicedirettore della ditta di fama mondiale Siemens e che, nel corso della sua vita lavorativa, si era occupato di trasporto internazionale. Herr D. aveva un appartamento a San Paolo, si sentiva a casa a New York come al *Rózsadomb* di Monaco. Preso dalla malinconia, però, ogni anno era solito trascorrere un mese in condizioni spartane presso una clinica privata del pittoresco villaggio, con lo sguardo fisso sulle pareti bianche come la morte e sulle fiale di medicine. Pioveva a catinelle, come innumerevoli invisibili catene tese dal cielo, quando sono arrivato alla clinica. Herr D. stava sul letto, avvolto nella malinconia. Sospirando, mi disse che da quello scritto, in cui avevo trattato delle particolarità ungheresi nel bere birra, erano rimasti delusi non solo lui personalmente, ma anche il suo dotto medico curante, come pure alcuni dei suoi altamente qualificati compagni. È un'osservazione fuori luogo che si possa bere birra all'ungherese, alla ceca o alla tedesca. Non l'ho contraddetto, dato che in una clinica privata non si contraddicono le persone. Gli occhi a volte brillanti, di seguito Herr D. ha preso con tristezza a parlare dei trasporti. Poiché, in verità, la storia dei trasporti altro non è che la storia dell'umanità, poiché senza trasporti non c'è storia, non c'è redenzione né peccato originale e non c'è speranza. A rigor di esempio, Gesù Cristo e Maometto, e addirittura il Diavolo, sono andati lungamente errando – e quest'ultimo lo fa ancora oggi. Fuori diluviava, ed era bello stare ad ascoltare il melanconico Herr D. Ed è da allora che, ogniqualvolta vado da un posto all'altro, penso a lui. Spesso anche io mi sposto.

È noto che, nella scrittura degli elzeviri, la manifestazione più adeguata dello spostamento è l'andare a passeggio. Secondo me queste sono belle parole, anche se superficiali, quindi, di conseguenza l'affermazione è errata già nelle premesse. L'uomo che va a passeggio è lento e inaffidabile, addirittura si perde nei dettagli.

A sétáló ember ábrándozó, túl komoly és sajnos hiú is. Nárcisztikus hivatástudat jellemzi. Talán túlon túl szigorú vagyok. De vegyük figyelembe, hogy az emberiség egyik fele, jelesül a nők általában véve nem tudnak sétálni, mért nyomban útjukat állja a tavaszi divat kirakata vagy egy másik nő, és akkor ez már egy más jellegű tevékenység. Sétálni csak pénzzel a zsebben lehet. A pénztelen ember nem sétál, hanem lődörög, lófrál, és azon gondolkodik, hogyan lehetne pénzt szerezni. A sétálás magabízó és megingathatatlan arisztokratizmusától idegen a kétségbeesés, a szenvedély, a hit. A sétálás panteizmusa olykor kóros önimádatot leplez. Mindezzel együtt sétálni jó, olykor hasznos is; temetőben, klinikakertben, börtönudvaron vagy szamócás erdei úton más irányú mozgásforma nem is igen ajánlatos. Ám ezzel csaknem ki is merültek a lehetőségek.

Vonal alá szorítva képtelenség valamennyi közlekedési eszközt az érdemei szerint számba venni. Autó, repülő, vonat és hajó – megannyi fontos és nélkülözhetetlen jármű. Fölöttébb megnyerő közlekedési mód a kutyaszán, a lanovka, a magasvasút, a biga, a bób, a kínai kézhúzó kocsi, valamint a komp. Azt hiszem, a komp a legfilozofikusabb jármű, világokat és távoli partokat köt össze, mélységek fölött hajóz lassú méltósággal, városnyi embereket enged a testére – és igen könnyen elsüllyed.

De vajon Herr D., aki a világgözlekedéssel foglalkozott, szeretett-e kerékpározni? Volt-e kerékpárja egy ilyen befolyásos embernek? Tulajdonképpen ezért íródik e tárca, a kerékpározás dicséretéért, azért a közlekedési eszközéért, amely leginkább harmóniában van az emberi gondolkodás sebességével. A kerékpár az a jármű, amely roppant távlatokat ad, mégsem kényelmesít el. S bár a világ egyre kisebb, a kerékpár ebben a bűnös földzsugorító tranzakcióban nem vesz részt. Hajthatunk olyan gyorsan, ahogy odafenn kergetőznek a hülye bárányfelhők, s olyan lassan, ahogyan Vidács néni ballag az uráért a kocsmába. A kerékpár a közlekedés szigorú és igazságos tekintete. Ami a literatúrában epikus sodrás, a nyelv szabad, mégsem teljesen öntörvényű áramlása, az a közlekedésben, a kerékpár. A bicikli. Esetleg a tricikli, ha túl súlyos a terhünk – a mondanivalónk. Kerékpározzunk át a szomszéd városrészbe, máris kész egy tárca, egy kisnovella. Békéscsabától Szegedig kerékpározva kigondolhatjuk egy szép és kietlen regény első fejezetét. Nincs egyetlen olyan közlekedési eszköz, amely a szerelmi aktus jóleső, boldog sóhajtozásait olyan történeti hűséggel lenne képes felidézni, mint a nyikorgó, régen olajozott kerékpár.

L'uomo che passeggia ha la testa fra le nuvole è troppo serio e, purtroppo, è anche vanitoso. È caratterizzato da una vocazione narcisistica. Forse sono eccessivamente severo. Ma teniamo in considerazione che una parte dell'umanità, o per meglio dire le donne, generalmente non riesce ad andare a passeggio, perché subito ostacolata dalle vetrine della collezione di primavera o da un'altra donna, e allora già si tratta di un'attività differente. È possibile fare una passeggiata solo con le tasche piene. L'uomo senza soldi non va a passeggio, ma piuttosto va a zonzo o bighellona, pensando a come rimediare dei soldi. La fede, la passione e la disperazione sono aliene dalla presuntuosa incrollabile aristocrazia del passeggiare. Il panteismo del passeggiare vela a volte un egotismo patologico. Tutto considerato, è bene andare a passeggio, a volte anche utile; nei cimiteri, nei giardini delle cliniche, nei cortili delle prigioni o lungo i sentieri di fragoline di bosco non è consigliabile proprio alcun altro tipo di movimento. Con questo, le possibilità sono già quasi esaurite.

Con uno sguardo d'insieme, è impossibile enumerare tutti i mezzi di trasporto secondo una scala di merito. Auto, aereo, treno e nave sono tutti veicoli importanti e indispensabili. Mezzi di trasporto più attraenti sono la slitta trainata da cani, la cabinovia, la soprelevata, la biga, il bob, il riscìo, come anche il traghetto. Credo che il traghetto sia il mezzo di trasporto più filosofico: congiunge mondi e coste lontane, naviga sopra le profondità con lenta dignità, accetta abitanti di intere città sul proprio corpo e affonda con facilità.

Ma allora Herr D., che si era occupato di trasporto internazionale, amava o no andare in bicicletta? Un personaggio così influente aveva o no una bicicletta? Comunque, appunto per questo scrivo questo elzeviro: è una lode al pedalare, al mezzo di trasporto che è maggiormente in armonia con la velocità del pensiero umano. La bicicletta è il veicolo che ci regala distanze immense senza eccessive comodità. E anche se il mondo diventa sempre più piccolo, la bicicletta non collabora alla viziosa transazione di ridurre il pianeta. Si può pedalare alla velocità delle nuvole a pecorelle giulive che scorrazzano lassù, o alla lentezza della vecchia che si trascina fino alla bettola per ripescarci il marito Caio. La bicicletta è giudice severo e giusto del trasporto. Quello che in letteratura è corrente epica, vortice libero ma non del tutto autocefalo della lingua, nel trasporto è la bicicletta. La bici. O eventualmente il triciclo, se il nostro peso, le nostre parole, sono troppo gravi. Facciamo una breve pedalata in città, ed ecco pronto un elzeviro o raccontino. In mezza giornata da Békéscsaba a Szeged possiamo concepire il primo capitolo del guscio di un bel romanzo. Non esiste nessun altro mezzo di trasporto che sia in grado di rievocare con tale fedeltà storica i sospiri di piacere e di gioia dell'atto amoroso, come la bicicletta cigolante e da tempo non oliata.

És aztán az is milyen szép, ha leesik a lánc. Nem esünk kétségbe, mert kerékpárt szerelni még a hülye is tud. Na és a szembe fúvó, süvítő szél! Meredeken felfelé megismerkedünk Sziszifusz szenvedésével, és alig várjuk, hogy visszafelé jöjjünk. Vázon lehet vinni a nőt, vagy ha szert teszünk egy harcos feministára, akár ő is vihet bennünket – férfiakat. Esetleg férfi is vihet férfit, nő nőt, egy kerékpár erre is fel van készítve, a kerékpár ezt is tudja. Egyszerűen alig akad olyan igénye a világnak, ami előtt a kerékpár kapitulálna. Beavatottak szerint némi gyakorlás után még a haladó kerékpáron is nagyszerűen és igen nagy élvezettel lehet nemi cselekedeteket végezni. Továbbá a kerékpárral lehet ölni, életet menteni, és a postások is kerékpárral járnak. A kerékpár feloldja a legrongyabb szorongást, a kishitűséget. Magyarországon nincsen olyan polgár, akitől életében ne loptak volna el legalább egy kerékpárt. Ily módon, ha egy magyartól kerékpárt lopnak, akkor a kárvallott a következő mozdulattal máris másikat lop helyette. Vagyis a kerékpár mobilizálja és összetartja a társadalmat, miközben folyamatos kreativitásra, a morál és az emberszeretet újraértelmezésére ösztökél. Talán csak egyetlen olyan tulajdonsága van, amiről nem tudom, erény-e vagy mégis inkább hiányosság. Tanácstalan vagyok, mert ha erény, akkor a kerékpár egyszerűen tökéletes. (Mint az Isten.) Szóval, hogy néha nem árt felpumpálni.

E poi, com'è bello quando cade la catena. Non cadiamo nel panico, perché a riparare una bicicletta è buono anche un ignorante. E ancora, il vento furioso che soffia in faccia. Lungo una ripida salita affrontiamo i tormenti di Sisifo, e non vediamo l'ora di tornare indietro. Sulla canna possiamo portare la nostra donna o, se troviamo una femminista D.O.C., anche lei può portarvi noi, i maschi. Eventualmente anche un uomo può portarvi un altro uomo, una donna un'altra donna, una bicicletta è equipaggiata anche per questo, è un mezzo in grado di farlo. Semplicemente, è quasi impossibile trovare una sfida nel mondo davanti cui la bicicletta capitolerebbe. Secondo gli iniziati, con un po' di pratica con gran piacere si possono performare magnificamente atti sessuali su una bicicletta in corsa. Inoltre, con una bicicletta si può uccidere, si possono salvare vite, e anche i postini vanno in giro pedalando. La bicicletta libera dalle ansie più cenciose, dallo scoramento. Non c'è un cittadino in Ungheria a cui non sia mai stata rubata una bicicletta. Di conseguenza, se a un ungherese viene rubata la bicicletta, allora il danneggiato di riflesso ne ruberà un'altra. Per meglio dire, la bicicletta tiene in movimento e tiene unita la società, mentre stimola la gente alla creatività perpetua e alla reinterpretazione della morale e dell'amore verso il prossimo. Forse c'è solo un'unica sua caratteristica di cui non posso decidere se sia virtù o piuttosto imperfezione. Sono in dubbio, perché se si trattasse di una virtù, allora la bicicletta sarebbe proprio perfetta. (Come Dio.) Insomma, a volte non fa male pompare le gomme.

SEMINARIO MEDITERRANEO APRILE 2018⁵

---

⁵ Le traduzioni in italiano, spagnolo, catalano, portoghese e basco di questo seminario sono state già state pubblicate in «Homo Hispanisticus» 2018-2019, Szeged, 2019, *passim*.

Spiró György

Az ok⁶

Senki sem értette.

Hogyhogy egyik napról a másikra eltűnt?!

A felesége is kerestette, a barátai is kerestették, a rendőrségen azt mondták, majd csak előkerül, aztán úgy két hét múlva telefonáltak az asszonynak, hogy a férje két hete egy szomszédos ország felé átlépte a határt, de ott már nincs, nem tudják, merre távozott.

Példás házasság volt az övék, volt két szép kicsi gyerekük, volt már lakásuk is, a srác esti egyetemre járt, minden rendben volt velük és körülöttük. De hát akkor miért?

Öt év múlva váratlanul elvadultak az országban a viszonyok, újabb két év múlva kitört a polgárháború, tartott másfél évig, sokan belehaltak, belerokkantak, már ahogy ez lenni szokott. Érdekes módon ama bizonyos feleség és a két gyerek még a polgárháború kitörésének előestéjén szintén eltűnt, de akkor már mindenki ideges volt, úgyhogy őket nem kerestették.

Amikor, úgy emberöltőnyi idő múltán, konszolidálódtak a viszonyok, a megmaradt barátok egyikénél este csöngött a telefon.

Ő volt, mármint aki egykor egyik napról a másikra eltűnt.

Te vagy az?

Én vagyok.

A családot is nálad van kint?

Ők is, a gyerekek felnőttek, dolgoznak, mi a feleségemmel nyugdíjban vagyunk már.

Így társalogtak egy darabig, mígnem az otthoni túlélő meg nem kérdezte:

– Mondd, te honnét tudtad, amikor még senki se tudta?

---

⁶ SPIRÓ GYÖRGY, *T-boy. Rémnovellák*, Budapest, Ab Ovo, 1994, pp. 111–112.

György Spiró

Il motivo

Trad. di Mária Stella Amatizi, Alexandro Brogioni, Nicola De Feo,

Ester Giliberti, Eszter Sermann

Nessuno lo aveva capito.

Come mai è sparito da un giorno all'altro?!

Anche la moglie lo aveva fatto cercare, anche gli amici lo avevano fatto cercare, la polizia aveva detto che prima o poi si sarebbe fatto vivo, poi, circa due settimane dopo, hanno telefonato alla signora, per dire che due settimane prima il marito aveva attraversato la frontiera di un paese confinante, ma lì non c'era più, non sapevano dove fosse andato.

Il loro era un matrimonio esemplare, avevano due bei bambini, avevano già un appartamento, lui frequentava l'università serale, per loro andava tutto bene. Ma allora perché?!

Cinque anni dopo, inaspettatamente nel paese le circostanze si sono inasprite, e poi due anni dopo è scoppiata la guerra civile, è durata un anno e mezzo, in tanti sono morti, rimasti traumatizzati, come avviene di solito. È strano che la notte prima dello scoppio della guerra anche la stessa moglie con i due bambini sia sparita, ma in quel momento erano tutti nervosi e quindi nessuno li ha cercati.

Quando, trascorso il tempo di una generazione, le circostanze si sono nuovamente consolidate, a uno degli amici rimasti squillò il telefono, di sera.

Era lui, cioè quello che era sparito da un giorno all'altro.

– Sei tu?

– Sono io.

– Anche la tua famiglia è lì con te?

– Anche loro, i ragazzi sono cresciuti, lavorano, io e mia moglie ormai siamo in pensione.

Hanno chiacchierato così per un po', finché il sopravvissuto rimasto nel paese non ha chiesto:

– Ma dimmi un po', come hai fatto a saperlo quando ancora nessuno lo sapeva?

És akkor az, aki legelőször megérezte, elmesélte.

Este a rádió hírműsorát hallgatta, a műsorvezető nő előzetes időjárásjelentés gyanánt azt mondta, hogy kinéz a stúdió ablakán, az idő derült, jól látja a teliholdat, és aztán rátért a fontosabb hírekre. Akkor ő gyanút fogott, kiment az erkélyre, tényleg derült volt az idő, de teliholdnak nyoma se volt, a hold éppen hogy csak dagadni kezdett.

Visszament az erkélyről, az útlevelét magához vette, meg némi készpénzt, a gyerekek a másik szobában játszottak, a felesége főzött a konyhában. Lemegek egy kicsit levegőzni, mondta a feleségének, és elment, és felült a legelső vonatra. Mert úgyse tudta volna megmagyarázni.

Hát igen, mondta a vonal túlsó felén a barát, aki a polgárháborúban minden családtagját elveszítette. Aztán hozzátette: ő ismeri a rádió épületét, meg a stúdiót, ahonnét a hírműsorokat adták annak idején, onnét az eget nem látni, egy szűk udvarban van a földszinten, csak a falakra látni, vajon miért mondott ilyen baromságot az a műsorvezető?

Hát ez az, mondta a messzi távolból az, aki elsőként megérezte.

És aztán megbeszélték, hogy majd ellátogatnak egymáshoz, most már lehet, aztán nem látogattak el egymáshoz, meg is haltak előbb-utóbb, de ez már mellékes.

Spiró György

Történet⁷

Nem tudom, hol történt. Talán Prágában, talán Rómában vagy másutt, nem tudom, csak arra emlékszem: mentünk az utcán, hozzá fordultam, és valamit magyarázni kezdtem. Ő hallgatott, én pedig magyaráztam. Már nem emlékszem, mit. És őrá sem emlékszem. Tudom, hogy ott ment mellettem az utcán, és ha eszembe jutna, melyik városban történt, még éppen ki tudnám számolni, melyikük volt ő. Akkor ma még azt is tudnám, milyen ruha volt rajta.

Arra pontosan emlékszem, milyen jó volt akkor, azon az utcán, amikor magyaráztam neki valamit, ami nem lehetett olyan fontos, ha ennyire kiment a fejemből. Nemcsak neki nem lehetett fontos. Csak az volt fontos, hogy ott mentünk ketten az utcán. Ezt akkor nem tudtam. Ő ezt bizonyára jobban tudta nálam. Emlékszem: ment mellettem hűségesen, és hallgatta a fecsegésemet, amiből nyilván semmit sem értett.

---

⁷ SPIRÓ GYÖRGY, *Álmodtam neked*, Budapest, Scolar Kiadó, 2000, p. 107.

E allora lui, che era stato il primo ad averne sentore, lo ha raccontato.

Quella sera stava ascoltando per caso le notizie della radio, la conduttrice a mo' di previsioni del tempo aveva detto che stava guardando dalla finestra dello studio, che il cielo era sereno e che riusciva a vedere bene la luna piena, e dopo è passata alle notizie più importanti. Lui allora, per qualche motivo si era insospettito, era uscito in balcone, il cielo era veramente sereno, ma della luna piena nessuna traccia, aveva giusto iniziato a crescere. Quindi è rientrato in casa, ha preso il passaporto e un po' di contanti, i bambini giocavano nell'altra stanza, sua moglie cucinava; *scendo a prendere una boccata d'aria*, aveva detto alla moglie, se ne era andato salendo sul primo treno. Perché tanto non sarebbe stato in grado di spiegarlo.

Eh già, disse dall'altra parte della cornetta l'amico che aveva perso tutti i membri della sua famiglia durante la guerra civile. Poi aggiunse che conosceva l'edificio della radio e lo studio da dove all'epoca trasmettevano le notizie, si trovava al piano terra di un vicolo stretto, da lì il cielo non si vede, si vedono solo muri, perché mai avrebbe dovuto dire una fesseria del genere quella conduttrice?!

Appunto, disse da lontano colui che fu il primo ad avere il presentimento.

E poi hanno deciso, ora che è possibile, che si sarebbero fatti visita, alla fine non si sono più visti, da lì a poco sono pure morti, ma questi sono solo dettagli.

György Spiró

Una storia

Trad. di Zsófia Balta, Lorenzo Marmioli, Eszter Sermann, Bernadett Tekse

Non so dove accadde. Forse a Praga, forse a Roma o altrove, non lo so, ricordo solo questo: stavamo andando per strada, mi girai e iniziai a spiegare qualcosa. Stava in silenzio, mentre io continuavo a spiegare. Ma non ricordo che cosa. Neanche ricordo chi fosse. So che mi stava camminando accanto per strada, e se mi venisse in mente in quale città accadde, forse potrei calcolare chi fosse, tra di loro. Allora adesso saprei persino che abito indossava.

Ricordo con esattezza come era bello in quel momento, in quella strada, mentre stavo spiegando qualcosa, una cosa che non poteva essere così importante se me ne sono definitivamente scordato. Non solo per lei non era importante. Soltanto l'andare in due per strada era importante. Io questo ancora non lo sapevo. Lei di sicuro lo sapeva meglio. Ricordo: mi camminava accanto fedele ascoltando le mie chiacchiere, che non capiva affatto.

Városrész tűnik fel előttem élesebben egy pillanatra, visszahull. Varsó? Párizs? Belgrád? London?

Kár, hogy az évet sem tudom, mert akkor is ki tudnám számolni, melyikük volt. Most úgy érzem: én mindig egyforma voltam, minden évben, nagyon sokáig, és ő se változhatott olyan sokat, ha ennyire összekeverem. Kicserélhető volt. Furcsa. Még meglepőbb, hogy mégis hol jobban, hol kevésbé szerettem annak idején.

Erről tűnődöm napok óta. Előttem a kép: az utca. A házak ugyan kivehetetlenek, de az biztos, hogy mentünk az utcán, és nyár volt. Egyre erősebb hálát érzek. Úgy tett, mintha értené, és én tovább magyarázhattam neki. Nem is ezért tartozom neki hálával, hanem mert ott ment mellettem. Sorolom magamban a városokat, és nem igaz, hogy egyedül bolyongtam bennük. Nem igaz. Rosszul tudtam eddig. Mindig ott volt velem. Egyre kevésbé értem, miért éppen engem választott, de engem választott mindig. És ha tárgyilagosan mérlegelem, mégiscsak velem volt mindig, bármerre vetődtem.

Spiró György

Ahány nyelv⁸

Nyirok. Szalmazsákon alszom. Nagy ház. Talán itt vagyok otthon. Vagy átmenetileg. Lehet, hogy alkotóház. Ez az emelet. Lentről hangok, mosógép? Mosni kell most, igen, mindent ki kell mosni. Jön, cédulát csúsztat be az ajtó alatt, fölveszem. Bemutatkozik. Érdekes, hogy most jut eszébe, holott mióta ismerem! De nem jött be.

Dolgom van. Székre állok, falipolc tetejéről hányom lefelé a cuccokat, ruhák, régiek, hordtam őket valaha, emlékek homályosan, zúrzavarosan, a ruhákhoz kapcsolódnak, de sietek. Kéziratokat, könyveket dobálok lefele, ez költözés. Az egész hodályt elborítja a szemét. Lent ülök a halomban, csodálkozom, mennyi ingem volt egykor. Nem tudtam, hogy voltak ingeim.

Jön, a céduláról nem szól, nem zúg már a mosógép, jön szortírozni velem, ez mégis könnyebbség. Ruha már nincs, csak a kéziratok és a könyvek.

---

⁸ SPIRÓ GYÖRGY, *Álmodtam neked*, Budapest, Scolar Kiadó, 2000, pp. 108–109.

C'è un quartiere che mi torna in mente per un attimo, distintamente, poi si offusca. Varsavia? Parigi? Belgrado? Londra?

Peccato che non sappia neanche l'anno, perché in quel caso potrei calcolare chi fosse, tra di loro. Ora sento: io sono sempre stato lo stesso, ogni anno, per lungo tempo, e neanche lei sarebbe potuta cambiare così tanto, se faccio confusione a tal punto. Era sostituibile. È strano. È ancora più sorprendente che, in quel tempo, a volte l'amassi di più, a volte di meno.

Sono giorni che ci rifletto. Davanti a me un'immagine: la strada. Anche se le case sono sfocate, è sicuro che stavamo andando per strada, e che era estate. Provo una gratitudine sempre più forte. Faceva finta di capire, così io potevo continuare a spiegare. Non è per questo che le devo gratitudine, ma per il fatto che mi camminasse accanto. Tra me e me faccio un elenco delle città, e non è vero che ci andassi errando da solo. Non è vero. Finora pensavo male. È sempre stata con me. Capisco sempre meno perché abbia scelto me, ma mi ha scelto ogni volta. E se giudico in modo oggettivo, in fondo mi ha sempre accompagnato, dovunque andassi vagando.

György Spiró

De linguis non est

Trad. di Zsófia Balta, Lorenzo Marmioli, Eszter Sermann, Bernadett Tekse

Umidità. Dormo su un sacco di paglia. Una grande abitazione. È forse qui che mi sento a casa. Oppure per un po'. Potrebbe essere un ritiro per scrittori. Sono al piano di sopra. Suoni dabbasso. È una lavatrice? Ora si deve lavare, sì, si deve lavare tutto. Arriva, infila un foglietto sotto la porta, lo prendo. Si presenta. È strano che proprio adesso ci abbia pensato, la conosco da tanto. Ma non è entrata.

Ho da fare. Salgo su una sedia, tiro giù da sopra lo scaffale della roba, dei vestiti, sono vecchi, un tempo li ho indossati, ricordi vaghi, confusamente legati ai vestiti, ma ho fretta. Dei manoscritti, dei libri, li tiro giù, è un trasloco. L'intero stanzone è pieno di roba da buttare. Sto seduto su tutto questo, mi meraviglio di quante camicie avessi un tempo. Non sapevo di aver avuto camicie.

Arriva, non dice niente del foglietto, la lavatrice non fa più rumore, arriva per la cernita: un po' d'aiuto. Almeno questo. Di panni non ce ne sono più, soltanto manoscritti e libri.

Csecsebecsék, sokévi együttélésünk maradéka. Az egyik könyv borítója hiányzik, agyonolvashattuk hajdanán, kedvencünk volt, nekünk kettőnknek, nem tudom, mi lehet. A belső borítóra ráírja tintával, nézem. Radnóti: Bor. Ez a vastag könyv tehát Radnóti bori naplója. Milyen jó, hogy megvan. Hogy megírta, és nem vészett el. Micsoda érték. Másik fedél nélküli könyv, erről már ő sem tudja, mi lehet. Agyagedényké.

Hamutartók, sokéves hamu bennük. Kár kiszórni, emlék. Plakátok, festmények. Egy olasz plakát, ezt majd elajándékozzuk valakinek, felirata: Areta caduta – vajon mit jelenthet? Az olasz szótárt nem találni. Bukott Araeteus, nőnemben? A plakáton piros háromszög, mellette még valami kibetűzhetetlen írás, egy vízszintes vonal, halványszürke alapon, szőnyegnek vélem. Válogatunk. Majdnem mindent a szemébe. Összes drámáim kézírata mind. Az egyiket még felütöm, sose látott verssorok, kézíratos javításaimmal, rossz lehetett a gépelés valaha. Ágyneműk, mind szennyes. Borotva. Fölismerem: azzal borotváltam, mielőtt azt a képet csinálta rólam, a képre ő is emlékszik, volt olyan, nem találjuk. Vajon még mi lehetett rajta, hol vehette föl? És a nyirok, itt van még a szalmazsák valahol...

Fölébredek. A kishálószobában aludtam el, ég a kislámpa. Az órán háromnegyed tizenegy, kint sötét. Hideg van. Az íróasztalon a megkezdett fordítás a gépben. Úgy látszik, ledőltem egy kicsit, még délután.

Felkászálódok, benyitok a hálószobába. Az ágyban fekszik, olvas. Még itt van. Még szólhatok hozzá. Rám néz. Leülök az ágya szélére.

– Mi van? – kérdezi.

– Elaludtam – mondom.

Fölveszi a könyvet.

Jó volna elmondani az álmomat. Amíg itt van.

– Van itt egy jó rész – mondja –, felolvasom.

– Ne!...

Kis csönd.

– Akkor hagyjál olvasni.

Kimegyek a konyhába, felbontok egy sört.

Még téblábolok. A nagyszobában, a fotelban ott alszik a macska. Visszamegyek a kishálószobába, leülök a géppel szemben. Fordítás szerbről. Az asztalon szótárak, nyelvkönyvek. Éppen franciául tanulok.

Gingilli, quello che resta della nostra lunga convivenza. A uno dei libri manca la copertina, forse un tempo l'abbiamo letto e riletto, era il nostro preferito, di noi due, non so che cosa sia. Lo scrive sulla seconda di copertina, guardo. Radnóti: *Bor*. Quindi questo libro voluminoso è il diario di *Bor* di Radnóti. Meno male che c'è. Che l'ha scritto e che non è andato perduto. Che roba di valore! L'altro libro senza copertina, quello neanche lei sa che cosa sia. Boccette di ceramica. Dei posacenere con dentro cenere antica. Sarebbe un peccato buttarla via, è un ricordo. Dei poster, dei dipinti. Un poster italiano, lo regaleremo a qualcuno, c'è scritto: Areta caduta - cosa potrebbe significare? Il dizionario d'italiano non si trova. Areteo caduto, al femminile? Sul poster c'è un triangolo rosso, con accanto in più una scritta indecifrabile, una linea orizzontale su sfondo grigio chiaro, mi pare un tappeto. Facciamo una selezione. Quasi tutto da buttare. Tutti i manoscritti dei miei drammi, proprio tutti. All'ultimo momento apro una pagina a caso, strofe mai viste, con le mie correzioni fatte a mano, devono aver sbagliato la battitura. Delle lenzuola, tutte sporche. Un rasoio. Lo riconosco: l'ho usato prima che mi facesse quella foto. Di quella foto se ne ricorda anche lei, anche questo c'è stato, ma non la troviamo. Ma chissà cosa c'era, dove è stata scattata? E l'umidità, da qualche parte deve esserci anche il sacco di paglia...

Mi sveglio. Mi sono addormentato nella cameretta, la lucetta è accesa. Il mio orologio segna le undici meno un quarto, fuori è buio. Fa freddo. Sulla scrivania c'è la traduzione incominciata a macchina. Forse volevo fare solo un riposino, prima, nel pomeriggio.

Mi tiro su, entro nella camera da letto. Sta sul letto, legge. È ancora qui. Posso ancora parlarle. Mi guarda. Mi siedo sul bordo del suo letto.

- Che c'è? - mi chiede.

- Mi sono addormentato. - rispondo.

Riprende il libro.

Sarebbe bello raccontarle il sogno. Finché è qui.

- Ho trovato una parte interessante - dice - te la leggo.

- No!...

Breve silenzio.

- Allora lasciami leggere.

Me ne vado in cucina, stappo una birra.

Cincischio. In soggiorno il gatto dorme sulla poltrona. Torno in cameretta, mi siedo davanti alla macchina. Una traduzione dal serbo. Dei dizionari, delle grammatiche sul tavolo. Sto studiando francese.

SEMINARIO ITALIANO (SAPIENZA) MAGGIO 2018⁹

---

⁹ Le traduzioni di questo seminario sono già state pubblicate in LORENZO MARMIROLI, *I lavori del 1° Seminario italiano di traduzione presso la "Casa del Traduttore" di Balatonfüred*, «Rivista di Studi Ungheresi» XVIII, Roma, 2019, pp. 147-162.

Spiró György

Történet¹⁰

Nem tudom, hol történt. Talán Prágában, talán Rómában vagy másutt, nem tudom, csak arra emlékszem: mentünk az utcán, hozzá fordultam, és valamit magyarázni kezdtem. Ő hallgatott, én pedig magyaráztam. Már nem emlékszem, mit. És őrá sem emlékszem. Tudom, hogy ott ment mellettem az utcán, és ha eszembe jutna, melyik városban történt, még éppen ki tudnám számolni, melyikük volt ő. Akkor ma még azt is tudnám, milyen ruha volt rajta.

Arra pontosan emlékszem, milyen jó volt akkor, azon az utcán, amikor magyaráztam neki valamit, ami nem lehetett olyan fontos, ha ennyire kiment a fejemből. Nemcsak neki nem lehetett fontos. Csak az volt fontos, hogy ott mentünk ketten az utcán. Ezt akkor nem tudtam. Ő ezt bizonyára jobban tudta nálam. Emlékszem: ment mellettem hűségesen, és hallgatta a fecsegésemet, amiből nyilván semmit sem értett.

Városrész tűnik fel előttem élesebben egy pillanatra, visszahull. Varsó? Párizs? Belgrád? London?

Kár, hogy az évet sem tudom, mert akkor is ki tudnám számolni, melyikük volt. Most úgy érzem: én mindig egyforma voltam, minden évben, nagyon sokáig, és ő se változhatott olyan sokat, ha ennyire összekeverem. Kicszerűlhető volt. Furcsa. Még meglepőbb, hogy mégis hol jobban, hol kevésbé szerettem annak idején.

Erről tűnődöm napok óta. Előttem a kép: az utca. A házak ugyan kivehetetlenek, de az biztos, hogy mentünk az utcán, és nyár volt. Egyre erősebb hálát érzek. Úgy tett, mintha értené, és én tovább magyarázhattam neki. Nem is ezért tartozom neki hálával, hanem mert ott ment mellettem. Sorolom magamban a városokat, és nem igaz, hogy egyedül bolyongtam bennük. Nem igaz. Rosszul tudtam eddig. Mindig ott volt velem. Egyre kevésbé értem, miért éppen engem választott, de engem választott mindig. És ha tárgyilagosan mérlegelem, mégis csak velem volt mindig, bármerre vetődtem.

---

¹⁰ SPIRÓ GYÖRGY, *Álmodtam neked*, Budapest, Scolar Kiadó, 2000, p. 107.

György Spiró

Storia

Trad. di Mária Stella Amatizi, Alexandro Brogioni, Nicola De Feo,

Ester Giliberti, Claudia Tatasciore

Non so dov'è successo. Forse a Praga, forse a Roma oppure altrove, non so, ricordo solo questo: camminavamo per strada, mi sono girato verso di lei e ho iniziato a spiegare qualcosa. Lei ascoltava e io spiegavo. Non ricordo più cosa. E non ricordo nemmeno lei. So che mi camminava accanto e se mi venisse in mente in quale città, forse calcolerei quale di loro fosse. Allora oggi saprei anche cosa indossava.

Ricordo perfettamente com'era bello allora, su quella strada, quando le spiegavo qualcosa, che non doveva essere tanto importante se mi è sfuggito così di mente. Non doveva essere di poca importanza solo per lei. L'unica cosa importante era che camminavamo insieme. Ma questo allora non lo sapevo. Di sicuro lei lo sapeva meglio di me. Mi ricordo: mi camminava accanto fedele e ascoltava il mio ciarlare, del quale evidentemente non capiva nulla.

Per un attimo una parte della città mi appare dinnanzi più nitida, poi svanisce. Varsavia? Parigi? Belgrado? Londra?

Peccato che non mi ricordi nemmeno l'anno, perché anche in questo modo potrei calcolare quale fosse di loro. Adesso ho l'impressione di essere sempre stato uguale, ogni anno, per tantissimo tempo, e nemmeno lei dev'essere cambiata molto, se la confondo così tanto. Era sostituibile. Strano. Ancora più sorprendente è che in quel tempo l'amavo, a volte di più, a volte di meno.

Rifletto su questo da giorni. L'immagine davanti a me: la strada. Le case sono indiscernibili, ma sono sicuro che camminavamo per strada e che era estate. Mi sento sempre più grato. Faceva finta di capire e io continuavo a spiegare. Non è nemmeno per questo che le devo gratitudine, è perché mi camminava accanto. Ripercorro con la mente tutte le città e non è vero che ci vagavo da solo. Non è vero. Finora mi sbagliavo. Era sempre lì con me. Capisco sempre meno perché abbia scelto proprio me, ma è me che ha scelto sempre. E volendo essere oggettivi, in fondo è sempre stata con me, ovunque capitassi.

Spiró György

Ahány nyelv¹¹

Nyirok. Szalmazsákon alszom. Nagy ház. Talán itt vagyok otthon. Vagy átmene- tileg. Lehet, hogy alkotóház. Ez az emelet. Lentről hangok, mosógép? Mosni kell most, igen, mindent ki kell mosni. Jön, cédulát csúsztat be az ajtó alatt, fölve- szem. Bemutatkozik. Érdekes, hogy most jut eszébe, holott mióta ismerem! De nem jött be.

Dolgom van. Székre állok, falipolc tetejéről hányom lefelé a cuccokat, ruhák, ré- gieik, hordtam őket valaha, emlékek homályosan, zűrzavarosan, a ruhákhoz kapcsolódnak, de sietek. Kéziratokat, könyveket dobálok lefele, ez költözés. Az egész hodályt elborítja a szemét. Lent ülök a halomban, csodálkozom, mennyi ingem volt egykor. Nem tudtam, hogy voltak ingeim.

Jön, a céduláról nem szól, nem zúg már a mosógép, jön szortírozni velem, ez mégis könnyebbség. Ruha már nincs, csak a kéziratok és a könyvek.

Csecsebecsék, sokévi együttélésünk maradéka. Az egyik könyv borítója hiány- zik, agyonolvashattuk hajdanán, kedvencünk volt, nekünk kettőnknek, nem tu- dom, mi lehet. A belső borítóra ráírja tintával, nézem. Radnóti: Bor. Ez a vastag könyv tehát Radnóti bori naplója. Milyen jó, hogy megvan. Hogy megírta, és nem veszett el. Micsoda érték. Másik fedél nélküli könyv, erről már ő sem tudja, mi lehet. Agyagedénykéék.

Hamutartók, sokéves hamu bennük. Kár kiszórni, emlék. Plakátok, festmények. Egy olasz plakát, ezt majd elajándékozzuk valakinek, felirata: Areta caduta – va- jon mit jelenthet? Az olasz szótárt nem találni. Bukott Araeteus, nőnemben? A plakáton piros háromszög, mellette még valami kibetűzhetetlen írás, egy víz- szintes vonal, halványszürke alapon, szőnyegnek vélem. Válogatunk. Majdnem mindent a szemébe. Összes drámáim kézirata mind. Az egyiket még felütöm, sose látott verssorok, kéziratos javításaimmal, rossz lehetett a gépelés valaha. Ágyneműk, mind szennyes. Borotva. Fölismerem: azzal borotválkoztam, mie- lőtt azt a képet csinálta rólam, a képre ő is emlékszik, volt olyan, nem találjuk. Vajon még mi lehetett rajta, hol vehette föl? És a nyirok, itt van még a szalma- zsák valahol...

---

¹¹ SPIRÓ GYÖRGY, *Álmodtam neked*, Budapest, Scolar Kiadó, 2000, pp. 108–109.

György Spiró

Per quante lingue...

Trad. di Mária Stella Amatizi, Alexandro Brogioni, Francesca Ciccariello,

Nicola De Feo, Ester Giliberti

Umidità viscosa. Dormo su un sacco. Di paglia. Una casa grande. Potrebbe essere la mia. Magari solo momentanea. Oppure un atelier. Sto di sopra. Rumori da sotto, la lavatrice? Adesso bisogna fare il bucato, sì, bisogna lavare tutto. Arriva, fa scivolare un bigliettino sotto la porta, lo raccolgo. Si presenta. È interessante che lo faccia solo ora, visto che ci conosciamo da tempo. Ma non entra.

Ho da fare. Salgo sulla sedia, dall'alto della mensola scaglio giù roba, vestiti, vecchi, usati un tempo, i ricordi si legano vagamente, caoticamente ai vestiti, ma vado di fretta. Butto giù manoscritti, libri, questo è un trasloco. La spazzatura invade l'intero capannone. Sto seduto per terra sul mucchio, mi meraviglio di quante camicie avevo una volta. Non sapevo di avere camicie.

Arriva, non dice nulla riguardo al bigliettino, la lavatrice non borbotta più, mi aiuta nella selezione, questo mi semplifica le cose, almeno questo. Vestiti non ce ne sono più, solo manoscritti e libri.

Chincaglie, residui della nostra lunga convivenza. A uno dei libri manca la copertina, l'avremo letto mille volte, era il nostro preferito, di noi due, non so cosa sia. È scritto con l'inchiostro sul frontespizio, lo leggo. Radnóti: *Bor*. Questo libro spesso è quindi il diario di Radnóti a *Bor*. Che bello che ci sia. Che l'abbia scritto e che non sia andato perduto. Che grande valore! Un altro libro, senza fodera, questa volta non sono l'unico a non sapere di cosa si tratti. Suppellettili di terracotta.

Posaceneri, anni di cenere accumulata. È un peccato svuotarli, sono ricordi. Manifesti e dipinti. Un manifesto italiano, questo lo regaleremo a qualcuno, su di esso la scritta: Areta caduta, che può significare? È impossibile trovare un dizionario italiano. Areteo caduto, perché al femminile? Sul manifesto un triangolo rosso, accanto una scritta indecifrabile, una linea orizzontale, su una base grigio pallido, penso sia un tappeto. Smistiamo. Quasi tutto nella spazzatura. I miei drammi scritti a mano, tutti. Ne apro uno ancora, versi mai visti, le correzioni fatte a mano, probabilmente hanno sbagliato a battere. Le lenzuola tutte sporche. Un rasoio. Lo riconosco: mi ci radevo, prima che mi scattasse quella foto, ce ne ricordiamo entrambi, c'era, ma non la troviamo. Chissà cos'altro c'era nella foto, dove l'avrà scattata? E l'umidità viscosa, il sacco di paglia, è ancora qui da qualche parte...

Fölébredek. A kishálószobában aludtam el, ég a kislámpa. Az órán háromnegyed tizenegy, kint sötét. Hideg van. Az íróasztalon a megkezdett fordítás a gépben. Úgy látszik, ledőltem egy kicsit, még délután.

Felkászálódok, benyitok a hálószobába. Az ágyban fekszik, olvas. Még itt van. Még szólhatok hozzá. Rám néz. Leülök az ágya szélére.

- Mi van? - kérdezi.

- Elaludtam - mondom.

Fölveszi a könyvet.

Jó volna elmondani az álmomat. Amíg itt van.

- Van itt egy jó rész - mondja -, felolvasom.

- Ne!...

Kis csönd.

- Akkor hagyjál olvasni.

Kimegyek a konyhába, felbontok egy sört.

Még téblábolok. A nagyszobában, a fotelban ott alszik a macska. Visszamegyek a kishálószobába, leülök a géppel szemben. Fordítás szerbről. Az asztalon szótárak, nyelvkönyvek. Éppen franciául tanulok.

Mi sveglio. Mi sono addormentato nella stanza piccola, la lampada è accesa. L'orologio segna le undici meno quindici, fuori è buio. Fa freddo. Sulla scrivania il computer con la traduzione iniziata. Devo aver riposato gli occhi un attimo nel pomeriggio.

Mi ricompongo, entro in camera. È sdraiata sul letto, legge. È ancora qui. Potrei dirle qualcosa. Mi guarda. Mi siedo sul bordo del letto.

- Che c'è? - chiede.

- Mi sono addormentato. - le dico.

Prende in mano il libro.

Sarebbe bello raccontarle il mio sogno. Finché c'è.

- Senti qui che bello - dice - te lo leggo.

- No!...

Breve silenzio.

- Allora lasciami leggere.

Vado in cucina, mi apro una birra.

Gironzolo un po'. Nella stanza grande il gatto dorme sulla poltrona. Torno in quella piccola, mi siedo davanti al computer. Una traduzione dal serbo. Sulla scrivania dizionari, manuali di lingua. Proprio ora studio francese.

Mosonyi Aliz

Magyarmesék (részletek)¹²

Volt egyszer egy kislány, úgy hívták, Emeletes Zsuzsi. A szülei szép emeletes házban laktak, ott nőtt-növekedett. Mikor egyéves lett, egy emelet magas volt, akkor a szülei azt mondták, Kinőtte Zsuzsi a házat, el kell költöznünk. És elköltöztek egy kétemeletes házba. Mikor Zsuzsi két éves lett, két emelet magas volt, a szülei azt mondták, Költözni kell. Kinőtte Zsuzsi a házat. És elköltöztek egy háromemeletes házba. De mikor Zsuzsi három éves lett, három emelet magas volt, és megint költözni kellett. Elköltöztek egy négyemeletes házba. Aztán egy ötemeletesbe, aztán egy hatemeletesbe, aztán egy hétemeletesbe, aztán egy nyolcemeletesbe, aztán egy kilencemeletesbe, aztán egy tízemeletesbe. Mikor Zsuzsi ezt is kinőtte, a szülei azt mondták, Nem tudunk már hova költözni, nincsenek minálunk olyan magas házak. Menjél, Zsuzsi, Amerikába, lakjál ott. Akkor Zsuzsi elment Amerikába, beköltözött egy felhőkarcolóba, ott nőtt-növekedett tovább. Már húsz emelet magas volt, csak hogy hiányoztak neki a szülei meg a hazája. Úgyhogy egyszer csak írt egy levelet, Kedves magyarok! Hiányzik a hazám! Építsetek nekem egy felhőkarcolót, huszonegy emeletest, hogy hazajöhessek! És a magyarok megsajnálta szegény Emeletes Zsuzsit, amiért olyan messzi kell neki lakni, építettek neki egy felhőkarcolót, huszonegy emeletest, Zsuzsi pedig hazajött, beköltözött, és nem nőtt tovább.

---

¹² MOSONYI ALIZ, *Magyarmesék*, Budapest, Magvető Kiadó, 2011, *passim*.

Aliz Mosonyi

Favole ungheresi (brani)

Trad. di Anna Dipierro, Alexa Herédi, Claudia Tatasciore, Valeria Trasolini

C'era una volta una bambina, Susi Dei Piani. I suoi genitori vivevano in una bella casa ad un piano, e lì cresceva e cresceva. Quando Susi compì un anno, era alta un piano e allora i genitori dissero: «È cresciuta più della casa, bisogna traslocare.» E traslocarono in una casa a due piani. Quando Susi compì due anni, era alta due piani, e i genitori dissero: «Bisogna traslocare. Susi è cresciuta più della casa.» E traslocarono in una casa a tre piani. Ma quando Susi compì tre anni, era alta tre piani, e bisognava di nuovo traslocare. Traslocarono in una casa a quattro piani. Poi in una a cinque piani, poi in una a sei piani, poi in una a sette piani, poi in una ad otto piani, poi in una a nove piani, poi in una a dieci piani. Quando Susi crebbe anche più di quella, i genitori dissero: «Non sappiamo più dove traslocare, da noi non ci sono case così alte. Vai Susi, vai a vivere in America.» Allora Susi andò in America, si trasferì in un grattacielo, e lì cresceva e cresceva ancora. Era già alta venti piani, e le mancavano i genitori e il suo paese. Allora, a un certo punto, decise di scrivere una lettera, *Cari ungheresi, mi manca la mia terra! Costruitemi un grattacielo di ventuno piani così che possa tornare a casa.* E gli ungheresi, dispiaciuti per la povera Susi Dei Piani che doveva vivere così lontano, le costruirono un grattacielo di ventuno piani; Susi allora tornò a casa, ci si trasferì, e smise di crescere.

Volt egyszer egy kislány, úgy hívták, Emeletes Zsuzsi. A szülei szép emeletes házban laktak, ott nőtt-növekedett. Mikor egyéves lett, egy emelet magas volt, akkor a szülei azt mondták, Kinőtte Zsuzsi a házat, el kell költöznünk. És elköltöztek egy kétemeletes házba. Mikor Zsuzsi két éves lett, két emelet magas volt, a szülei azt mondták, Költözni kell. Kinőtte Zsuzsi a házat. És elköltöztek egy háromemeletes házba. De mikor Zsuzsi három éves lett, három emelet magas volt, és megint költözni kellett. Elköltöztek egy négyemeletes házba. Aztán egy ötemeletesbe, aztán egy hatemeletesbe, aztán egy hétemeletesbe, aztán egy nyolcemeletesbe, aztán egy kilencemeletesbe, aztán egy tízemeletesbe. Mikor Zsuzsi ezt is kinőtte, a szülei azt mondták, Nem tudunk már hova költözni, nincsenek minálunk olyan magas házak. Menjél, Zsuzsi, Amerikába, lakjál ott. Akkor Zsuzsi elment Amerikába, beköltözött egy felhőkarcolóba, ott nőtt-növekedett tovább. Már száz emelet magas volt, csak hogy hiányoztak neki a szülei meg a hazája. Úgyhogy egyszer csak írt egy levelet, Kedves magyarok! Hiányzik a hazám! Építsetek nekem egy felhőkarcolót, huszonegy emeletest, hogy hazajöhessek! És a magyarok megsajnálták szegény Emeletes Zsuzsit, amiért olyan messzi kell neki lakni, építettek neki egy felhőkarcolót, huszonegy emeletest, Zsuzsi pedig hazajött, beköltözött, és nem nőtt tovább.

Trad. di Francesca Ciccariello, Chiara de Cristofaro, Emese Dudás,

Gabriele Italiano, Sara Mandatori

C'era una volta una bambina che si chiamava Zsuzsi Spilungona. I genitori vivevano in una bella casa ad un piano, e lì la bambina cresceva e cresceva. Quando compì un anno, aveva l'altezza di un piano, e allora i genitori dissero: «Zsuzsi è cresciuta quanto la casa, dobbiamo trasferirci altrove.» E si trasferirono in una casa a due piani. Quando Zsuzsi compì due anni, aveva l'altezza di due piani, e i genitori dissero: «Dobbiamo trasferirci. Zsuzsi è cresciuta quanto la casa.» E si trasferirono in una casa a tre piani. Ma quando Zsuzsi compì tre anni, aveva l'altezza di tre piani, e di nuovo era necessario cambiare casa. Si trasferirono in una casa a quattro piani. Poi in una casa a cinque piani, a sei piani, a sette, a otto, a nove, a dieci. E quando Zsuzsi di nuovo non c'entrava più, i genitori dissero: «Non sappiamo più dove trasferirci, non ci sono case abbastanza alte da queste parti. Va', Zsuzsi, va' in America, vivi lì!». Allora Zsuzsi se ne andò in America, si trasferì in un grattacielo, e continuò ancora a crescere e crescere. E crebbe sino all'altezza di venti piani, ma le mancavano tanto i genitori quanto la sua patria. E così un giorno si mise a scrivere una lettera: *Cari ungheresi! Mi manca tanto la mia patria! Costruitemi un grattacielo di ventuno piani, così che io possa tornare a casa!* E gli ungheresi ebbero compassione per la povera Zsuzsi Spilungona, poiché era costretta a vivere così lontano, le costruirono un bel grattacielo di ventuno piani, così Zsuzsi poté tornare e trasferircisi, e più non crebbe.

Volt egyszer egy pizzafutár, úgy hívták, Petőfi Sándor, a magyaroknak vitte házhoz a pizzákat. Ha telefonáltak, indult a friss, forró pizzákkal rögtön, hogy időben odaérjen. Oda is ért volna, de útközben mindig eszébe jutott valami. Ilyenkor leállította a motorját, kinyitotta a pizzásdobozokat, megnézte a paradicsomos, sonkás, sajtos, gombás pizzákat, és elgondolkozott. Elég lesz ez így? Nem kéne rájuk tenni még valamit? És fogta a ketchupot, és rányomta a pizzákra sorra, Szabadság, Egyenlőség, Testvériség. Aztán visszacsukta a dobozokat, és száguldott tovább, mint a szél. De hiába, mindig elkésett, a magyarok csak befalták gyorsan a kihűlt pizzákat, ő meg nem kapott soha borravalót.

Volt egyszer egy kertész, aki mindent beültetett répával, de olyan gyorsan, hogy mire észrevették, már beültette Londont, Párizst, Kínát, Indiát. Egykettőre! mondta, és már teli is volt répával Róma, Bécs, Prága, Bukarest. Ennek felesé tréfa! mondták a magyarok. Most mi következünk! Nem kérünk a répából, be ne tedd ide a lábad! Megvédjük édes hazánkat! mondták, és beültették gyorsan Magyarországot babbal.

Trad. di Francesca Ciccariello, Chiara de Cristofaro, Emese Dudás,

Gabriele Italiano, Sara Mandatori

C'era una volta un fattorino, si chiamava Sándor Petőfi, e portava le pizze a casa degli ungheresi. Quando gli telefonavano partiva subito con le pizze calde appena fatte, per arrivare in tempo. Ce l'avrebbe anche fatta, ma strada facendo gli veniva sempre qualcosa in mente. Allora spegneva il motorino, apriva i cartoni delle pizze, controllava le pizze al pomodoro, al prosciutto, ai funghi, ai quattro formaggi e rifletteva. *Sarà abbastanza così? Non dovrei metterci altro?*, prendeva il ketchup, lo metteva su tutte le pizze, *Liberté, Égalité, Fraternité*, poi richiudeva i cartoni e sfrecciava via come il vento. Ma invano, perché faceva sempre tardi; gli ungheresi divoravano quelle pizze fredde, e lui non riceveva mai nessuna mancia.

Trad. di Anna Dipierro, Alexa Herédi, Lorenzo Marmioli, Valeria Trasolini

C'era una volta un giardiniere che piantava carote dovunque, così velocemente che si accorse di aver già riempito Londra, Parigi, la Cina e l'India. «Su, al lavoro», disse, e già erano piene di carote anche Roma, Vienna, Praga e Bucarest. «Ma che scherziamo?» dissero gli ungheresi. «Adesso tocca a noi! Non le vogliamo le tue carote, non mettere piede qui! Proteggiamo la nostra amata patria!» dissero, e subito si misero a piantare fagioli in Ungheria.

Trad. di Chiara de Cristofaro, Emese Dudás, Francesca Ciccariello,

Gabriele Italiano, Sara Mandatori

C'era una volta un giardiniere che piantava carote dappertutto, ma così velocemente che prima ancora che se ne accorgessero, le aveva già piantate a Londra, a Parigi, in Cina, in India. «In quattro e quattr'otto!» diceva, ed ecco che Roma, Vienna, Praga e Bucarest erano tutto ad un tratto piene zeppe di carote. «C'è poco da scherzare!» dissero gli ungheresi. «Ora tocca a noi! Non ne vogliamo sapere nulla delle tue carote! Da noi non metterci piede! Difenderemo la nostra amata patria!» minacciarono, e in un istante ricoprirono di fagioli l'Ungheria.

Volt egyszer egy híres angol hídépítő mester. Egyszer elment a magyarokhoz, és azt mondta, Olyan hidat építetek nektek, hogy na. Lehet rajta sétálgatni, föl s alá. Nem sétálgatunk mi, mondták a magyarok. Nem érünk mi arra rá. Sétálgatni, füttyörészni, mondta a hídépítő mester. Még hogy füttyörészni, mondták a magyarok. Nincs minekünk jókedvünk. Sétálgatni, füttyörészni, a lányokkal csókolózni, szórakozni, mondta a hídépítő mester. Azt aztán már hogyisne, mondták a magyarok. Menjél csak máshova, ott építsed a hidaidat. De a hídépítő mester fogta magát, és megépítette a hidat a magyaroknak, mégiscsak. Mikor kész volt, átsétált rajta, füttyörészve. A magyarok csak nézték. Én ugyan át nem megyek rajta, mondták. Még csak az kéne. A hídépítő mester meg csak sétálgatott föl s alá, és füttyörészett. Majd még énekelni is fog! A mi hidunkon! Azt már nem! Menjél csak haza, ott füttyörésszél, mondták a magyarok, és elzavarták a hídépítő mestert, a hidat pedig megtartották.

Anna Dipierro, Alexa Herédi, Lorenzo Marmioli, Valeria Trasolini

C'era una volta un inglese, noto mastro costruttore di ponti. Un giorno se ne andò dagli ungheresi e disse: «Vedi che ponte che vi costruisco! Ci scorrazzate su e giù.» «Noi non scorrazziamo», dissero gli ungheresi. «Non abbiamo tempo per cose del genere.» «Scorrazzare, fischiettare» disse il mastro costruttore. «Ma che fischiettare» dicevano gli ungheresi. «Noi non ce la spassiamo.» «Scorrazzare, fischiettare, sbaciucchiare le ragazze, divertirsi», disse il mastro costruttore. «Ah, questo proprio no!», dissero gli ungheresi. «Vattene da qualche altra parte a costruire i tuoi ponti.» Ma il mastro costruttore prese e fece comunque il ponte per gli ungheresi. Appena pronto ci fece due passi, fischiutando. Gli ungheresi guardavano soltanto. «Io non ci vado sicuro», dicevano. «Solo questo ci manca!» Il mastro costruttore continuò a scorrazzarci su e giù, fischiutando. «Ma che si metterà pure a cantare? Sul nostro ponte? Non esiste proprio! Ma vattene a casa a fischiettare!», dissero gli ungheresi, e cacciarono via il mastro costruttore, però il ponte se lo tennero.

Francesca Ciccariello, Chiara de Cristofaro, Emese Dudás,

Gabriele Italiano, Sara Mandatori

C'era una volta un mastro costruttore inglese di ponti che era molto conosciuto. Un giorno andò dagli ungheresi e disse: «Vi costruirò un ponte che nemmeno vi immaginate! Ci potrete gironzolare avanti e indietro.» «Noi non gironzoleremo proprio da nessuna parte» dissero gli ungheresi. «Non abbiamo affatto tempo per questo, noi.» «Eh, ma gironzolare e fischiettare...» disse il mastro costruttore. «Macché fischiettare e fischiettare» dissero gli ungheresi. «Non è da noi». «Sì, ma gironzolare, fischiettare, baciare ragazze, divertirsi...» disse il mastro costruttore. «Non esiste proprio!» dissero gli ungheresi. «Ma vattene altrove a costruire i tuoi ponti!» Ed invece il mastro costruttore se ne infischì e costruì lo stesso il ponte agli ungheresi. Una volta pronto, si mise ad attraversarlo passeggiando, e fischiutando. Gli ungheresi lo guardavano e basta. «Io non ci passerei proprio.» «Ci mancava solo questo.» E intanto il mastro costruttore continuava a gironzolarci avanti e indietro, e fischiutava. «Ora si mette pure a cantare sul nostro ponte! Giammai! Ma vattene a casa a fischiettare» dissero gli ungheresi e cacciarono via il mastro costruttore; il ponte, però, se lo tennero.

Volt egyszer egy finom orrú ember. Szagolt, szaglászott a finom orrával szerte a világon, és azt mondta, Hû, de büdös van. Valami kéne ide. Valami jó szagos szappan. Főzni is kezdte mindjárt a szappant, beletett mindent, liliomot, rózsát, violát, de csak nem volt elég, még mindig büdös volt. Főzte tovább, szórta márékszám a szegfűt, gyöngyvirágot, mimózát, rezedát, minden virágot belekevert már, büdös volt mégis, hiába. Elbúsult a finom orrú ember nagyon, hogy sehogy se sikerül megszagosítani a világot, de akkor szerencsére arra jött egy magyar, beleszagolt a fazékba, és azt mondta, Egy kis fokhagymát bele! Az hibádzik! A finom orrú ember úgy is tett, jól megfokhagymázta a szappanját, mindjárt más szag is lett a világon.

Trad. di Anna Dipierro, Alexa Herédi Lorenzo Marmioli Valeria Trasolini

C'era una volta un uomo dall'olfatto straordinario. Annusava, fiutava in giro per il mondo col suo naso eccezionale, e diceva: «Bleah, che puzza. Ci servirebbe qualcosa qui, un buon sapone profumato.» Subito iniziò a preparare il sapone, ci mise dentro di tutto, gigli, rose, viole, ma non era abbastanza, puzzava ancora. Continuò a prepararlo, sparse manciate di garofani, mughetto, mimose, reseda, ci aggiunse tutti i fiori, ma invano, perché continuava a puzzare. Si rattristò moltissimo l'uomo dall'olfatto straordinario, perché non riusciva in alcun modo a far profumare il mondo; fortunatamente però arrivò un ungherese, mise il naso nel pentolone e disse: «Ci vuole un po' di cipolla! È questo che manca!» L'uomo dall'olfatto straordinario fece proprio così: incipollò per bene il sapone, e subito nel mondo si sentì tutto un altro odore.

Trad. di Francesca Ciccariello, Chiara de Cristofaro, Emese Dudás,

Gabriele Italiano, Sara Mandatori

C'era una volta un uomo dal naso fine. Annusava e odorava qua e là con il suo naso fine per il mondo intero e diceva: «Puh, che puzza! Bisognerebbe fare qualcosa. Ci vorrebbe un bel sapone profumato.» Iniziò subito a preparare il sapone, ci mise dentro di tutto, gigli, rose, viole, ma non era abbastanza, continuava ancora ad essere puzzolente. Preparava e preparava, e spargeva manciate di mughetto, mimosa, reseda, chiodi di garofano. Continuava a mescolare, invano, e, nonostante ciò, continuava a puzzare. L'uomo dal naso fine si rattristò molto per il fatto che non fosse riuscito a rendere profumato il mondo, ma in quel momento per fortuna arrivò un ungherese, mise il naso nel pentolone e disse: «Manca un po' d'aglio! Ci vuole!» L'uomo dal naso fine fece proprio così: insaporì a dovere il suo sapone con dell'aglio e subito diede al mondo un altro sapore.

Volt egyszer egy fotográfus, aki utazgatott a világon, és vicces képeket csinált. Lefotografálta a Himaláját, kérdezte a himalájokat, Eléggé himalájós? Eléggé, eléggé, mondták a himalájok, és nevettek. Lefényképezte az eszkimókat, kérdezte tőlük, Eléggé eszkimókás? Eléggé, eléggé, mondták az eszkimók, és nevettek. Lefényképezte Londont, kérdezte a londoniakat, Eléggé londonos? Eléggé, eléggé, mondták a londoniak, és nevettek ők is. Egyszer aztán lefényképezte a magyarokat. Eléggé magyarias? kérdezte tőlük, de a magyarok azt mondták, Ezzel nem tréfálunk! Mit képzelsz? Kapd magad, tűnj el, veled nem fényképezkedünk!

Volt egyszer egy ember, aki tudott röpködni. Éppen átröpkölt a magyarok fölött, mikor azok észrevették. Te! kiabáltak föl neki. Mit röpködsz a mi édes hazánk fölött? Hogy képzeled, ki engedte meg? Mindjárt leparittyázunk onnan! Többet itt ne lássunk! Nem is, mondta a röpködő ember, és gyorsan elröpkölt más országok fölé, és világhírű lett. Mi láttuk meg legelőször, mondták aztán a magyarok. Itt röpködött a mi édes hazánk fölött.

Trad. di Anna Dipierro, Alexa Herédi, Lorenzo Marmioli, Valeria Trasolini

C'era una volta un fotografo che viaggiava qua e là per il mondo facendo foto spiritose. Fotografò l'Himalaya e chiese agli himalayini: «È abbastanza Himalayoso?» «Lo è, lo è», dissero gli himalayini, e risero. Fotografò gli eschimesi e chiese loro: «È abbastanza eschimesoso?» «Lo è, lo è», dissero gli eschimesi, e risero. Fotografò Londra e chiese ai londinesi: «È abbastanza londroso?» «Lo è, lo è», dissero i londinesi, e anche loro risero. Un giorno, poi, fotografò gli ungheresi. «È abbastanza ungheroso?» chiese loro, ma gli ungheresi risposero: «Ma che scherziamo? Che ti credi? Vedi di prendere la tua roba. E sparisci, noi da te non ci facciamo fotografare!»

Trad. di Chiara de Cristofaro, Emese Dudás, Gabriele Italiano,

Sara Mandatori, Claudia Tatasciore

C'era una volta un fotografo che viaggiava per il mondo e scattava foto divertenti. Fotografò l'Himalaya e chiese agli himalaiani: «È abbastanza himayaloso?» «Sì, sì» dissero soddisfatti gli himalaiani, e risero. Fotografò gli eschimesi e chiese loro: «È abbastanza eschimoso?» «Sì, sì» dissero soddisfatti gli eschimesi, e risero. Fotografò Londra e chiese ai londinesi: «È abbastanza londonoso?» «Sì, sì» dissero soddisfatti i londinesi, e risero anche loro. Poi un bel giorno fotografò gli ungheresi e chiese loro: «È abbastanza ungaricoso?». Ma gli ungheresi risposero: «Non scherziamo su queste cose! Ma chi ti credi di essere? Fai i bagagli e sparisci! Noi le tue foto non le vogliamo!»

Trad. di Chiara de Cristofaro, Emese Dudás, Gabriele Italiano,

Sara Mandatori, Claudia Tatasciore

C'era una volta un uomo che sapeva volare. Stava giusto passando sopra gli ungheresi quando questi si accorsero di lui. «Ehi, tu!» gli urlarono dal basso. «Come osi volare sulla nostra amata patria? Chi ti ha dato il permesso? Ora ti tiriamo giù a frombolate! E non farti più vedere!» «Così sia» disse l'uomo volante, e se ne volò subito verso altri paesi, diventando famoso in tutto il mondo. «Siamo stati noi i primi a vederlo» dissero allora gli ungheresi. «Svolazzava qui sulla nostra amata patria.»

SEMINARIO ITALIANO NOVEMBRE 2018

Arany János

Dante¹³

Állottam vizének mélységei felett
Sima volt a fölszín, de sötét, mint árnyék;
Alig mozzantá meg a rózsalevelet,
Mint rengéskor a föld, csak alig hullámlék.
Acéltiszta tükre visszaverte híven
A külső világot - engem is: az embert;
De örvényeibe nem hatott le a szem,
Melyeket csupán ő – talán ő sem – ismert.

Csodálatos szellem! egy a mérhetetlen
Éggel, amely benne tükrödzik alattam!
Egy csak a fönségben és a terjedetben
És mivel mindenik oly megfoghatatlan.
Az ember... a *költő* (mily bitang ez a név!)
Hitvány koszorúját, reszketvén, elejti
És, mintha lábait szentegyházba tenné,
Imádva borul le, mert az Istent sejti. –

E mélység fölött az értelem mér-ónja,
Mint könnyű pehelyszál, fönnakad, fölleben:
De a lélek érzi, hogy az örvény vonja,
S a gondolat elvész csodás sejtelemben.
Nem-ismert világnak érezi nyomását,
Rettegő örömnak elragadja kéje,
A leviathánnak hallja hánykodását...
Az Ur lelke terült a víznek föléje.

Lehet-é e szellem az istenség része?
Hiszen az istenség egy és oszthatatlan;
Avagy lehet-é, hogy halandó szem nézze
A szellemvilágot, teljes öntudatban?
Évezred hanyatlik, évezred kel újra,
Míg egy földi álom e világba téved,
Hogy a *hitlen* ember imádni tanulja
A kőd oszlopában rejlő Istenséget.

---

¹³ ARANY JÁNOS, *Dante*, in *Arany János összes költeményei*, I, Budapest, Szépirodalmi könyvkiadó, 1969, p. 184.

János Arany

Dante

Trad. di Emese Dudás, Petra Gogolák, Lorenzo Marmioli, Eszter Sermann

Mi fermai sopra l'acqua profonda
Piana e cheta ma scura come l'ombra
Senza muover le foglie delle rose
così la terra trema senza onda
come me, uomo, il mondo esterno
si riflesse in quell'acqua d'acciaio
Ma giammai giunse occhio in quegli abissi
conosciuti da lui – o forse neanche.

Anima sublime! una con il cielo
infinito che ai miei piedi si specchia
una con la maestà e l'immensità
per natura così inafferrabili
All'uomo... al *poeta* (sì meschino suona!)
tremando sfugge la corona indegna,
e in una cattedrale consacrata
umile si prostra, ché sente Dio. -

La misura della ragione come
lieve piuma d'uccello su una cotal
profondità s'incastra, talvolta guizza.
Eppure, l'anima sente la forza
dell'abisso, e il pensiero si perde
in tal meravigliosa percezione.
Sente del mondo ignoto il peso,
voluttà di un'orrida gioia monta
ode la risacca del leviatano...
E lo spirito di Dio aleggiava
sopra la superficie delle acque.

Può tale anima esser parte divina?
Ché la divinità è una e unica;
o può un occhio mortale guardare
aldilà con fermezza di coscienza?
Millenni iniziano e finiscono
fino all'arrivo di un sogno terreno
in quel mondo affinché l'uomo *incredulo*
impari come adorare, celata
nel velo di nebbia, la Divinità.

Arany János

Dante

Állottam vizének mélységei felett
Sima volt a fölszín, de sötét, mint árnyék;
Alig mozzantá meg a rózsalevelet,
Mint rengéskor a föld, csak alig hullámlék.
Acéltiszta tükre visszaverte híven
A külső világot - engem is: az embert;
De örvényeibe nem hatott le a szem,
Melyeket csupán ő – talán ő sem – ismert.

Csodálatos szellem! egy a mérhetetlen
Éggel, amely benne tükrödzik alattam!
Egy csak a fönségben és a terjedetben
És mivel mindenik oly megfoghatatlan.
Az ember... a *költő* (mily bitang ez a név!)
Hitvány koszorúját, reszketvén, elejti
És, mintha lábait szentegyházba tenné,
Imádva borul le, mert az Istent sejti. –

E mélység fölött az értelem mér-ónja,
Mint könnyű pehelyszál, fönnakad, föllebben:
De a lélek érzi, hogy az örvény vonja,
S a gondolat elvész csodás sejtelemben.
Nem-ismert világnak érezi nyomását,
Rettegő örömnak elragadja kéje,
A leviathánnak hallja hánykodását...
Az Ur lelke terült a víznek föléje.

Lehet-é e szellem az istenség része?
Hiszen az istenség egy és oszthatatlan;
Avagy lehet-é, hogy halandó szem nézze
A szellemvilágot, teljes öntudatban?
Évezred hanyatlik, évezred kel újra,
Míg egy földi álom e világba téved,
Hogy a *hitlen* ember imádni tanulja
A kód oszlopában rejlő Istenséget.

János Arany

Dante

Trad. di Nicola De Feo, Julianna Kecskés, Balázs Lővei, Margaréta Szunyog

Stetti sugli abissi delle sue acque
Piatta era la superficie ma oscura come un'ombra
A stento il petalo di rosa mosse
Come la terra trema, appena ne scaturì un'onda
Lo specchio acciaio puro fedele rifletteva
Il mondo esterno – eppure me: l'uomo
Ma l'occhio nel suo vortice non penetrava
Che lui – o forse neanche – conosceva solo.

Meraviglioso spirito, tutt'uno coll'incommensurabile
Cielo in cui si specchia sotto di me
Unico nella sua levatura e nella mole
Che ognuna è sì inarrivabile
L'uomo... il *poeta* (che nome malfattore)
Tutto tremante lascia cadere l'ignobile corona
E come se mettesse piede nella casa del Signore
Sospetta Dio, si prostra e adora

Di fronte all'abisso il filo di piombo dell'intelletto
Come prima leggiadra, s'impiglia:
Si solleva adagio
Ma l'animo sente che il vortice lo tiene stretto
E il pensiero si perde nel meraviglioso presagio
Sente la pressione del mondo ignoto
Saccheggia il piacere della gioia nel terrore
Ode il Leviatano sballottato
Aleggiava sulle acque lo Spirito del Signore.

Può tale spirito essere parte della divinità?
Poiché il Dio è uno e indivisibile
Può posarsi l'occhio che morirà
sul Regno dello Spirito con piena coscienza esperibile?
Che in mille anni si degradi, che in mille risorga
Fino a quando un sogno terreno
giunga per sbaglio in questo mondo
Affinché il *miscredente* ad adorar si ponga
Dio nella colonna di nube nascosto a fondo.

Arany János

Dante

Állottam vizének mélységei felett
Sima volt a fölszín, de sötét, mint árnyék;
Alig mozzantá meg a rózsalevelet,
Mint rengéskor a föld, csak alig hullámlék.
Acéltiszta tükre visszaverte híven
A külső világot - engem is: az embert;
De örvényeibe nem hatott le a szem,
Melyeket csupán ő – talán ő sem – ismert.

Csodálatos szellem! egy a mérhetetlen
Éggel, amely benne tükrödzik alattam!
Egy csak a fönségben és a terjedetben
És mivel mindenik oly megfoghatatlan.
Az ember... a *költő* (mily bitang ez a név!)
Hitvány koszorúját, reszketvén, elejti
És, mintha lábait szentegyházba tenné,
Imádva borul le, mert az Istent sejti. –

E mélység fölött az értelem mér-ónja,
Mint könnyű pehelyszál, fönnakad, föllebben:
De a lélek érzi, hogy az örvény vonja,
S a gondolat elvész csodás sejtelemben.
Nem-ismert világnak érezi nyomását,
Rettegő örömnak elragadja kéje,
A leviathánnak hallja hánykodását...
Az Ur lelke terült a víznek föléje.

Lehet-é e szellem az istenség része?
Hiszen az istenség egy és oszthatatlan;
Avagy lehet-é, hogy halandó szem nézze
A szellemvilágot, teljes öntudatban?
Évezred hanyatlik, évezred kel újra,
Míg egy földi álom e világba téved,
Hogy a *hitlen* ember imádni tanulja
A kód oszlopában rejlő Istenséget.

János Arany

Dante

Trad. di Ester Giliberti, Alexandra Herédi, Donát Kopasz

Stavo sopra della sua acqua le profondità,
La superficie era liscia, ma come l'ombra tetra;
Muove appena della rosa l'estremità,
A stento trema, come nel sisma la pietra.
Come uno specchio riflette fedele
Il mondo esterno - anche me: l'uomo.
Ma dentro il turbine l'occhio non poteva vedere,
Ciò che a soltanto lui - o nemmeno a lui - era noto.

Spirito meraviglioso! Uno con gli infiniti
Cieli, che si specchiano sotto i miei piedi.
Solo nella sublimità e nella vastità uniti
E poiché entrambi 'si inafferrabili.
L'uomo...il *poeta* (com'è futile questo nome!)
La sua vile corona, tremante lascia cadere
E, come se mettesse piede nella santa sede,
Si prostra in preghiera, perché percepisce il Signore. -

Sopra questa profondità il piombino dell'intelletto,
Come una piuma leggera si leva, si stende:
Ma lo spirito sente che dal turbine è attratto,
E il pensiero nella meravigliosa sensazione si perde.
Sente la pressione del mondo arcano,
La voluttà lo travolge di un'atterrita gioia
Ode lo sballottio del Leviatano...
Lo spirito di Dio sulle acque aleggia.

Può questo spirito, della deità esser parte?
Del resto, essa è una e inseparabile;
È possibile che l'occhio mortale contempi, invece,
il mondo degli spiriti, nella conoscenza totale?
Un millennio tramonta, un millennio risorge,
Finché un sogno terreno in questo mondo capita,
Perché il *miscredente* di adorare si accorge
La Divinità celata da una colonna di nebula.

Arany János

Az idők...¹⁴

Az időkben semmi nagyság,
Az ember mind csak pénzes zsák;
Szólni hozzá hasztalan:
Szive nincs, csak szijja van.

---

¹⁴ ARANY JÁNOS, *Az idők*, in *Arany János összes költeményei*, I, Budapest , Szépirodalmi könyvkiadó, 1969, p. 440.

János Arany

Il tempo...

Trad. di Nicola De Feo, Petra Gogolák, Alexandra Herédi

Non è grande il tempo amaro,
L'uomo è solo vil denaro,
Parli a lui frasi vane,
Cor non ha, ma corame.

L'era...

Trad. di Emese Dudás, Ester Giliberti, Julianna Kecskés

Nulla di grande nell'era,
L'uomo, un portamonete;
Vano comunicarci:
Pelle senza un cuore.

I tempi...

Trad. di Donát Kopasz, Balázs Lóvei, Lorenzo Marmioli

Grandezza nei tempi nessuna.
L'uomo: sacchetto di pecunia;
è inutile parlargli:
non ha cuor, ma artigli.

Arany János

Civilizáció¹⁵

Ezelőtt a háborúban
Nem követtek semmi elvet,
Az erősebb a gyengétől
Amit elvehetett, elvett.

Most nem úgy van. A világot
Értekezlet igazgatja:
S az erősebb ha mi csinyt tesz,
Összeül és – helybehagyja.

---

¹⁵ ARANY JÁNOS, *Civilizáció*, in *Arany János összes költeményei*, I, Budapest , Szépirodalmi könyvkiadó, 1969, p. 441.

János Arany

Civiltà

Trad. di Nicola De Feo, Petra Gogolák, Alexandra Herédi

Prima ai tempi della guerra,
Un criterio non seguiva,
Il più forte al debilino
Ciò che poteva toglieva.

Ora non è così, il mondo
È un consesso assembleare,
Se il più forte vuol far danni,
Si riunisce ad approvare.

János Arany

Civiltà

Trad. di Emese Dudàs, Ester Giliberti, Julianna Kecskés

Pria in tempi di guerra
Nessun principio si seguiva,
Il più forte dal più debole
Quel che poteva toglieva.

Adesso è ben diverso. Il mondo
Dai trattati è governato,
E se il più forte fa il monello,
Si riunisce ed è accordato.

Arany János

Civilizáció

Ezelőtt a háborúban
Nem követtek semmi elvet,
Az erősebb a gyengétől
Amit elvehetett, elvett.

Most nem úgy van. A világot
Értekezlet igazgatja:
S az erősebb ha mi csinyt tesz,
Összeül és – helybehagyja.

János Arany

Civiltà

Trad. di Donát Kopasz, Balázs Lóvei, Lorenzo Marmioli

Prima d'oggi in guerra
non veniva seguito
alcun principio,

il più forte afferrava
tutto l'afferrabile
dal più debole.

Oggi non è più così.
Il consiglio amministra
il nostro mondo:

se compie una birbata
il più forte, si siede
e la approva.

Arany János

Az „öreg” házról¹⁶

*Illa vetus dominis etiam casa parva duobus,
Vertitur in templum.*

Híre pora sincsen már az öreg háznak,
Honnan elindultam földi utazásnak,
Nem is úgy épült, hogy századokig álljon,
Csak rövid tanyául, mint a fecskefészek,
Míg ideje eljön a...

---

¹⁶ ARANY JÁNOS, *Az „öreg” házról*, in *Arany János összes költeményei*, I, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1969, p. 441.

János Arany

Dalla casa “anziana”

Trad. di Nicola De Feo, Petra Gogolák, Alexandra Herédi

*Illa vetus dominis etiam casa parva duobus,
Vertitur in templum.*

Dall'anziana casa non v'è più novella,
Da dove iniziai il mio viaggio sulla terra,
Perché duri secoli non la progettai,
Capanna fugace, nido di rondine,
Fino a quando giunge la...

Dalla “vecchia” casa

Trad. di Emese Dudás. Ester Giliberti, Julianna Kecskés

*Illa vetus dominis etiam casa parva duobus,
Vertitur in templum.*

Nemmeno l'ombra della vecchia casa,
Da lì partii per il viaggio terreno,
Come capanna o il nido di rondine,
Non costruita per durare secoli,
Fino al momento della...

Sulla casa “anziana”

Trad. di Donát Kopasz, Balázs Lóvei, Lorenzo Marmioli

*Illa vetus dominis etiam casa parva duobus,
Vertitur in templum.*

Nulla rimane della vecchia casa
da cui partii per il viaggio terreno,
non sorse per contrastare i secoli,
semplice campo, nido di rondini,
finché verrà il tempo di...

Arany János

Mi vagyok én?¹⁷

Mi vagyok én? Senki Pál,
Egy fájó gép, mely pipál.

---

¹⁷ ARANY JÁNOS, *Mi vagyok én?*, in *Arany János összes költeményei*, I, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1969, p. 465.

János Arany

Chi sono io?

Trad. di Nicola De Feo, Petra Gogolák, Alexandra Herédi

Chi sono? Signor nessuno,
Un automa, soffro e fumo.

Cosa sono io?

Trad. di Emese Dudás. Ester Giliberti, Julianna Kecskés

Cosa sono io? Signor Niente,
Una dolente macchina fumante.

Cosa sono io?

Trad. di Emese Dudás. Ester Giliberti, Julianna Kecskés

Cosa sono io? Qualunque Tizio,
Una macchina dolente col vizio.

Cosa sono io?

Trad. di Donát Kopasz, Balázs Lővei, Lorenzo Marmioli

Cosa sono io? Un Nessuno,
Una marmitta che stride
e che butta fuori fumo.

Arany János

Sejtelem¹⁸

Életem hatvanhatodik évébe'
Köt engem a jó Isten kévébe,
Betakarít régi rakott csúrébe,
Vet helyemre más gabonát cserébe.

---

¹⁸ ARANY JÁNOS, *Sejtelem*, in *Arany János összes költeményei*, I, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1969, p. 466.

János Arany

Presagio

Trad. di Nicola De Feo, Petra Gogolák, Alexandra Herédi

Questo è il mio sessantaseiesimo anno,
Il Buon Dio mi lega in un pagliaio,
Mi raccoglie nel suo vecchio granaio,
Al posto mio cura il semenzaio.

Il presagio

Trad. di Emese Dudás, Ester Giliberti, Julianna Kecskés

Nel sessantaseiesimo anno della mia vita
Il buon Padre mi avvolge in una bica,
La raccoglie nella vecchia fienaja colma,
Altro frumento al mio posto semina.

Presentimento

Trad. di Donát Kopasz, Balázs Lóvei, Lorenzo Marmioli

Nel mio sessantaseiesimo anno di vita
il buon Dio m'affastella nel pagliaio,
mettendomi nel suo vecchio granaio
colmo, e al mio posto altro grano pianta.

SEMINARIO MEDITERRANEO APRILE 2019¹⁹

---

¹⁹ Questa traduzione è già stata pubblicata i in italiano, spagnolo, catalano, portoghese e basco in «Homo Hispanisticus» 2019–2020, Szeged, 2020, *passim*.

Arany János

A fülemile²⁰

Hajdanában, amikor még
Így beszélt a magyar ember:
Ha per, úgymond, hadd legyen per!
(Ami nem volt épen oly rég) -
Valahol a Tiszaháton
Élt egy gazda: *Pál* barátom,
S *Péter*, annak tőszomszédja;
Rólok szól e rövid példa.
Péter és Pál (tudjuk) nyárban
Összeférnek a naptárban,
Könnyü nekik ott szerényen
Megárulni egy gyékényen;
Hanem a mi Péter-Pálunk
Háza körül mást találunk:
Zenebonát, örök patvart,
Majd felfordítják az udvart;
Rossz szomszédtság: török átok,
S ők nem igen jó barátok.

Ha a *Pál* kéménye füstöl,
Péter attól mindjár' tüsszköl;
Ellenben a *Péter* tyukja
Ha kapargál
A szegény *Pál*
Háza falát majd kirugja;
Ebből aztán lesz hadd-el-hadd,
Mely a kert alá is elhat!
Ez sem enged, az se hagyja,
S a két ház kicsínye, nagyja
Összehorgolnak keményen,
Mint kutyájok a sövényen
Innen és túl összeugat
S eszi mérgében a lyukat.

---

²⁰ ARANY JÁNOS, *A fülemile*, in *Arany János összes költeményei*, I, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1969, p. 251.

János Arany

L'usignolo

Trad. di Zsófia Balta, Anna Maria Cutrupia, Blanka Medgyesi,

Lorenzo Marmioli, Carmelo Mirabile

In passato, una volta, quando
gli ungheresi usavan dire:
Se così si deve, dal giudice si andrà a finire
(come si faceva che non era tanto)
Da qualche parte lungo il Tibisco,
Viveva un signore: il mio amico *Paolo*
E *Pietro*, il vicino accanto.
Di loro tratta questo breve exemplum.
Pietro e Paolo, si sa, durante l'estate
nel calendario van d'amore e d'accordo,
lì è facile la buona e la cattiva sorte
tranquilli condividere fino alla morte.
Nelle case dei nostri *Pietro e Paolo*, viceversa,
si respirava un'aria tutta diversa:
Eterno bisticcio e frastuono sentiamo,
ché il giardino sottosopra troviamo;
Mamma li Turchi! Cattivo vicinato:
nessuno dei due era dall'altro sopportato.

Se dal comignolo di *Paolo* vede il fumo uscire,
ecco che subito *Pietro* comincia a tossire.
Quando la gallina di *Pietro* raspa,
Il povero *Paolo* va in bestia;
E tutto questo provoca sì forte trambusto,
da far tremare degli alberi in giardino il fusto!
Né *Pietro* cede, né *Paolo* molla,
nelle case dei piccoli e dei grandi la folla
tutta trama in modo spietato:
così i cani l'un contro l'altro aizzato
divisi dalla siepe si abbaiano con accanimento,
pur non avendo oggetto di contendimento.

De, hogy a dologra térjek,
Emberemlékezet óta
Állott egy magas diófa,
Díszeuil a Pál kertjének.
A szomszédba nyult egy ága,
Melyet Péter, minthogy róla
A dió is odahulla,
Bölcsen eltúrt, le nem vága.
Történt pedig egy vasárnap,
Hogy a fentírt fülemile
Ép' a közös galyra üle,
Azt szemelvén ki oltárnak,
Honnan Istent jókor reggel
Magasztalja szép énekkel:
Megköszönve a napot,
Melyre, im, felvirradott.
A sugárt és harmatot,
A szellőt és illatot;
A fát, melynek lombja zöld,
A fészket, hol párja költ,
Az örömet, mely teli
Szivecskéjét elteli;
Szóval, ami benne él
S mit körében lát, szemlél,
Azt a pompát, fényt és szint,
Mely dicsőség
- Semmi kétség -
Ő érte
Jött létre
Csupán ő érette, mind!
Elannyira, hogy Pál gazda,
Ki gyönyörrel ott hallgatta,
Így kiáltott örömeiben:
„Istenem uram,
Beh szépen
Fütyöl ez az *én madaram!*”

Ma, entriamo adesso nella storia:
fin da quando l'uomo ha memoria,
come ornamento un alto albero di noce
nel giardino di Paolo si erge.
Un ramo si protende oltre il confine,
e le noci sul terreno di Pietro cadono alfine,
Lui lo sopporta e, sapientemente, non lo taglia.
È successo il giorno del Signore
che l'usignolo in questione
si posò sul ramo comune,
scegliendolo come altare,
esaltando Dio di prima mattina
cantava una melodia divina:
l'uccello voleva ringraziare
del nuovo giorno l'albeggiare.
Il raggio di sole, la brezza,
la rugiada, la fragranza,
l'albero dalla verde chioma,
il nido, dove la compagna le uova cova,
la felicità che il suo cuore
tutto riempiva d'amore;
insomma, quello che in lui dimorava,
che attorno vedeva e contemplava:
Ricchezza, luce e colori.
L'intera gloria
- non è una storia -
non venne creata per gioia altrui,
ma solamente per lui!
Era così tanto melodioso
che, ascoltandolo gioioso,
Paolo esclamò con gaudio:
«Oh, mio Dio,
ma quant'è bello
il fischio del *mio uccello!*»

„Kendé bizony az árnyéka!
Mert olyat mondok, hogy még a...”
Hangzik átal a sövényen
Egy goromba szó keményen.
„Hát kié - pattogja Pál -
Mikor az én fámra száll?”
„De az én portámon zengett:
Hogy illetné a *fütty* kendet!”
Pál nem hagyja: őtet uccse!
Péter ordit: ő meg úgyse!
Többrül többre, szórul szóra,
Majd szitokra, majd karóra,
Majd mogorván
Átugorván
Öltre mennek, hajba kapnak;
Öröme a szent napnak
Egymást ugyan vérbe-fagyba, -
Hanem a *just* mégsem hagyva.

Pál azonban bosszút forral,
És ahogy van, véres orral
Megy panaszra, bírót búsit,
S melyet a vérszenny tanúsít
A bántalmat előadja.
Jogát, úgymond, ő nem hagyja,
Inkább fölmege a királyig
Térden csúszva: de a *füttyöt*,
Mely az ős diófárul jött,
Nem engedi, nem! halálíg.
Nyomatékul egy tallért dob
Az igazság mérlegébe,
Mit a bíró csúsztat a *jobb*
Oldalon levő zsebébe.

«Lei dell'uccello possiede solo l'ombra,
ché dico qualcosa che il cielo adombra...»
Una parola oscena, detta con durezza,
oltrepassò della siepe l'altezza.
«Allora di chi è, - Paolo scattò -
ché sul mio albero si posò?»
«Ma il suo canto risuona sul mio podere:
Quindi, come potrebbe a Lei il *fischio* appartenere?»
Paolo non cedette: com'è vero Iddio!
Pietro gridò: com'è vero che sono io!
Dal tanto al troppo, parola dopo parola,
Poi bestemmie gridate a squarciagola,
Poi, minacce burberamente lanciate,
fino a che le siepi vennero saltate,
e i due corpo a corpo lottarono,
per i capelli si pigliarono:
per celebrare il giorno santo,
se le diedero di santa ragione
attribuendo il *diritto* alla propria versione.

Paolo subito vendetta meditò
e così com'era dal giudice si recò
presentandogli l'offesa
dal sangue al naso chiaramente resa.
Voleva raccontare le sue ragioni
ma di gioir al giudice diede occasioni.
Non voleva lasciar perdere il suo diritto,
era pronto ad andare dal Re in ginocchio:
neanche morto intendeva perdere il fischio
Che dall'antico noce proveniva dritto.
Per rafforzare questo concetto,
un tallero sulla bilancia della giustizia gettò,
e il giudice nella sua tasca *destra* lo infilò.

Pétert sem hagyá pihenni
A nagy ártatlan igazság:
Nem rest a bíróhoz menni
Hogy panaszát meghallgassák.
Így s úgy történt, - elbeszéli,
Ővé a fütty, ő azt véli:
Nincs vármegye,
Ki elvegye,
Nincsen törvény, nem lehet per,
Hisz azt látja Isten, ember! -
De, hogy a beszédet össze
Annál jobb rendben illessze,
Az ütlegből sokat elvesz
És a joghoz egy tallért tesz,
Mely is a birói zsebben
Bal felől, a szív iránt,
Meghuzódik a legszebben.

Felderüle a kivánt
Nap, mely a vitát eldöntse,
Hogy a fülemile-pörben
Kinek szolgál a szerencse.
Ámde a bírót most cserben
Hagyja minden tudománya,
És ámbátor
Két prokátor
Minden könyvét összehányja,
S minden írást széjjeltúr is:
Ilyen ügyről,
Madárfüttyről,
Mit sem tud a corpus juris;
Mignem a bíró, haraggal
Ráütvén a két zsebére
S rámutatván a két félre,
Törvényt monda e szavakkal
A szegény fülemilére:
Hallja kendtek!
Se *ide* nem, se *oda* nem
Füttyöl a madárka, hanem
(Jobb felől üt) *nekem* füttyöl,
(Bal felől üt) s *nekem* füttyöl:
Elmehetnek.

Neanche Pietro riceveva letizia
da sì grande "questione di giustizia":
Non peccava di accidia, dal giudice andò
e le proprie lamentele gli portò.
È successo questo e quello,
e secondo lui era suo il fischio dell'uccello:
Non esisteva alcuna legge terrena
Che quel fischio togliergli poteva,
Non era oggetto né di causa, né di dubbio:
lo vedevano gli uomini e anche Dio!
Ma, per rendere il suo discorso più ricco,
mitigò la violenza e rafforzò il suo diritto:
e per questo lanciò un tallero,
che nella tasca sinistra del giudice finì dritto,
proprio sul cuore, il posto più bello.

Giunse il giorno tanto atteso del processo
Per decidere chi nella disputa dell'uccello
avrebbe infine avuto successo.
Tuttavia, il giudice non sapeva cosa fare
Perché l'esperienza gli veniva a mancare,
E nonostante i due advocatucoli
sottosopra misero i loro libercoli,
Rovistando convulsamente
nei loro documenti,
di una causa del genere,
non trovarono un bel niente:
a riguardo del fischio di un usignolo
in tutto il corpus iuris non c'era un fagiolo.
Finché il giudice con parole fosche,
battendo le mani sulle due tasche
e indicando così le due schegge
Formulò una nuova legge
sul povero usignolo:
Ascoltate, voi! - disse al volo -
Né *qui*, né *lì* l'uccellino fischia,
Ma fischia *per me* (e batte la tasca destra)
E fischia *per me* (e batte la tasca sinistra):
basta con questa mischia.

*

Milyen szép dolog, hogy már ma
Nem történik ilyes lárma,
Össze a szomszéd se zördül,
A rokonság
Csupa jóság,
Magyar ember fél a pörtül..
Nincsen osztály, nincs egyesség
Hogy szépszóval meg ne essék,
A testvérek
Összeférnek,
Felebarát
Mind jó barát:
Semmiségért megpörölni,
Vagy megenni, vagy megölni
Egymást korántsem akarja.
De hol is akadna ügyvéd
Ki a *fülemile füttyét*
Mai napság felvállalja!?

*

Quant'è bello che oggi giorno
Non succede un tal trambusto intorno.
I vicini non litigano,
tra la parentela
nessuna lamentela,
gli ungheresi le cause evitano...
Non c'è classe sociale, né patto
che con belle parole non sia fatto,
i fratelli
van d'accordo, dico,
e il prossimo
è un buon amico:
Non si vuole per un nonnulla disputare,
Né l'altro uccidere o mangiare
solo per voler dell'altro il dolo.
Ma dove si troverebbe un avvocato
Che oggi in una causa sia impegnato
Come quella del *fischio dell'usignolo?*

SEMINARIO ITALIANO NOVEMBRE 2019

Csáth Géza

Az albíróék²¹

1.

Petrovics albíróné nagyot nyújtózott az ágyában, azután kinyitotta a szemeit. Semmi kétség – reggel volt. Az ura már mosdott, az asszonyka a mosdóvíz lo-csogására ébredt föl.

Meg kell adni, hogy Petrovics albíró nagy zajt csapott mosdás közben. Mintha csak ennek a ténykedésnek is, mint minden másnak (hivatalosnak és nem hivatalosnak egyaránt), különös fontosságot tulajdonított volna. Hatalmasan paszkolta, döngette a mellét, a szájával és orrával fúj, prüsskölt és bugyborékol. Többször bedugta a mosdótálba a fejét, azután nagy loccsanással húzta ki. Éppen a fogmosáshoz akart kezdeni, amikor egy gyenge, elfojtott hang szólította:

– János, János.

Az albíró – csupa víz volt – csak a mosdó mellől felelt:

– Mit akarsz?

– János, nagyon fáj a torkom – mondta a kétségbeesett, rekedt hangocska.

– Te megint képzelődöl – felelte az albíró ruganyosan és egyszerűen, és azután a kikészített tiszta, bolyhos törölközővel száríttgatni kezdte magát.

– De, nagyon fáj – bizonygatta az albíróné majdnem sírásba fúló hangon.

Eközben az albíró megtörülközött, rövidre nyírt haját megkefélte egy kemény kefével, és sietve öltözni kezdett. Mentségére mondván, már majdnem nyolc óra volt, és Petrovics János a törvényszék legpontosabb hivatalnokai közé tartozott. Már joggyakornok korában elhatározta, hogy karriert fog csinálni, s azóta el nem késett a hivatalból soha. Nála a pontosság nem kényszerűség volt, hanem valami természetes, ami a személyéhez, az arcához tartozik. Az íróasztalán, a hivatalban éppen olyan abszolút rend volt, mint a szekrényében. Nem sietett kapkodva, fejtellenül, de három perc alatt teljesen készen állott.

---

²¹ CSÁTH GÉZA, *Az albíróék*, in *Mesék, amelyek rosszul végződnek*, Budapest, Magvető Kiadó, 1994, pp. 86–91.

Géza Csáth

Il vice procuratore e sua moglie

Trad. di Anna Maria Cutrupia, Nicola De Feo, Júlia Pamuk, Eszter Sermann

1.

La moglie del viceprocuratore, la signora Petrovics, si stiracchiò a lungo nel letto prima di aprire gli occhi. Senza dubbio era mattina. Il marito si stava lavando, e la signora fu svegliata dallo scrosciare dell'acqua.

Bisogna dire che il signor Petrovics fece molto rumore mentre si lavava. Era come se avesse conferito un'importanza particolare anche a questa operazione come a tutte le altre (ufficiali o ufficiose che fossero). Si batteva e si percuoteva il petto a piene mani, soffiava e sputava fuori l'acqua dal naso e dalla bocca, sbuffava e gorgogliava. Immergeva la testa più volte nel catino, e la tirava fuori con grande scrosciare d'acqua. Era sul punto di lavarsi i denti quando una voce flebile e soffocata lo chiamò:

– János, János.

Il viceprocuratore, bagnato fradicio, le rispose senza allontanarsi dal catino:

– Che vuoi?

– János, mi fa molto male la gola – disse una voce rauca e disperata.

– Le tue solite fantasie – disse il viceprocuratore in modo semplice e scandito e dopo cominciò ad asciugarsi con un asciugamano pulito e morbido, preparato per lui.

– Ma mi fa molto male, insistette la moglie, quasi piangendo.

Nel frattempo, il viceprocuratore si era sistemato i capelli corti con una spazzola dura e si affrettava a vestirsi. Va detto a sua discolpa che erano quasi le otto e János Petrovics era tra gli impiegati più puntuali del tribunale. Sin dai tempi della gavetta aveva deciso che avrebbe fatto carriera, e quindi non arrivò mai in ritardo, nemmeno una volta. Per lui la puntualità non era un'imposizione, ma una cosa naturale che apparteneva alla sua personalità e alla sua figura. Sulla scrivania del suo studio come nel suo armadio vigea l'ordine più assoluto. Non perdeva la testa ad affrettarsi, ma si preparava in tre minuti.

Megtörölte a csiptetőjét, őszinte nézésű, düllelt, barna szemei kissé rövidlátóan bandzsítottak, amikor nem volt előttük a csiptető, s a tükör előtt az orrára tette, azután odament a felesége ágyához, megcsókolta az asszonyt, és így szólt:

– Majd szólok, fiam, Hamvaynak, jöjjön el, és nézze meg, mi bajod. Én azt hiszem, csak képzelődöl, mint rendesen. – Azzal a megmosdott friss emberek jó-hiszeműségével és könnyű lépéseivel elsietett.

2.

Az albíróné nagyon elkeseredett volt. Úgy érezte, hogy a torkában nőnek, nőnek a mandulái, őt az ágyba szegeznek, minden nyelésnél csúful megkínózzák. Holnap este miattok nem mehet el a kaszinó estélyére, ahol pedig tánc lesz. Borzasztó – és ez a János nem törődik mindezzel, azt megteszi, hogy elküldi az orvost (a hivatali orvost, aki ingyen köteles gyógyítani), de ezzel azután vége. Siet-siet, hogy pontos legyen, és még azzal vádolja őt, hogy képzelődik. A kis albíróné olyan szánalmasnak találta az állapotát, hogy majdnem sírva fakadt. Kétéves házasságuk óta még nem volt komolyan beteg és ilyen boldogtalan.

Becsöngette a bejárónét (Petrovicsék nem főztek otthon, kiszámították, hogy ha hozatnak, olcsóbb). Odahozatta az ágya mellé a mosdótálat, a fogport, a keféket s a törülközőt. Megvizette az arcát, megsimította a haját, és kimosta a száját. A jó hideg víz felüdítette, s amint jól kigargarizálta a torkát, úgy vette észre, hogy a fájdalom, amit a nyelésnél érez, már jóval kisebb.

Maga is kezdte belátni, hogy a helyzet nem olyan borzasztó, és az ágyban jóízűen megreggelizett. Még eszébe jutott gyermekkorának egyik kedvenc játéka: a betegjáték, amelyet öccseivel annyiszor játszott, s amelyben az orvos kicsiklandozta az ágyból a beteget. Azután tisztára húzatta az ágyat, kiszellőztette a szomszéd szobát, átnyitatta az ajtókat, megigazította a haját, s elővette az éjjeliszekrényről azt az új Magyar könyvtár füzetet, amit éppen tegnap vett. François Coppée *Henriette*-je volt. Egy hajtúvel fölívágt, és olvasásba merült.

Alig olvasott a huszadik oldalon, amikor megszólalt az előszoba csengője. Az orvos jött.

– Kezét csókolom, nagyságos asszonyom!

– Jó reggelt, doktor úr!

– No, mi baj?

Pulì gli occhiali a pince-nez — i suoi occhi castani, sinceri e stralunati erano strabici e un po' miopi quando non portava gli occhiali — e li inforcò davanti allo specchio, si avvicinò al letto della moglie e le disse: «Cara, avvertirò Hamvay affinché venga a vedere cosa ti succede. Io credo che siano le tue solite fantasie come sempre. E si avviò con l'ingenuità e col passo leggero di chi si è appena lavato.»

2.

La moglie del viceprocuratore era veramente disperata. Sentiva che in gola le si stavano gonfiando le tonsille, che la inchiodavano a letto e, ogni volta che inghiottiva, la torturavano ferocemente. L'indomani sera, per causa loro, non sarebbe potuta andare alla festa da ballo al casinò. *Orribile - e questo János non se ne preoccupa, manda giusto il medico (il medico del tribunale, che ha l'obbligo di curare gratis), ma questo è quanto. In fretta in fretta per essere puntuale, e l'accusa pure di fantasticare.* La povera moglie del viceprocuratore, essendosi resa conto della sua condizione disperata, era sul punto di scoppiare a piangere. Erano accasati da due anni e non era mai stata seriamente malata e così infelice.

Suonò il campanello per chiamare la domestica (i Petrovics non cucinavano a casa, avevano calcolato che era meno costoso farsi portare i pasti a domicilio). Le fece portare accanto al letto il catino, il dentifricio in polvere, la spazzola e l'asciugamano. Si lavò il viso, si passò la mano fra i capelli e si sciacquò la bocca. L'acqua bella fresca la risvegliò e, dopo aver fatto per bene i gargarismi, si accorse che il dolore che sentiva quando deglutiva si era già affievolito.

Anche lei stava per ammettere che la sua condizione non era così orribile e si gustò la colazione a letto. Le venne in mente uno dei giochi preferiti della sua infanzia, al quale aveva giocato tantissime volte con il fratello minore: il gioco del dottore, nel quale il dottore solleticava così tanto il paziente che quest'ultimo saltava dal letto. Dopo fece cambiare le lenzuola, fece arieggiare la camera accanto, spalancò le porte, si aggiustò i capelli e tirò fuori dal comodino il nuovo Quaderno della biblioteca ungherese che aveva comprato il giorno prima. Era *Henriette* di François Coppée. Lo aprì con un fermaglio e sprofondò nella lettura.

Aveva letto appena venti pagine quando suonò il campanello dell'anticamera. Era arrivato il dottore.

– I miei ossequi, signora!

– Buon giorno, dottore!

– Dunque, qual è il problema?

Ennél az obligát orvosi kérdésnél a doktor egy ugyancsak obligát orvosi mozdulattal leült az ágy mellett álló székre. Harminc-harminckét éves, rövid hajú, piros arcbőrű ember volt. Középtermettel, kék szemekkel és szépen ápolt bajusszal. Hangja hangos, joviális. Amikor beszél, az egész arca kissé mosolyog.

– A torkom, doktor úr, nagyon bedagadt reggel.

– Ó, ó, bedagadt, de tán csak nem fulladozott, kedves nagyságos asszonyom, hiszen az arca nem lázas!

A vidám orvos végigsimította az asszonyka homlokát. De ha vesszük, nemcsak a homlokát, hanem az arcát is. Ezt azonban nem lehetett biztosan tudni. Majd kanalat kért. Behozták. A szolgálónak azt mondta:

– Köszönöm, elmehet!

Azután az albírónének fel kellett ülni az ágyban. Az orvos pedig leült az ágy szélére, és úgy bámult be a torkába, miközben a kanállal kegyetlenül leszorította a kissé sápadt, hegyes nyelvecskáját. Az albíróné hamar elfáradt az erőltetett ülésbe, de a doktor még mindig látni akart: megtámasztotta hátulról kezével, de úgy, hogy az ölelésnek is beillett. Mikor már eleget nézett, kihúzta a kanalat, s két vállánál fogva lassan visszaeresztette az asszonyt a párnákra... És e pillanatban hirtelen megcsókolta.

Az albírónének sikoltani sem volt ideje, mert a doktor jókedvűen és gyorsan így szólt:

– Nem lesz magának semmi baja, legyen egészen nyugodt; no én megyek, kezét csókolom.

Azzal hátat fordított és kiment. Már kívül az előszoba ajtaját csukta be, mire az albíróné magához tért a csodálkozásából.

Megcsókolták. Igen, őt megcsókolta egy idegen férfi.

Mások is beszéltek, hogy ez a Hamvay doktor megcsókolhatja a csinos asszony-pácienseit, de az albíróné nem gondolt rá, hogy majd őt is.

És íme, egyszerűen és gyorsan megtörtént.

Mint egy kisgyerekekkel, úgy beszélt vele, hangosan, kedveskedve, mintha csak cukrot akart volna adni, és a cukor helyett csókot adott.

A questa domanda medica d'obbligo (da parte del medico), il dottore, con un movimento altrettanto medico d'obbligo, si sedette sulla sedia accanto al letto. L'uomo era sui trenta-trentadue anni, capelli corti, rubicondo. Né alto né basso, con gli occhi azzurri e baffi ben curati. Aveva un tono di voce alto e gioviale.

Quando parlava sorrideva un po' con tutto il viso.

- La mia gola, dottore, si è gonfiata molto stamattina.

- Oh, si è gonfiata, mia cara signora, non è che sta per soffocare, ma dal viso si capisce che non ha la febbre!

Il simpatico dottore le passò una mano sulla fronte. Diciamo, non solo sulla fronte bensì su tutto il viso. Ma questo non lo si può dare per certo. Poi chiese un cucchiaino. Glielo portarono. Disse alla domestica:

- Grazie, può andare!

A quel punto la signora si dovette mettere a sedere. Invece il dottore si sedette sulla sponda del letto, e le controllò la gola: con il cucchiaino le schiacciava brutalmente la piccola lingua un po' pallida e appuntita. La signora si affaticò presto per lo sforzo di star seduta, ma il dottore voleva continuare a guardare: le sostenne la schiena con la mano, che valeva da abbraccio. Quando ebbe guardato abbastanza tirò fuori il cucchiaino e l'accompagnò tenendola per le spalle fin sul cuscino. E in quell'attimo improvvisamente la baciò. La signora non ebbe neanche il tempo di cacciare un grido che il dottore disse velocemente e con brio:

- Lei non avrà alcun problema, stia tranquilla, ora me ne vado, i miei ossequi.

Girò i tacchi e se ne andò. Aveva già chiuso la porta dell'anticamera quando lei rinvenne dallo stupore.

L'avevano baciata. Sì, un estraneo l'aveva baciata.

Si diceva che il dottor Hamvay fosse solito baciare le sue pazienti carine, ma non si aspettava di essere una di quelle.

Ed ecco, era successo così semplicemente e tutto d'un tratto.

Le aveva parlato come con una bambina, ad alta voce e con gentilezza, ma al posto della caramella le aveva dato il bacio.

3.

Az albírónének nem volt ideje, hogy átadja magát a kikerülhetetlen töprengéseknek. Néhány perc múlva legjobb barátjának, Kovács ügyvédnek jelentette be a lány.

– Beteg vagy, szegény Mariskám – mondta a szőke asszony, azon az édeskésen előkelő hangon, amely *** városban az hautevoléennek egyik ismertetőjele.

– Igen, beteg vagyok, a torkom fáj.

– Tehát, hála istennek, nincs komoly bajod!?

– Dehogy nincs, van; nem is tudom, hogy mondjam el neked...

– Ebből valami érdekes lesz – élcelődött Kovácsné – no, mondd el. Elvégre mi, jukker asszonyok, néha bosszankodunk, ha érdekessé válunk, s van is jogunk hozzá.

– Hát kérlek, nem az, amire te gondolsz – kezdte az albíróné igen komolyan –, hanem egészen más... Képzeld, az uram reggel mondja, maradjál ágyban, majd elküldi Hamvayt, és majd az megvizsgálja, mi a bajom. Hamvay eljön, megvizsgál, kijelenti, hogy nincs semmi bajom, azzal egy pillanat alatt megcsókol és itthagya.

– Megcsókolta, ugyan ne mondd, és te mit tettél?

– Semmit, és éppen ez a borzasztó. Nem tudtam kiáltani, a lányért csengetni. Megnémultam, és mire mozdulni tudtam, ő már elment.

– Hát csakugyan igaz! Erről a Hamvayról már hallottam ilyeneket. Szemtelen fráter, pedig egészen közönséges pofája van. Tehát mondd el csak még egyszer, kérlek.

Mariska a dolgot újra elmondja. Részletesen megvitattatik az ügy. Végre Kovácsné, aki pont tizenkettőkor indul, így összegezi a tanácskozás eredményét:

Trad. di Ester Giliberti, Julianna Kecskés, Anna Ostrifate, Nikolett Tápai

3.

La moglie del viceprocuratore non aveva tempo per abbandonarsi agli inevitabili arzigogoli. Un paio di minuti più tardi, la domestica annunciò la moglie dell'avvocato Kovács, la sua più cara amica.

– Sei malata, povera Mariuccia – disse la donna bionda con un tono aggraziato e dolce, tipico della élite della città ***.

– Sì, sono malata, mi fa male la gola.

– Quindi, grazie a Dio, non hai nessun problema!?

– Eccome se ce l'ho; non so nemmeno come dirtelo...

– Qui viene fuori qualcosa di interessante – disse la signora Kovács punzecchiandola – beh, dimmi pure. Dopotutto, donne in gamba come noi certe volte si indispettiscono se si trovano al centro di un pettegolezzo, e ne hanno tutto il diritto.

– Ti prego, non è quello a cui pensi – disse la moglie del viceprocuratore molto seriamente – tutt'altro... Pensa un po', la mattina mio marito dice, rimani a letto, poi manda Hamvay, che poi mi visita. Hamvay arriva, mi visita, afferma che non ho nessun problema, subito dopo in un attimo mi bacia e mi lascia là.

– Ti ha baciata, non mi dire, e tu che hai fatto?

– Nulla, e questo è proprio terribile. Non sono riuscita a gridare o a chiamare la domestica. Sono rimasta muta e, quando sono riuscita a muovermi, lui era già andato via.

– Quindi è proprio vero! Su ho già sentito storie del genere. Che tipo spudorato, eppure ha una faccia per niente fuori dal comune. Quindi, per favore, raccontamelo ancora una volta.

Mariuccia raccontò di nuovo il fatto. La questione venne discussa dettagliatamente. Finalmente, la signora Kovács, che se ne andò alle dodici in punto, fece un riepilogo dell'esito della consultazione:

– Hát, kedves Mariskám, ezt meg kell gondolnod. Mindenesetre világos, hogy senki se gyanít semmit. Hamvay hallgat. Az urad nem tud vívni, és pisztoly sohasem volt a kezében. Szóval itt csak veszedelem lehet. Hozzá, csak magad okolhatod, ha párbaj lesz, és ő megsebesül. Másfelől megint az urad téged is kérdőre vonhat, hogy miért nem csináltál lármát. S a te urad féltékeny ember, emlékezhetsz, menyasszony korodban nem engedett táncolni. Azt mondja esetleg, hogy neked pofon kellett volna ütni a doktort, mint ahogy kellett is volna... Hiszen, ha nem lenne olyan féltékeny, mindjárt könnyebb lenne a dolgod, de így jobb lesz hallgatni.

És az albíróné megfogadta a tanácsot. Mire Petrovics hazajött, fel volt öltözve. Nem szólt az urának a dolgról semmit.

(Azt hiszem, hogy Kovács ügyvédné okos és körültekintő tanácsáról csak a legnagyobb elismerés hangján lehet szólnunk.)

4.

Petrovics albíró nyugodtan járt-kelt a világban. Még aznap délután nagy sétát tett a feleségével.

Már kétéves házások elmúltak, és még mindig nemcsak karonfogva jártak, hanem össze is bújtak. Az ismerős asszonyok ilyenkor így szapulták őket:

– Nézd a jegyespárt.

De hát Petrovics, mint a rövidlátók nagy része, nem tudta a dolgokat helyesen megítélni. Például azt sem, hogy ez a viselkedés kissé humoros, és nem felel meg az ő komoly, bírói állásának. Ugyancsak a rövidlátó emberek póz nélküli természetességével beszélt, gesztikulált a sétájuk alatt. Például elmagyarázta a feleségének a technika legújabb vívmányát - amelyről aznap délután olvasott egy újságban a "Különfélék" rovatban. Egy villamossággal berendezett lakásról beszélt, amelyben villamos gépek végeznek minden szükséges munkát. Ezenkívül röviden vázolta egy sakkparti lefolyását, amelyet aznap nyert meg a kaszinóban. Az a tény, hogy a felesége nem tud sakkozni, ebben semmit se zavarta. Hazafelé menet egy opera tartalmát mondta el, amelyet még jogászkorában látott, s amelynek, mint mondta, zenéjére semmit se figyelt, csupán azért, hogy tisztában legyen a mesével. Még egyszer meg akarta nézni ugyanezt a darabot, most már a zene miatt, de amikor megint adták, nem volt pénze, és így elmaradt.

– Ah, mia cara Mariuccia, ci devi riflettere sopra. In ogni caso, è chiaro che nessuno sospetta qualcosa. Hamvay terrà la bocca chiusa. Tuo marito non sa tirare di scherma e non ha mai tenuto una pistola in mano. Dunque, non se ne esce fuori. Inoltre, potrai incolpare solo te stessa, se dovesse esserci un duello e lui venisse ferito. D'altra parte, comunque, tuo marito potrebbe chiederti spiegazioni sul perché non hai gridato a gran voce. E tuo marito è un uomo geloso: ricorderai di quando eri una promessa sposa e non ti lasciava ballare. Potrebbe dirti che avresti dovuto dare un ceffone al dottore, come del resto avresti dovuto fare... Visto che, se non fosse così geloso, il da farsi sarebbe semplice, sarà meglio tenere la bocca serrata.

E la moglie del viceprocuratore seguì il consiglio. Quando Petrovics tornò a casa, si fece trovare vestita. Non disse al marito una parola del fatto in questione.

(Credo che dovremmo fare riferimento al saggio e accorto consiglio della moglie dell'avvocato Kovács solo con il massimo rispetto).

4.

Per il viceprocuratore Petrovics le giornate proseguivano nell'inconsapevolezza. Proprio quel pomeriggio fece una lunga passeggiata con la moglie.

Passati due anni di matrimonio, non solo ancora camminavano a braccetto, ma addirittura stretti l'uno nelle braccia dell'altro. Quando passavano, le comari usavano parlare così:

– Guarda i promessi sposini!

Purtroppo per lui, Petrovics, come la maggior parte dei miopi, non era in grado di giudicare con criterio. Per esempio, nemmeno questo comportamento, un po' ridicolo e fuori luogo per la sua importante carica da giudice. E proprio come un uomo dalla vista corta, parlava e gesticolava con una naturalezza spontanea. Per esempio, aveva spiegato alla moglie l'ultima innovazione tecnologica di cui aveva letto quel pomeriggio sulla rubrica "Varietà" di un giornale. Le aveva parlato di un appartamento fornito di elettricità, dove a svolgere tutte le mansioni domestiche erano dei macchinari elettrici. Inoltre, le aveva accennato dello svolgimento della sua partita di scacchi che aveva vinto quel giorno al casinò. E il fatto che la moglie non sapesse giocare a scacchi, non lo turbava minimamente. Tornando a casa, le aveva raccontato la trama di un'opera lirica, alla quale aveva assistito quando era ancora uno studente di legge, e di cui aveva volontariamente ignorato la musica solo per seguire al meglio la trama. L'avrebbe voluta rivedere, questa volta solo per la musica, ma nel periodo della messa in scena non era potuto andarci per mancanza di denaro.

5.

Szóval Petrovicsék nyugodtan éltek. Egyik napról a másikra.

Ezalatt pedig a városban lassan, de biztosan terjedt a hír, hogy Petrovicsnét, a fiatal, szép Petrovicsnét (nem tudjátok, a Held leány!), már azt is megcsókolta az a huncut Hamvay. (Az ördög vinné el, hogy olyan jó gusztusa van!)

Hat hét múlhatott el, amire ez a hír elért Petrovics János füléhez.

A szegény fiú alig tudta kivárni a hivatalos órákat. Rohanva gyalogolt haza, és hebegve, hadarva vonta kérdőre az asszonyt. Amint a küszöbön a nagy sietségben elbotlott, leesett a csiptetője. A szemei gyámoltalanul bandzsítottak a világra.

Mariska zokogva bevallotta, hogy ki akarta kerülni a párbajt, és ezért nem szólt, mert ő félt, nagyon félt, és csak pofon ütötte a doktort, és mert ő nagyon, nagyon szereti Jánost. Az albíró először ellenkezni próbált, de azután megölelte és megcsókolta síró feleségét. Délután a hivatalban Petrovics bezárkózott és estig nem jött ki. Azután hordárt hívatott, és egy levelet adott át neki.

Mikor pedig hazaérkezett, így szólt a feleségéhez:

- No, most már nyugodt lehetsz, fiam, rendbe hoztam azt a dolgot. Gondoltam magamban, minek egyem magam, minek vagdaltassam meg magam, minek rontsam a minősítésemet. Mint a törvény embere jártam el.
- De hát mit tettél tulajdonképp? - aggodalmaskodott az albíróné.
- Majd meglátod holnap reggel.

6.

Reggel az albíróné férje harsány hangja ébresztette föl.

Az albíróné az ágyban feküdt, a reggeli újságlapot tartotta a kezében, és annak utolsó oldalát olvasta.

- Hallgass ide, Mariska - ismételte azután olyanféle hanghordozással, mint ahogy alsó gimnazisták a Talpra magyart szavalják, és mosolyogva, kipirulva olvasni kezdte:

*Trad. di Ilaria Falone, Nóra Lengyel, Lorenzo Marmioli, Nikolett Péter,
Angela Rizzo*

5.

Dunque, i Petrovics vivevano una vita tranquilla. Giorno dopo giorno.

Nel frattempo, invece, piano ma inesorabilmente in città si spargevano voci sul fatto che anche la bella e giovane moglie di Petrovics (avete presente, la figlia di Held) era stata baciata da quel birbantello di Hamvay. (Che il diavolo se lo porti, ha pure ottimi gusti!)

Saranno passate sei settimane, quando la notizia giunse all'orecchio di János Petrovics.

Il povero ragazzo non vedeva l'ora di finire di lavorare. Corse a casa e balbettando rapido, chiese spiegazioni alla moglie. Rientrando, inciampò sull'uscio e gli caddero gli occhiali. Fece capolino un debole paio d'occhi strabici.

Mariuccia singhiozzando confessò che voleva evitare il duello e per questo non aveva detto niente, perché aveva paura, tanta paura, solamente aveva dato uno schiaffo al dottore, perché lei amava tanto tanto János. All'inizio il viceprocuratore provò a trattenersi, ma poi abbracciò e baciò la moglie in lacrime. Nel pomeriggio si chiuse in ufficio, senza uscirne fino a sera. Dopo chiamò a sé un usciere e gli consegnò una lettera.

Quando infine rientrò a casa, disse alla moglie così:

– Beh, cara, ora puoi startene tranquilla, ho sistemato quella faccenda. Ho riflettuto tra me e me pensando: perché rodermi, perché farmi affettare, perché rovinarmi la carriera? Mi sono quindi comportato come un uomo di legge.

– Ma allora, cosa hai fatto? – Chiese preoccupata la moglie del viceprocuratore.

– Domattina lo vedrai.

6.

Di mattina la voce tonante del marito svegliò la moglie.

La moglie del viceprocuratore era sdraiata a letto, teneva in mano il giornale del mattino, leggendone l'ultima pagina.

– Senti un po', Mariuccia! – ripeté con un'intonazione possente come il coro del ginnasio che declama *Sull'attenti, magiari!* di Petőfi, e, arrossendo allegro, iniziò a leggere:

NYÍLT TÉR. Figyelmeztetés. A nagy Galeotto városunkban is felütötte tanyáját. Egy úri egyénnel és nőmmel kapcsolatban ugyanis olyan hírek kerültek forgalomba, amelyekkel szemben egy figyelmeztetéssel kell élnem. Figyelmeztetem e hírek terjesztőit és koholóit, hogy minden effajta rágalmazást aljas koholmány-nak jelentek ki, s amennyiben azok nőm becsületét érintenék, a törvényes lépéseket ellenök haladéktalanul megteszem. Petrovics János törvényszéki albíró.

Az albíró kétszer is hangosan végigolvasta a cikket.

– No, hála istennek – mondta az albíróné –, csakhogy most már vége van ennek a kellemetlen ügynek. Add ide, fiam, hadd látom én is...

És ő is hangosan olvasni kezdte. A nagy Galeotto...

Amikor végigolvasta, azt kérdezte: – Te, mi az a nagy Galeotto?

Az albíró hosszú magyarázásba kezdett.

RUBRICA DEI LETTORI. Avvertenza. Anche nella nostra città è saltato fuori il gran Galeotto. Riguardo ad un signore e alla mia donna sono girate delle voci tali da costringermi a far pubblicare un avvertimento. Metto in guardia che senza indugio procederò per vie legali contro chi diffonde e chi ha inventato queste notizie, che considero nefandezze quando toccano l'onestà della mia donna.

János Petrovics, viceprocuratore del tribunale.

Il viceprocuratore lesse per ben due volte l'articolo a voce alta.

– Beh, grazie a Dio! – disse la moglie - finalmente questa situazione spiacevole è finita. Dammelo, caro, vorrei vedere anch'io...

Anche lei cominciò a leggere a voce alta: ...il gran Galeotto...

Quando finì, chiese: «Dimmi, ma chi è il gran Galeotto?»

Il viceprocuratore si lanciò in lunghi sproloqui.

SEMINARIO ITALIANO FEBBRAIO 2020

Papp-Zakor Ilka

Gyógyítók²²

Amikor a kuruzslók megérkeztek a városunkba, és letáboroztak a főtéren, a képzeltbetegek, nyavalyasújtottak és mániákusok mintha már észre sem vették volna őket. Csak a kóbor kutyák szimatolták körbe a meggyszínű, dúsan hímzett sátrat, amelynek bejáratánál ott imbolygott a szeptemberi szélben, karóra tűzve a kartonpapírra mázolt felirat: „Minden bajra van orvosság! Jutányos gyógyulás a reményvesztettnek!” Az előző hónapokban elárasztottak minket a titokzatos gyógyítók. Ki kordéval jött, ki a szabad ég alatt tért nyugovóra, ki drága szállodaszobában szállt meg, hogy aztán ott fogadja az ötcsillagos pompától megilletődött pácienseit. Volt olyan is, aki csak a nappalokat töltötte nálunk, éjjelre pedig visszavonult, senki sem tudta pontosan, hová. A városon kívül barlangok, erdőben összeütött vityillók nyújtottak menedéket a fura szerzeteknek. Tenyérből, szivárványhártyából, születési dátumból olvasták ki a helyes kezelési módot, füstben, madárbélben, üveggömbben keresték a diagnózist, gyógynövényekkel, bőr alá szúrt rugalmas tűkkel, a testben megbúvó rejtélyes pontok döböckölésével igyekeztek kiűzni betegeikből a kórt. Ahányan voltak, annyiféle gyógyulási módot ajánlottak. Csak egy dolog volt közös bennük: soha egyetlen tanácsuk sem használt. Az emberek egyre jobban elcsüggedtek, lehorgasztott fejjel járkáltak az utcán, még azok is, akiknek egyébként nem lett volna semmi komoly bajuk, elkeseredtek, mert a kikúrálásukra tett számtalan sikertelen kísérlet meggyőzte őket kilátástalan helyzetükről. Levertségük kezdetben még könnyedén elillant, az újonnan jött, lerongyolódott kuruzslókat éppen olyan lelkesedéssel fogadták, mint elődjeiket, akiket mindaddig bálványoztak, míg bizalmuk hirtelen felháborodásba nem fordult, és el nem kergették őket a városból. Később aztán mind nehezebben párologott el kételkedésük, a sorozatos csalódások és egyre apadó vagyonuk látványa megkeserítették őket, hát nem volt abban semmi meglepő, hogy egy szép napon azt mondták, elég volt. Nem kértek többet a meggyszínű sátorban kotló javasnépségből.

Csak az én apám nem adta fel. Minden új csoport jövetelére örömmel és reményteljesen készült, mint kisgyermek a karácsony estére.

---

²² PAPP-ZAKOR ILKA, *Gyógyítók*, in *AngyalvacSORA*, Budapest, JAK+PRAE.HU, 2015, pp. 33–40.

Ilka Papp-Zakor

I guaritori

Trad. di Julianna Kecskés

Quando i ciarlatani sono arrivati nella nostra città e si sono accampati nella piazza maggiore, è stato come se i malati immaginari, i sofferenti e i maniaci non li avessero già notati. Solamente i cani randagi andavano fiutando intorno alla tenda color ciliegia e pomposamente ricamata, con una scritta scarabocchiata su un pezzo di cartone issato su un palo piantato nel terreno che oscillava nel vento di settembre. La scritta recitava: "C'è rimedio a tutte le malattie! Risanamento vantaggioso per tutti i disperati!" Nei mesi successivi i guaritori misteriosi invasero la città. C'era chi veniva con una carretta, c'era chi dormiva all'aria aperta, c'era chi alloggiava in una stanza costosa d'albergo per accoglierci i pazienti commossi dal lusso a cinque stelle. C'erano quelli che passavano da noi soltanto le giornate e si ritiravano per la notte, nessuno sapeva esattamente dove. Fuori la città caverne e baracche acciarpate fornivano rifugio alle figure strane. Pronosticavano il modo giusto di trattamento leggendo la mano, dall'iride e in base alla data di nascita. Cercavano la diagnosi nel fumo, negli intestini di uccelli o dentro sfere di cristallo, e provavano a scacciare il morbo dai malati con piante medicinali e con aghi posti sotto la pelle facendo pressione su punti misteriosi nascosti dentro il corpo. Proponevano tanti metodi curativi quanti erano loro. L'unica cosa che avevano in comune era che nessuno dei loro consigli aveva mai giovato ai malati. La gente si perdeva d'animo sempre di più, e girellavano sulla strada a capo chino anche quelli che altrimenti non avevano alcun problema serio, erano disperati perché tutti i tentativi di guarirli che riuscivano vani li avevano convinti del fatto che la loro situazione era senza speranza. Il loro abbattimento all'inizio si dileguava facilmente, ed accoglievano i ciarlatani cenciosi appena arrivati con lo stesso entusiasmo che dimostravano per i loro precedenti, i quali venivano idoleggiati fino al punto in cui la fiducia cambiava improvvisamente in sdegno e allora venivano scacciati dalla città. Il loro dubbio poi si squagliava sempre più difficilmente, perché vedendo le delusioni continue e il ridursi del loro patrimonio, diventavano amareggiati, quindi, non era sorprendente che un giorno dissero *basta*. Non vollero più dei guaritori che covavano nella tenda color ciliegia.

Era solamente mio padre che non abbandonava la speranza. Si preparava per la venuta di tutti i nuovi gruppi come fanno i bambini per la notte di Natale.

Minket nem fenyegetett a nincstelenség, megengedhette magának a bizakodás luxusát. Izgatottan várta, hogy elterelgethessen a főtéren várakozó mágusokhoz, akik aztán kezelésbe vettek, vizsgálgatták a tenyeremet, belebámultak a szemembe, kifaggattak, melyik nap mely órájának hányadik percében születtem, füstöt nyeltek velem, és oszladozó madárbelet dugtak az orrom alá, üveggömbben próbálták megpillantani a sorsomat, szurkoddák a talpamat, gyömöszölték kövér hátamat, és ki emlékszik rá, mit ki nem próbáltak még ezen kívül. Rajtam nem segített semmi, de hát hogy is segíthetett volna, nem voltam én beteg, csak eltökélt. Apám homlokára egyre mélyebb ráncokat gyúrt az aggodalom.

A megpróbáltatások akkor kezdődtek el mindannyiunk számára, amikor a városka úgy döntött, elüldözi a nálunk mutatványozó vándorbűvészt. A dühödt tömeg üvöltött, akasszátok fel a sarlatánt, üssétek agyon a gazembert, vegyétek véréát a szemfényvesztőnek! Szerelmem lélekszakadva menekült egykori rajongói elöl. Haja szalmaszöknén lobogott, mohazöld szemébe könnyek gyűltek az ellenszélről és a megaláztatástól. Az inge kéken foszlott le róla, ahogy megbottlott, és elhasalt a patakmederben. Majd újra feltápáskodott, reszkető testtel menekült tovább. Zsebéből kipotyogtak a hasas pénztárcák, amelyeket előadásai során bűvölt ki nézőközönsége válltáskájából. Aki saját szemével látta, szerelmemnek hány pénztárcát sikerült elrejtene egyetlen szűk farzsebben, nem kételkedhetett benne, hogy delejes erővel bír. Ő pedig tovább iszkolt, kezét a fejére tapasztotta, úgy védte törékeny koponyáját a feléje záporozó kövektől. Aztán, amikor a tisztásra ért, egyszer csak felbucskázott, belebukfencezett a csalánosban felállított varázsdobozba, amelyben az előadásokon nekem kellett mosómedvévé alakulnom, és eltűnt a szemünk elöl. Nem maradt más belőle, mint néhány selyemfoszlány, amely még sokáig keringett a patak felszínén, mielőtt eljutott volna a folyóba, hogy onnan a tengerbe sodródjon. Én pedig, szerelmem segédje és tanítványa, úgy döntöttem, ott várom vissza őt, ahol hálátlan rajongóinak haragja elöl menekülve kámforra kellett válnia. Az egykori előadások emlékére mosómedvebundában gubbasztottam a nyári napfénytől átforrósodott deszkákon, a városba pedig, mintha a bűvész elüldözése valamely rejtélyes, feltartóztathatatlan folyamatot indított volna el, özönleni kezdtek a kuruzslók és a vajákosok.

Apám hiába volt a többiekénél tehetősebb, az orvvadászokat ő sem fékezhetette meg. Állatbőrre mindig nagy volt a kereslet, a mi szürke városkánk öltöztette az ország legelegánsabb hölgyeit. Mennyit könnyögött nekem, hogy ne mosómedve képében várjam vissza a kedvesemet! Megingathatatlan voltam, a főtérről még puhány, pattanásos lányként villamosoztam ki reggelente a város szélére, a tisztáson azonban már fényes bundájú, fúrge tekintetű állatként gömbölyödtem a varázsszekrény napsütötte tetejére.

Per noi l'indigenza non era una minaccia, lui si poteva permettere il lusso della confidenza. Attendeva inquietamente il momento in cui mi poté condurre verso la piazza maggiore dove si aspettavano i maghi, che poi mi curavano, mi esaminavano il palmo, guardavano dentro i miei occhi, mi interrogavano chiedendomi in quale minuto di quale ora di quale giorno fossi nata, mi facevano inalare fumo, mi mettevano intestini di uccello sotto il naso, cercavano di scrutare la mia sorte dentro una sfera di cristallo, mi punzecchiavano le piante, mi pigiavano il dorso grasso e chi si ricorda che altre cose hanno provato. Non mi servì a niente, ma come avrebbe potuto, dopotutto io non ero malata, ma ero semplicemente determinata. L'angoscia rese le rughe di mio padre sempre più profonde.

Le vicissitudini di tutti di noi iniziarono nel momento in cui la gente della cittadina decise di scacciare il giocoliere errante che presentava le sue attrazioni da noi. La massa arrabbiata urlava, *impiccate il ciarlatano, ammazzate il birbante, uccidete l'illusionista!* L'amore mio fuggiva a precipizio dai suoi ex-entusiasti. I suoi capelli biondo paglia svolazzavano mentre il controvento e l'umiliazione gli facevano venire lacrime agli occhi verde muschio. La sua camicia azzurra si stracciò quando inciampò e cadde bocconi nel letto del ruscello. Si rimise poi in piedi a stento e continuò a fuggire tremando. I portafogli panciuti che, praticando magia, aveva sfilato dalle borse del pubblico durante gli spettacoli gli caddero dalla tasca. Coloro che videro con i propri occhi quanti erano i portafogli che l'amore mio riuscì a nascondere in una sola tasca, non poterono metterne in dubbio la forza affascinante. Continuò a svignarsela e strinse le mani sulla testa per difendere il cranio fragile dalle pietre che piovevano nella sua direzione. Quando poi giunse alla radura si rovesciò all'improvviso, fece una capriola sulla scatola magica posta nell'orticaio dentro il quale dovevo trasformarmi in un procione lavatore, e scomparve alla nostra vista. Ne rimase soltanto qualche squarcio di seta che dopo circolò a lungo sulla superficie del ruscello prima di giungere al fiume per lasciarsi poi nel mare. Ed io, l'aiutante e il discepolo dell'amore mio, decisi di aspettarne il ritorno dove dovette diventare uccel di bosco scappando dall'ira dei suoi entusiasti ingrati. Stavo rannicchiata sui panconelli riscaldati dalla luce del sole d'estate indossando la pelliccia del procione lavatore in ricordo degli spettacoli d'altri tempi, mentre i ciarlatani e gli stregoni iniziavano ad affluire nella città, come se alla cacciata del giocoliere fosse iniziato un processo misterioso e inarrestabile.

Non importava che mio padre fosse più abbiente degli altri, neanche lui poteva frenare i bracconieri. La domanda di pelli animali era sempre alta, i vestiti delle signore più eleganti del Paese derivavano dalla nostra cittadina grigia. Quante volte mi supplicava di non aspettare il ritorno del mio amore sotto la pelliccia del procione! Ero incrollabile, la mattina prendevo il tram dalla piazza maggiore verso i confini della città come una ragazza brufolosa, ma nella radura giacevo sulla scatola magica assolata già nella pelliccia di un animale dal pelame splendente e dallo sguardo rapido.

Az erdőn átvonultomban néha megpillantottam a bokrok közt felcikázó puskákat, hallottam a lövés durranását, és láttam, ahogy egy-egy szarvas, őz, vad-disznó vagy róka felbukik, mégsem éreztem magam veszélyben.

Bajomat minden gyógyító bolondériának, gyagyásságnak nevezte, apámat pedig az ismételt diagnózis megerősítette a maga igazában. Csak a helyes gyógy-módot kell megtalálni, mondogatta nekem biztatóan, miközben a kuruzslókhöz vezető sorban ácsorogtunk. Csuklóm előbb megfájdult, majd érzéketlenné vált marka acélos szorításában. Tekergőztem és megpróbáltam átalakulni, hogy mosómedveként meglóghassak, de így, a bűvészdoboz nélkül nem sikerült. Apám időközben a tömegbe lehelt lelket, vállon veregette az elkeseredetteket, és ártatlan mosollyal magyarázott: ezek most biztosan értik a dolguk, úgy gyógyítanak minket, hogy egészségesebbek leszünk, mint új korunkban, ha nem tudnák, mit csinálnak, ugyan hogyan lett volna ekkora sikerük máshol az országban? Féltő gonddal szította magában a bizakodást, amely egyre nagyobbra nőtt benne, és amikor teljesen kitöltötte a testét, akkor átszivárgott a bőrén. Apám a sorban állva előbb csak pislákolni, majd fényleni, végül ragyogni és sziporkázni kezdett. Testméretének kétszeresére dagadt, szikrák ömlöttek belőle, és fénycsóvák omlottak végig párnás vállain. A hitetlenkedők pedig először a földre borultak, átkarolták a bokáját, megcsókolták a térdét és a mellé-nye szegélyét, csodatevőnek és megmentőnek nevezték. De miután a kuruzslók újra meg újra csütörtököt mondtak, a város lakói lassan elfordultak apámtól, összesúgtak a háta mögött, az utcán, ha szembetalálkoztak vele, félrenéztek, mintha éppen valami fontos dolgot kémlelnének szemközt, a túloldalon, ha pedig együtt láttak minket, egymásra kacsintottak. Ugyanaz a nyavalya gyötri mind a kettőt, mondogatták, és ki tudja, talán igazuk volt.

A kuruzslók megpróbálták kikergetni belőlem a bolondériát, azt várták, a hátamra mért ütések, a bűzös gyógynövények, a fojtogató füst vagy a talpamtól a fejem tetejéig égető túsúráások elúzik a fenevadat. Miközben rajtam dolgoztak, apámat okították: a lányt be kell zárni a szobájába, parancsolták a gyógyító férfiak, a lányt férjhez kell adni, ajánlották a javasasszonyok.

Néha egyiket is, másikat is elmondták a biztonság kedvéért. Apám lagymatag testében azonban harcos és igazságos lélek lakozott, értékrendjével nem fért össze a lányok elzárása és férjhez kényszerítése. Reggelente elvonultam, ő meg kopasz fejét szorongatta, amely a remény sugarai helyett már csak faggyútól ragyogott, és azt zokogta, hogy le fognak lőni. És én mindig megúsztam, a hiábavaló várakozás után épségben tértem haza és összeöleleztünk, én a családástól, apám a megkönnyebbüléstől reszketve. Aztán időről időre elérkezett hozzánk az újabb gyógyító híre, közöttünk pedig vita robbant ki, hiszen én mindenkinél jobban értettem, hogy a mi városunkban csak egyetlen olyan ember járt, aki valóban csodákra volt képes, az én szerelmem, aki még csak nem is gyógyulást, csupán szórakozást kínált nekünk, és akit elsőként üldöztek el a mi unalmas, poros kisvárosunkból.

Attraversando la foresta a volte adocchiavo i fucili comparsi fra i boschi, sentivo le esplosioni degli spari e vedevo rovesciarsi alcuni cervi, caprioli, cinghiali o volpi, eppure non mi sentivo in pericolo.

Tutti i guaritori dicevano che la mia malattia era la fissazione e che ero scimunita, e in conseguenza della diagnosi ripetuta mio padre si confermò nella propria persuasione. Dobbiamo soltanto trovare la cura adatta, ripeteva in modo rassicurante mentre stavamo in attesa nella fila per i ciarlatani. Mi cominciai a dolere il polso, poi diventò insensibile nella stretta del suo cavo della mano duro come l'acciaio. Mi attorcigliavo e provavo a trasformarmi per scappar via da procione lavatore, ma non riuscii a farlo senza la scatola magica. Nel frattempo, mio padre infondeva coraggio nella folla, dava manate sulle spalle ai disperati e spiegava con un sorriso innocente: adesso quelli sanno sicuramente il fatto proprio, ci guariscono in modo che saremo più sani di quanto eravamo da neonati, come avrebbero avuto tale successo nelle altre parti del paese se non avessero saputo cosa dovevano fare? Alimentava la confidenza dentro sé stesso con grande cura che ingrandiva sempre di più, e nel momento in cui riempì totalmente il suo corpo, si infiltrò dalla sua pelle. Stando in fila mio padre dapprima iniziò a luccicare, poi a splendere e infine a brillare e scintillare. Si gonfiò raddoppiando la dimensione del proprio corpo, emetteva scintille e sulle spalle grosse si spandevano fasci luminosi. E dapprima gli increduli si piegarono a terra, gli baciavano le caviglie e l'orlatura del suo panciotto, poi lo chiamarono taumaturgo e salvatore. Ma dopo che i ciarlatani fallirono sempre di nuovo, i cittadini lentamente lo abbandonarono, parlottando alle sue spalle, se l'incontravano per strada guardavano nell'altra direzione, come se avessero appena avvistato qualcosa di importante dall'altra parte, e se ci vedevano insieme strizzavano l'occhio. Hanno entrambi lo stesso male, andavano dicendo, e chissà se non avessero ragione.

I ciarlatani cercavano di togliermi la fissazione, aspettavano che i colpi menati sulla mia schiena, le erbe puzzolenti, il fumo soffocante o le punture di spillo brucianti da capo a piedi scacciassero la bestia. Mentre si occupavano di me, davano delle istruzioni a mio padre: la ragazza deve essere rinchiusa nella propria stanza, ordinarono i guaritori, dia la figlia in sposa, proposero le guaritrici.

A volte dissero sia l'uno che l'altro per sicurezza. Nel corpo debole di mio padre invece alloggiava uno spirito combattivo e giusto, perciò, rinchiudere ragazze e darle in sposa per forza non andava d'accordo con il suo ordine di valori. La mattina mi ritiravo e lui premeva la testa tosata che ormai non brillava dai raggi di speranza, ma soltanto dal sego, singhiozzando che mi avrebbero abbattuto. E uscivo sempre viva, ritornavo a casa sana e salva dopo l'attesa vana e ci abbracciavamo, io per la delusione, lui per il sollievo, tremando. Ogni volta poi ci giungeva la notizia di nuovi guaritori e si accendeva una lite fra noi, visto che comprendevo meglio di tutti gli altri il fatto che c'era stato soltanto un uomo capace di compiere miracoli nella nostra città, l'amore mio, che non ci offrì nemmeno guarigione, ma solo divertimento, e che abbiamo scacciato per primo dalla nostra cittadina noiosa e polverosa.

Amikor apám a legújabb kuruzslókról is beszámolt nekem, úgy döntöttem, a sarkamra állok. Megtagadtam az együttműködést. Pedig akkorra már mindenfelé az új jövevények egyikének kivételes szépségéről pusmogtak. Azt mondták, a csontkovács haja szőke, mint a déli verőfény, szeme zöld, mint a nyílt tenger, karcsú, magas termetére pedig mintha ráöntötték volna a korallpiros bársony- inget, amely alig néhány árnyalattal szelídebb színű a főtéren várakozó sátor- nál. Csak egy pillantást vess rá, kiscsibém, ravaszkodott apám, a szomszédasz- szonyok pedig hevesen bólogattak. Megéri az, még ha a sípcsontot nem is tudja a kulcscsonttól megkülönböztetni. Hiszen attól csak izgalmasabb lesz a dolog, vihogták a gonosz vén banyák. Én pedig nem merem még otthon sem bevalla- ni, hogy addigra a várakozáson kívül már más is az erdőben tartott. Már nem kémleltem minden percben a dobozba, azt remélve, hogy szerelmemet találok ott. Már nem számolgattam nap mint nap, mennyi idő múlt el, mióta utoljára láttam. Azon is egyre ritkábban gondolkodtam, vajon eszébe jutok-e, én, akiről talán nem is tudta, hogy bámulom, kívánom, hogy elepedek érte. Végére is én csak egy statiszta voltam, engedelmesen vártam a parancsait, a jól sikerült trükkök után gratuláltam neki és reméltem, hogy örömet okozok ezzel, este pedig kezet fogtunk, és ő azt mondta, holnap is lesz nap. Lassan kezdett ho- mályba veszni, miről is beszélgettünk közös munkánk utolsó óráiban, mielőtt a városlakók elkergették volna. Abban sem voltam már egészen biztos, hogy va- laha is visszatér, bár továbbra is szerettem volna újra látni. Talán, mint a város többi becsapottja, fokozatosan én is hozzászoktam a megmásíthatatlanhoz. Ül- dögéltem a tisztáson, csinosígtattam selymes bundácskám, néha lelopakod- tam a patakhoz, és a hideg vízbe mártottam a praclimat. A vízhez az új ösztöne- im vezettek, és bár az elején nem tudtam, mit kell ilyenkor tennem, nemsokára megtanultam végigbogarászni a patakmedret, úgyhogy, amikor visszaindultam a napsütötte tisztásra, néha annyira tele volt a gyomrom, hogy fel se tudtam egyből ugrani a doboz tetejére.

S ha el is fogott olykor-olykor a szomorú sóvárgás, amikor az ebédre elfogyasz- tott tegzeslárvák némelyikének házában, kavicsok és homok közé tapasztva ég- színkék selyemfonalat találtam, mégis egyre elégedettebb voltam az új bőröm- ben. Mosómedveségem minden percét igyekeztem kihasználni. Mire hazaindul- tam, legtöbbször már alacsonyan járt a nap a cserjés tetején. A fémes villanások ilyenkor megsokszorozódtak körülöttem, hallottam a lövéseket, és egyre job- ban siettem. Apám pedig otthon falfehéren, elkínzottan várt, mert minden egyes alkalommal biztosra vette, hogy én is az orvvadászok martalékául estem.

Nel momento in cui mio padre mi diede notizia anche degli ultimi guaritori, decisi di farmi valere. Negai la collaborazione. Sebbene fin da allora mormoravano già dappertutto della bellezza eccezionale di uno degli stranieri. Dicevano che i capelli dell'osteopata erano biondi come il sole raggianti, i suoi occhi erano verdi come il mare aperto ed era dotato di una figura snella e alta che la camicia di velluto corallino, la cui sfumatura era a tinte appena un po' più modeste del colore della tenda posta nella piazza maggiore, gli stava a pennello. *Gli dai soltanto un'occhiata, piccolina*, disse mio padre giocando d'astuzia, e le signore vicine annuirono con convinzione. Vale la pena fargli visita anche se non sa la differenza fra la tibia e la clavicola. Dopotutto ciò rende la situazione ancor più eccitante, dissero ridacchiando le streghe cattive. Io invece non osai confessare neanche a casa che fino a quel tempo c'era un altro fattore che mi legava alla foresta, oltre all'attesa. Ormai non guardavo ogni minuto nella scatola sperando di trovarci l'amore mio. Non calcolavo giorno per giorno il tempo passato sin dal momento in cui l'avevo visto da ultimo. Pensavo sempre più raramente anche a sé gli venissi in mente, io, della quale forse non sapeva neanche il fatto che lo ammiravo, lo desideravo e spasimavo per lui. Ero in fondo soltanto una comparsa, aspettavo i suoi ordini con ubbidienza, mi complimentavo con lui per i trucchi ben riusciti sperando di dargli piacere, la notte poi ci stringevamo la mano e lui diceva che domani sarebbe venuto un altro giorno. Pian piano veniva coperto di tenebre qual era il tema di cui abbiamo parlato nelle ultime ore della nostra collaborazione, prima che lui fosse scacciato dai cittadini. Non ero pienamente sicura nemmeno se sarebbe mai ritornato, sebbene volessi rivederlo anche per l'avvenire. Magari anch'io mi abituavo all'inalterabile, come gli altri ingannati della città. Stavo seduta nella radura, abbellivo il mio pelame setaceo, a volte scendevo al ruscello e affondavo il mio zampino nell'acqua fredda. Erano i miei istinti nuovi che mi guidavano verso l'acqua, e benché all'inizio non sapevo cosa dovessi farci, imparavo poco a poco a scrutare lungo il letto del ruscello, cosicché ritornando alla radura soleggiata il mio stomaco a volte era tanto pieno che non potevo neanche saltare subito sulla scatola.

E, sebbene talvolta venissi presa dalla triste avidità, vedendo i fili di seta azzurri trovati negli astucci delle larve di tricotteri consumati per pranzo fra ciottoli e sabbia, mi sentivo tuttavia sempre più contenta nella mia pelle nuova. Cercavo di approfittare di ogni minuto dell'essere procione lavatore. Per quando ripartivo per andare a casa il sole era per lo più già basso sull'orizzonte sopra i cespugli. Allora i lampi metallici si moltiplicavano attorno a me, sentivo gli spari e mi affrettavo di più, mentre mio padre mi aspettava a casa tormentato e col viso bianco come il muro perché teneva per certo che sarei caduta preda dei cacciatori di frodo.

Eközben a városban az új gyógyítóknak még egyetlen páciensük sem akadt, bár a szomszéd helységekből több idegen is megjelent náluk, roskatag öregasszonyok, köszvényes öregurak, csontváz sovány, bőrbetegség hegeit hordó fiatalok, terhes nők és egyéb nyomorultak, akik aztán egytől egyig azt állították, hogy a meggyszínű sátor kuruzslói kigyógyították őket mindenféle bajukból. A hírek apámhoz is eljutottak, nyugtalansága egyre növekedett, izgatottan járkált fel-alá a lakásban, ujjait tördelve. Meg kell próbálnunk, még ezt az egyet hadd próbáljuk meg, érzem én, hogy most kikúrálnak, ezek tudják a dolgukat, látszik rajtuk, kérelt alázatos tekintettel. Néha már-már az volt az érzésem, hogy nincsen magánál, és félrebeszél. Ha a fejemet ráztam, előhozakodott a szőke csontkováccsal, én pedig elviharzottam, és becsaptam magam mögött az ajtót. – De hiszen mibe kerül megpróbálni? Olyan nagy áldozat elhinni, hogy sikerülhet? Olyan nagy erőfeszítés elhinni bármit is? bömbölte a szobám ajtajában. Máskor durcás volt, összeszorította az ajkait, amelyek a sértődéstől borotvaélesen feszültek egymásra. Hiába szólongattam, elfordult tőlem, ha a karjába kapaszkodtam, lemondóan legyintett. Akkor vette fel azt a szokást is, hogy az orrát szívja, jóformán minden próbálkozásomra dacos orrszívás volt a válasz. Amikor nem a marcangoló csenddel támadott, zokogással igyekezett megszamarolni. Elém vetette magát, reszketve bömbölt. Feszélyezett a helyzet, felsegítettem és csitítgattam, ő pedig a könnyektől fuldokolva hozzám vágta:

– Csinálj, amit akarsz!

Azt csináltam, amit akartam. Útban az erdő felé, a villamoson még azon gondolkodtam, hogy mennyire megöregedett és megtört az én erős, magabiztos apám, a tisztáson azonban visszanyertem a nyugalمامat, a mosómedvebőrben nem fért el a lelkifurdalás. Csak amikor levonultam a patakmederhez, hogy éhségemet csillapítsam, a mancsomba pedig csiga akadt, amelynek sima, vizes háza úgy fénylett, mint a kopasz koponya, vagy elnézegettem a part menti omladékos fővenyt, amely puha volt és langyos, mint az öregember tokája, akkor derengett fel bennem a sajnálat.

Néha már azon voltam, hogy ráállok a dologra és elkísérem apámat a meggyszínű sátorba, de végül mindig megmakacsoltam magamat. Otthon a hangulat egyre fojtogatóbbá vált, apám kétségbeesésében feladta az utolsó elvét is, többször egymás után megkísérelt bezárni a szobámba. Korgó gyomorral, az ablakon át ereszkedtem le az udvarra, és dühösen távoztam. Ahányszor visszanéztem, mindig megrezzent a függöny a nappali ablakán.

Egyik reggel aztán apám átkarolt, fennakadt szemével olyan volt, mintha egy másik életből szólna át hozzám:

– Gyere velem a meggyvörös sátorba, könyörgöm, hallgass rám csak egyetlen egyszer még az életben. Álmodtam, amelyben a gyógyítók az egész városon segítettek.

Kirántottam magam az öleléséből és az ajtóhoz rohantam. Apám újra megállított:

Nel frattempo, i guaritori nuovi non avevano ancora nemmeno un paziente nella città, benché comparvero parecchi stranieri dai comuni vicini, vecchie decrepite, vecchi gottosi, giovani ossuti e coperti di cicatrici dalla malattia cutanea, donne gravide e altri miserabili affermati senza eccezione che i guaritori della tenda color ciliegia li avrebbero guariti dalle loro malattie di ogni specie. Le notizie andarono fino a mio padre, la cui inquietudine si allargava sempre di più e girellava su e giù nella casa con agitazione tormentandosi le dita. «Dobbiamo provarlo, lascia che proviamo ancora quest'ultima cosa, sento che adesso ti guariscono, lo si vede che fanno il fatto proprio», supplicò con gli occhi umili. A volte avevo l'impressione che era fuori di sé e che delirava. Quando crollai il capo avanzò l'ipotesi dell'osteopata biondo ed io me ne andai, mi sbattei l'uscio dietro alle spalle. «Ma non ti costa niente provarlo! È un sacrificio così grande credere che riuscirebbe bene? Faresti tanta fatica a credere qualunque cosa?» berciò stando alla porta della mia stanza.

Un'altra volta era ritroso, stringeva le labbra che erano serrate una all'altra dal risentimento. Era invano chiamarlo, mi volse le spalle e se mi reggeva alle sue braccia, faceva un cenno con rassegnazione. Prese allora anche l'abitudine di fare grandi respiri con il naso, per quasi tutti i miei tentativi la risposta era un respiro di sfida. Quando non mi attaccava con un silenzio lacerante, cercava di ricattarmi singhiozzando. Si gettava davanti a me e berciava tremando. Avevo soggezione della situazione, lo aiutai ad alzarsi e provai a calmarlo, e lui mi disse soffocando delle lacrime:

«Fa' quello che vuoi.»

Feci quello che volevo. Viaggiando per la foresta sul tram pensavo ancora al fatto che tanto si era invecchiato e si era abbattuto mio padre, prima forte e sicuro di sé, nella radura invece ripresi la mia calma, nella pelle del procione lavatore non c'era posto per il rimorso. Soltanto quando scesi verso il letto del ruscello per levarmi la fame e nelle zampe capitavano delle chiocciole la cui conchiglia liscia e umida brillava come il suo cranio calvo, o quando stavo guardando la sabbia cariata lungo l'argine morbida e tiepida come il doppio mento del vecchio, mi ricordavo vagamente della pietà.

Ogni tanto quasi assentivo di accompagnare mio padre alla tenda color ciliegia, ma all'ultimo sempre mi intestardivo. L'atmosfera diventava sempre più soffocante a casa, lui infranse anche l'ultimo suo principio e tentò di rinchiudermi nella mia stanza più volte consecutive. Scesi nel giardino con stomaco vuoto attraverso la finestra e uscii infuriata. Ogni volta che guardavo indietro, la tenda della finestra del soggiorno sempre trasaliva.

Una mattina poi mio padre mi abbracciò, con gli occhi attaccati era come se mi parlasse da un'altra vita:

– Vieni con me alla tenda color ciliegia, ti scongiuro, dammi ascolto soltanto una volta ancora nella vita. Ho fatto un sogno in cui i guaritori aiutavano l'intera città.

Mi stappai via dal suo abbraccio e corsi verso la porta. Mio padre mi fermò di nuovo:

– Egy másik álmot is láttam, rólad. Ma este nem menekülsz az orvvadászoktól. Megcsókoltam az arcát és megígértem neki, hogy másnap, ha gondolja, elmegyek vele a vörös sátorhoz. Hitetlenkedve csóválta a fejét, de nem szólt semmit. Amikor az utcára értem, megértettem, hogy nem fogom tudni megtartani az ígéretemet. A dühödt városlakók éppen a mi házunk felé űzték a kuruzslókat. A rohanó tömeg eltűnt a felvert utcapor sűrű felhőjében. A felhőből kövek, fadarabok záporoztak elő. Szemfényvesztők, zsebmetszők, ördögök! üvöltötte a nép. A gyógyítók között a fiatal csontkovács menekült legelől. A napfény egybefolyt lobogó szőke hajával, tekintetében megáradt a tenger, korallszínű ingje pedig cafatokban foszlott le róla az éles kövek és fadarabok nyomán. Amint elvillamosoztam mellette, meglepetten felkapta a fejét, és felém mosolygott. Talán búcsúintegetésnek vélte, hogy a szerelvény becsukódó ajtaja becsípte a kézfejemet, ujjaim pedig még sokáig kaparászták a gumiszalagot, mielőtt a többi utasnak sikerült volna értesítenie a vezetőt.

Papp-Zakor Ilka

Kökörcsin²³

Szívből gratulálok!, mondta főnöknőm, miközben ünnepélyesen, két kézzel szorongatta a kézfejemet. Ez volt az első alkalom, hogy kertészetünk díjat nyert, ráadásul ekkorát. Méghozzá egy ilyen semmi kis növénykével, és itt főnöknőm gondosan túlgesztikulált, hogy biztosan megértsem, ő csak viccel, ironizál, de nem ám rajtam, hanem a világ kacagtató kiismerhetetlenségén.

A kökörcsin nemesítéséről persze sokan próbáltak lebeszélni, de én kitarítottam a virágom mellett, nem bátorságból vagy céltudatosságból, hanem egyszerűen azért, mert azokban a hetekben, amikor munkához láttunk, nem tudtam másra gondolni, mint a szürkeegérre; az állatka bársonyosra mosdatott bundácskája pedig gondolataimban összefonódott a kökörcsin pelyhes, puha szirmainak képzetével. Én jólnevelt, szabálytisztelő ember vagyok, nem tudtam egyből rávenni magam, hogy egeret vigyek a steril kórterembe. Vajon nem terjeszt majd betegségeket? Veszettséget, mondjuk, vagy bolhát? Másrészt azt sem tudtam elképzelni, honnan vehetnék idomított szürkeegeret,

---

²³ PAPP-ZAKOR ILKA, *Kökörcsin*, in *AngyalvacSORA*, Budapest, JAK+PRAE.HU, 2015, pp. 107–112.

– Ho fatto anche un altro sogno su di te. Stanotte non scappi dai cacciatori di frodo.

Gli diedi un bacio sul viso, gli promisi di andare alla tenda color ciliegia con lui se voleva. Scrollò la testa esprimendo incredulità, ma non disse niente. Arrivando alla strada capii che non sarei stata capace di mantenere la mia promessa. I cittadini rabbiosi inseguivano i ciarlatani proprio verso la nostra casa. La folla in corsa scomparve nella nuvola densa costituita dalla polvere sollevata per la strada. Dalla nuvola volarono pietre e pezzi di legno. Speciosi, tagliaborse, diavoli! urlava la gente. Fra i guaritori c'era il giovane osteopata a fuggire in testa. Il sole si fondeva con i suoi cappelli biondi svolazzanti, il mare negli occhi era in piena e le pietre e pezzi di legno taglienti gli ridussero a brandelli la camicia corallina. Nel momento in cui il tram che presi passò accanto a lui, alzò la testa provando sorpresa, e mi sorrise. Magari credette che avessi agitato la mano incastrata nella portiera chiusa del tram in segno d'addio, e le mie dita razzolarono ancora per parecchio tempo tra le fasce di gomma, prima che gli altri passeggeri riuscissero ad avvisare il conducente.

Ilka Papp-Zakor

Pulsatilla²⁴

Trad. di Viktória Czako

Vive congratulazioni! mi disse il mio capo mentre mi stringeva la mano con entrambe le sue in modo solenne. *Questa è stata la prima volta che la nostra orticoltura ha vinto un premio così importante. Oltretutto con una piantina da niente* e, a questo punto, il mio capo cominciò a gesticolare in modo esagerato per assicurarsi che io avessi capito che lei stava scherzando e ironizzando non su di me, ma sull'impossibilità dilettevole di conoscere il modo.

Ovviamente, sono stati in tanti a provare a dissuadermi dall'ibridizzazione della pulsatilla, ma io ho tenuto duro, insistendo per la mia pianta, non per coraggio né per determinazione, ma semplicemente perché in quelle settimane, mentre ci mettevamo a lavorare, non riuscivo a pensare ad altro che al topo grigio; la pelliccia dell'animaletto, tanto lavata da sembrare velluto, nei miei pensieri, si fondeva con l'immagine dei petali morbidi e piumosi della pulsatilla. Essendo una persona educata e ligia alle regole, non riuscivo a persuadermi subito a portare un topo nella sterile stanza ospedaliera. *Ma non diffonderà malattie? Rabbia o, diciamo, pulci?* D'altronde non riuscivo nemmeno a immaginare dove potevo trovare un topo addomesticato di color grigio,

---

²⁴ NDT: fiore di campo diffuso sui prati dell'Europa centrale e orientale.

(nem fehéret, mert annak piros a szeme, bár, mint megjegyeztem, a fehéret talán nehezebb észrevenni a kikeményített párna- és paplanhuzatok között, főleg, ha alszik, és nem ragyog a tekintete, mint két ribizli, vagy picike cseresznye, mit szólnál tehát egy aluszékony fehérhez?), és ha már meglesz az egér, hogyan lophatnám be a nővérkéék árgus pillantását kicselezve a hatszemélyes kórházi szobába. Úgy, hogy a többi gyerek meg ne lássa, hiszen máskülönben biztosan nekik is kell majd állat, és mindegyiknek más, egér, hörcsög, patkány, tengerimalac, földikutya, szürke, barna, bézs, fekete, foltos, hetekig fogom hordani a rágszálókat az onkológiára. Csak a kökörcsinek voltak belátóak, türelmesen nemesültek a kezem alatt.

Amikor újra meglátogattam, megtudtam Károlykától a legfontosabb részletet: az egérnek tudnia kell karikán átugrani. Hozzak karikát is, kérdeztem, bár az is lehet, hogy ez eleve jár hozzá. A kórterem linóleumpadlóján szétgurult a nyers cukorborsó, tegnap kapták uzsonnára, Károlyka zsebre tette, hadd legyen az egérkének. Károlyka a zsebében raktározta el minden ingóságát, nem volt itt sok motyója, pár külföldi pénzérme, főként madármintás, fej helyett kócsag, szürkegém, kolibri, néhány zsírkréta, úgy három méter összetekert spárga – aminek, mint mondta, több haszna is volt, lasszót lehetett belőle bogozni, postázni lehetett vele az ágyak között és a fogak közt kifeszítve hangszernek is bevált, meg most a cukorborsó.

Épp elfér majd itt Nepál, mondta, mert úgy gondolta, Nepálnak hívják majd az egerét

Ettől nem tudtam eltántorítani, a Cini meg a Pötyi szerinte nevetségesen hangzott, a Kökörcsinről azt mondta, hogy hiszen az virág, nem győzték meg a bárszonyos szíromlevelek, mást meg én nem tudtam kitalálni. Bosszantott ez a Nepál szó, többször is előhozakodtam vele, tudod-e egyáltalán, mit jelent, néha rávágta rögtön, néha csak rázta a fejét. Tudod, mi van ott, kérdeztem, azt mindig tudta, sok egér. Károlyka anyját jól ismertük mindannyian, kolléganőnk volt hét évig. Az agyvérzéstől lebénult és megnémult, ő maga is állandó gondozásra szorult. Azóta én jártam, hetente egyszer, a kisfiához, akit azelőtt csak fényképen láttam. A gyerek rögtön megértette, hogy anyuka beteg, néhány hétig, talán néhány hónapig is kimarad, azt mondta, nem gond, őt otthon megtanították arra, hogy pár hét, pár hónap, az igazán semmi egy évhez képest, például, vagy az örökkévalósághoz képest aztán pláne. Neki sem sok a pár hét, de egy elefántnak még kevesebb, mert az elefánt ötszáz évet él, és életének minden percére kristálytisztán emlékszik. Úgyhogy ő most úgy gondol erre a pár hétre, mint egy bátor gyerekelefánt. Bizonyosságul beletükkölt a markába. Kicsit bágyadtra sikerült, gondolom, hallotta ő is.

(ma non bianco, perché quelli hanno gli occhi rossi, anche se, come ho già indicato, è forse più difficile vedere quelli bianchi tra i copricuscini e copripiumini inamidati, soprattutto mentre dormono, e non brillano loro gli occhi come ribes rossi o ciliegine, allora, cosa ne pensi di un bianco dormiglione?), e una volta che il topo sarà preso, come potrei portarlo dentro di soppiatto, evitando gli occhi vigili delle infermiere nelle stanze ospedaliere da sei? In modo che gli altri bambini non lo possano vedere e così volere un animale diverso per ognuno, topo, criceto, ratto, porcellino d'India, spalace, grigio, bruno, beige, nero, macchiato, porterò roditori in oncologia. Solo le pulsatile erano comprensive, si ibridizzavano con pazienza nelle mie mani.

Quando andai a trovarlo un'altra volta, ho saputo dal piccolo Károly il dettaglio più importante: il topo deve riuscire a saltare nel cerchio. Porto anche il cerchio, gli chiesi, anche se potesse già essere compreso. I pisellini crudi erano rotolati da tutte le parti della stanza ospedaliera lungo il pavimento di linoleum, erano la merenda di ieri, e il piccolo Károly se li era intascati, pure il topolino deve mangiare. Il piccolo Károly riponeva tutti i suoi averi in tasca, possedeva solo delle carabattole, qualche monetina estera, soprattutto quelle con uccelli, dove al posto della testa c'erano aironi, aironi cenerini, colibrì, qualche pastello a cera e circa 3 metri di spago arrotolato – il quale, come mi spiegava lui, aveva mille usi, ci si poteva annodare un lazo, mandare lettere tra i letti, e usarlo come strumento musicale tendendolo tra i denti, e adesso ci sono anche i pisellini.

Qui Nepal c'entrerà perfettamente, disse, pensando che il suo topo si sarebbe chiamato Nepal.

Non lo potevo smuovere dalla sua decisione, perché pensava che Sorcino e Macchietta fossero troppo ridicoli, e di Pulsatilla disse che era un nome di fiore, dunque, i petali vellutati non lo convincevano, ma altro non mi veniva in mente. Mi dava fastidio la parola Nepal, cercavo di tirare fuori questioni come sai almeno cosa vuol dire, a volte mi rispondeva a stretto giro, a volte scuoteva la testa. Sai cosa c'è là, chiesi, e sapeva sempre che c'erano tanti topi.

Conoscevamo benissimo la madre del piccolo Károly, era stata una nostra collega per sette anni. Dopo esser diventata paralitica e muta per un ictus cerebrale, necessitava di un'assistenza costante. E da allora, ero io, una volta la settimana, ad andare da suo figlio di cui prima avevo visto solo una foto. Il bambino capì subito che la madre era malata, era assente da mesi, ma diceva che non era un problema visto che a casa gli avevano insegnato che un paio di settimane o mesi non sono niente in confronto a un anno o, per esempio, per non dire poi, rispetto all'eternità. *Un paio di settimane non è tanto per lui, e per un elefante è ancora di meno, perché l'elefante vive cinquecento anni ricordandosi chiaramente di tutti i momenti della sua vita. Dunque, il piccolo Károly pensa a queste settimane immaginandosi come un piccolo elefante coraggioso.* Per provarlo, mise le mani a corno e soffiò nel pugno. Suonava un po' fiacco, ma ci si sentiva anche lui, penso.

Szívesen megkérdeztem volna a kolléganőmtől, hogy mit szól az ötlethez, de nem lehetett, és ugyanígy nem kérdezhettem meg mástól sem, mert szégyelltem, hogy ekkora húhót csapok belőle, meg amúgy is kellemetlen volt a dolog, időnként nekem magamnak is úgy tűnt, hogy éppen hősnek próbálok látszani. Azt reméltem, Károlyka elfelejti az egészszet, minden héten bevittem valamit, kifestős könyvet, színes papírt papírrepülőnek, kompótot, kaleidoszkópot, kisautót, xilofont. Társasjátékoztunk, mesét is olvastam neki, cenzúráztam magam, kerültem az állatneveket, Piroskát az erdőben az öreg gombász falta fel, Mauglit a pigmeusok nevelték egy darabig, amíg fel nem adtam. Károlyka ismerte a Mauglit, farkasok voltak, követelte szomorúan, ahányszor kicsúszott a számon a pigmeus. És minden héten megkérdezte, hol van már Nepál. Szemérmetlenül hazudoztam, Nepál készülődik, búcsúzkodik az egércsaládjától. Ha nem jutott más eszembe, kérdőre vontam, mégis, hogy magyarázzuk meg a nővérkének az összerágott ágyneműt? Mert hogy rágni fog egy ilyen egér, azt biztosra lehet venni. Nem jött zavarba, mérgesen rázta a fejét, ha észreveszik, majd azt mondom, nekem fáj nagyon valamim, azért haraptam össze mindent. Egy hét múlva a párnahuzaton diónyi lyukak éktelenkedtek. Egész éjszaka gyakoroltam, jelentette büszkén, és a nyakamba csimpaszkodott, hogy feljebb igazíthassam az ágyban.

Sokáig várt türelmesen, mert jól nevelt, okos gyerek volt, aztán egyszer mégis kifakadt, egész héten egyedül van, nem törődik vele senki, más gyerekekhez bezzeg naponta járnak, mivel rosszabb ő más gyereknél, ha már az anyja nem jöhet, kell neki a karikán átugráló kisegér.

Igaza volt, megírtam az újsághirdetést. Az első pár nap csend után a hirtelen túljelentkezés engem is meglepett, szürke, jólfésült Cinik és Pötyik tömege ugrott át demonstratíván a karikán, én pedig kiválaszthattam a kedvemre valót.

Apró, pedáns lény volt, ahogy két mosdás közt elüldögélt a tenyeremen, gomb szemében csillogott a meghittség. Ha ismeretlen közeledett feléje, farkával nyugtalanul dobolt és megmarkolta az ujjamat. Olyan hévvel kapaszkodott belém, mint Károlyka a Nepál szóba, talán ezért is barátkoztunk össze rögtön, annak ellenére, hogy szakmámból kifolyólag nem lelkesedem a mezei kártevőkért. A karikás trükkön kívül pacsit adott, körbe szaladt, és vállon ült mozdulatlanul. Így lehetett szállítani szobáról szobára. FÜRGEORRÚ állat volt, a morzsákat a legeldugottabb repedésben is kiszimatolta. Már csak a Foltiról kellett leszoktatnom, és rászoktatnom az új nevére.

Avrei chiesto volentieri alla mia collega cosa pensasse dell'idea, ma non era possibile, e allo stesso tempo, non lo potevo chiedere a nessun altro, perché mi vergognavo di farne storie, tanto tutta questa cosa era imbarazzante, e a volte mi pareva come se io cercassi di sembrare un supereroe. Speravo che il piccolo Károly, tutto questo, l'avrebbe dimenticato. Ogni settimana gli portavo qualcosa, un libro da colorare, fogli colorati per farne aeroplani, frutta sciroppata, un caleidoscopio, una macchinina giocattolo, uno xilofono. Giocavamo a giochi da tavolo, gli leggevo favole, mi censuravo evitando i nomi di animali, il Cappuccetto rosso così fu mangiato dal vecchio fungaiolo, Mowgli fu cresciuto dai pigmei per un po', finché non ce la facevo più. Il piccolo Károly conosceva la storia di Mowgli, ma erano lupi, rimproverandomi con molta tristezza ogni volta che pronunciavo la parola pigmeo. Ogni settimana mi chiedeva in continuazione dove fosse Nepal. Mentivo spudoratamente, Nepal si stava preparando, stava dando addio alla sua famiglia di topi. Se non mi veniva in mente altro, chiedevo come avremmo spiegato alle infermiere i segni dei denti sulle lenzuola. Perché, è scontato che un topo del genere rosicchierà qualcosa. Non si sentiva a disagio, scuoteva la testa con rabbia, dicendo che se l'avessero notato, avrebbe detto che era stato lui a morderle dal dolore. Dopo una settimana, il copricuscino era coperto dai buchi di dimensione di una noce. Ho fatto pratica tutta la notte, lo annunciò orgogliosamente, si appese al mio collo, per lasciarmi spostarlo nel letto.

Essendo un bambino educato e intelligente, aspettava con pazienza a lungo, ma ad un certo punto esplose, è da solo tutta la settimana, a nessuno importa di lui, invece, gli altri vengono trovati ogni giorno, perché lui è peggio degli altri bambini, giacché la madre non può venire a trovarlo, gli serve il topo che salta nel cerchietto.

Aveva ragione, ho pubblicato l'annuncio. Dopo un paio di giorni passati in silenzio, l'eccesso fulmineo di candidati sorprese persino me, una massa di Sorcini e Macchiette saltava il cerchietto dimostrativamente, mentre io potevo selezionarne uno a mio gradimento. Era una minuscola creatura pedante, mi era seduto sul palmo della mano, i suoi occhi piccoli splendevano con calma serafica. Se uno sconosciuto si avvicinava, batteva la coda con angoscia, aggrappandosi al mio dito.

Si afferrò con la stessa decisione che ebbe il piccolo *Károly* insistendo per il nome Nepal, può darsi che sia stato questo il motivo della mia simpatia immediata, anche se non sono entusiasta dei roditori di prato a causa della mia professione. A parte il trucco del cerchio, dava la zampa, correva sulla ruota e si sedeva sulla spalla immobilizzato. In questo modo si poteva portarlo da una stanza all'altra. Era un animaletto di eccellente fiuto, le briciole, le trovava anche nelle crepe più nascoste. Da fare, mi rimase solo di disabituarlo da Macchiolino e abituarlo al suo nuovo nome.

Értelmes kis szerzeményem pontosan tudta, mikor kell nyugton lennie. A biztonság kedvéért gyakoroltunk is, amikor rászóltam, csitt, összegömbölyödött a szvetterem zsebében és elszenderedett. A kórházba is így csempészttem be, senki meg nem sejtette volna, csak én éreztem, ahogy hozzám bújva lélegzik. A nővérke bekísért a kórterembe, ahonnan Károlyka még azelőtt való nap elfogyott. Nem értesítettek, mert nem vagyok rokon, magyarázta kedvesen, szána-kozó mosollyal tolmácsolva tehetetlenségét. Egy zsebnyi cókók maradt az éjjeliszekrényen, zsírkréták, pénzermék és pár méter spárga, amelyek között kényelmesen elfért volna egy idomított szürkeegér. Meg egy marék zörgő, megszikkadt cukorborsó. A borsót eltettem, Nepál a szárazat is szerette.

Nem maradhat nálam, hazafelé egyre csak ez járt a fejemben. Újra az egér mentett meg minden más gondolattól, ahogy a lépteim felgyorsultak, aggodalmasan vackolódni kezdett. Megvakartam a fültövét, az ujjai rákulcsolódtak a mutatóujjamra és a tenyerembe szimatolt, van-e nálam valami finomság. Most már szólíthattam volna Foltinak, de nem ment, a Nepál végleg rajtamaradt.

Nem tudtam, kihez vihetném. Amikor az ember gyerekei kicsik még, sok más kisgyermekes családdal van kapcsolatban, mindig akad valaki, akihez el lehet passzolni a kinőtt ruhát, biciklit, kegyvesztett tacsót. A szomszédasszonyhoz a saját régi ruháimat szállítom át, időnként falusi tejet, tojást vásárolok tőle. Amikor becsengettem hozzá, újra a Kölyök nyitott ajtót, szégyenlősen kapkodta a tekintetét.

Az anyukája büszke rá, hogy a múlt év óta speciális iskolába járattja, már tudnak öt betűt, vagy igazából négy és felet, a b-ből legtöbbször d lesz írásban és olvasásban egyaránt. A leírható szavak számát ez aggasztóan korlátozza, a baba-dada páros egyik tagja például kiesik.

Fogalmam sem volt, hogy örülne-e egy háziállatnak, mert szégyellt rám nézni és válaszolni is. Nem akarom erőltetni, mondtam az anyjának, és közben arra gondoltam, mégsem volt jó ötlet idejönni. Az asztalon egy tálban meggyes rétes aranylott, mintha már vártak volna. Nem gondoltuk, hogy benéz, de láttuk a nevét az újságban, hát gondoltuk, estefelé becsöngetünk egy kis süteménnyel, mondta szomszédasszonyom, és kitartóan dörzsölgette reumától sajgó térdét.

Ha valaki gondoskodik rólam, mindig kényszeresen próbálom meghálálni, kinyújtott tenyeremen az orruk alá toltam az ébredező Nepált. Szomszédasszonyom hátrahőkölt, de a Kölyök arca kipirult az örömtől, biztos vagy benne, hogy szeretnéd, kérdeztem, ő pedig az anyja fülébe sugdosott pár szót. Nagyon tetszik neki, bólogatott a szomszédasszony, na köszönd meg és vedd el szépen a nénitől. Mondja kedves, mit kell egy ilyenekkel csinálni? Megnyugtattam, semmit sem kell, csak etetni és itatni néha, kicserélni az almát és biztosítani neki egy karikát, amin átugrállhat.

La mia furba bestiolina sapeva benissimo quando doveva essere calma. Ma per sicurezza, e far pratica gli dissi, *sshh*, e si appallottolò nella tasca della mia maglia e si addormentò. Riuscii a introdurlo in questo modo nell'ospedale, nessuno poteva sospettarlo, ero solo io che lo sentivo quando respirava. L'infermiera mi accompagnò nella stanza ospedaliera in cui il giorno prima, il piccolo Károly si era spento. Non mi avevano avvertito perché non ne sono parente, mi spiegava con gentilezza e un sorriso pietoso che esprimeva la sua inerzia. Non c'era rimasto altro che una manciata di carabattole sul comodino, pastelli a cera, monetine e qualche metro di spago, tra i quali poteva entrarci tranquillamente un topo grigio addestrato. Poi c'era anche una manciata di piselli crepitanti. I piselli secchi, li intascai tanto a Nepal piacevano uguale. Non lo posso tenere, tornando a casa questo era il mio unico pensiero. Ancora una volta era il topo a salvarmi da altri pensieri, i miei passi si accelerarono e il topo cominciò ad agitarsi. Gli grattai l'orecchio, mi abbracciò l'indice con i suoi ditini giunti e mi fiutò il palmo per controllare se c'era qualche bontà. Potevo di nuovo chiamarlo Macchiolino, ma non ci riuscivo, per me è rimasto Nepal definitivamente.

Non sapevo da chi portarlo. Quando i figli sono ancora piccoli, si è in contatto con tante altre famiglie con figli altrettanto piccoli e c'è sempre qualcuno a cui è possibile passare i vestiti troppo corti, la bici o un bassotto disgraziato. *Dalla vicina porto già i vecchi vestiti, a volte il latte fresco dal paese e da lei compro le uova.* Suonai il suo campanello e mi aprì nuovamente il Figliolo a cui lo sguardo correva su e giù dal pudore.

Adesso sua madre se ne vanta perché dall'anno scorso lo fa frequentare una scuola speciale e ormai conoscono già cinque lettere, o per meglio dire, ne sanno quattro e mezza perché nella maggior parte dei casi la b diventa p sia per iscritto che nella lettura. Questo limita terribilmente il numero di parole che possono essere scritte, eliminando proprio la metà della coppia babbo-pappo.

Non sapevo se fosse contento o no di avere un animale domestico, perché si vergognava persino di guardarmi e rispondermi. *Non voglio insistere*, dicevo alla madre pensando che magari fosse stata una pessima idea. Sul tavolo c'era una ciotola di strudel alla ciliegia di impasto dorato, come se mi avessero aspettata. Non pensavamo che sarebbe passata da noi, ma abbiamo visto il suo nome nel giornale, dunque, abbiamo pensato di andare a trovarla con un po' di dolci verso la sera, diceva la vicina mentre si massaggiava tenacemente il ginocchio dolente per i reumatismi.

Ogni volta che qualcuno pensa a me cerco di ringraziarlo obbligatoriamente, sul palmo della mano tesa, gli premetti sotto il naso Nepal, che si stava svegliando. La vicina indietreggiò subito, ma il Figliolo si arrossì dalla gioia, sei sicuro che lo vuoi, gli chiesi e lui sussurrò qualche parola nelle orecchie di sua madre. *Gli piace davvero*, disse, facendo cenni con la testa, *allora, ringrazialo e lascia che la signora te lo dia in mano. Mi dica cara, cosa si fa con questo?* La tranquillizzai dicendo che non si deve fare niente di particolare, si deve solo dargli da mangiare, da bere qualche volta, cambiargli la lettiera e fornirgli un cerchietto in caso volesse saltarlo.

Mindent tud, tettem hozzá, és zsebben is megalszik. Igazából azt is szereti a legjobban, ha zsebben tartja az ember. Hallod, kisfiam, parancsolta szófogadóan vendéglátóm, és Nepál álmatagon becsusszant a bő vászonnadrág farzsebébe. A Kölyök felszabadult kezével túrni kezdte az orrát, arcán átszellemült mosollyal törleszkedett anyja kövér hátához. Beszélgettünk a tej áráról és az állattartásról, a tehén az egértől igen sokban különbözik, bár a tehén hasznosabb, ezt meg kell adni, azért nem ilyen jópofa, képzeljünk csak el egy tehenet, amint pacsit ad vagy más cirkuszi trükköket csinál. A Kölyök a nevetéstől görnyedezett, az anyja tarkójába törölte az orrát. Menj a szobádba, kisfiam, szólt rá végül az anyja és meglódtította, aztán mégis felkelt, hogy átkísérje. A Kölyök még mindig szédelgett a kacagástól, fuldokolva nyeldeste a szavakat, tehenén, bohoci, kaharika, az anyja zavartan elé állt, takargatta, nehogy észrevegyem, hogy a röhögéstől elvesztette az egyensúlyát, és hirtelen lecsüccsent a betonpadlós előszobában. Menjél szépen, vegyél tiszta nadrágot, hisz vendég van nálunk, mondta ügyetlenül, még mindig háttal neki, feszengve, mereven nézve a süteményestál alatt a megsárgult csipketerítőt. Megiszik egy csupor tejet?, kérdezte végül megkönnyebbülve, mint akinek eszébe jutott valami nagyszerű dolog, valami, amivel bravúrosan új mederbe lehet terelni a félresiklott, ellehetetlenült beszélgetést.

A csipketerítőt nekem ajándékozták, máig sem értem, miért. Nem is nagyon használom, ott fekszik összehajtván a kredencben. Viszont mindig van nálam egy marék föld, éppen annyi, amennyi az ember két zsebében elfér, éppen elég kétzsebnyi kökörccsinnek. Nem szólok róla senkinek, csendben öntözgetem, ha tudom, kihúzom magam a napsütésben. Ha pedig szánakozó mosolyt látok, a zsembembe nyúlok és előhúzok egy marék egérpuha virágot, ezzel fizetem ki, mint boltban a fél kiló kenyeret, a benne ólálkodó tanácsstalanságot.

Papp-Zakor Ilka

Hélium²⁵

Éjszaka már csak a félelem szeme világít zölden. Ha a takaró alá bújok, akkor is érzem, az egész szoba rémületben úszik. Pontosan így képzelem el a zöldet, az egyetlen színt, amit sosem használok varráshoz. A zöld a fű színe, a végtelen, néma rété, ahol nincsen, aki útba igazítana, a rété, amelyről nincs kiút. A rété, amely magába temet minden hangot és mozdulatot. Ilyen helyeken kell a fűre tenyerelni, ha meg akarjuk tudni, milyen a tapintása a rettenetnek.

---

²⁵ PAPP-ZAKOR ILKA, *Hélium*, in *AngyalvacSORA*, Budapest, JAK+PRAE.HU, 2015, pp. 15–21.

Sa tutto, aggiunsi, e dorme bene anche in tasca. A dire il vero, è quello che preferisce a tutto, essere tenuto in tasca. Senti cuore di mamma, ordinò remissivamente la padrona di casa, e Nepal scivolò sonnolento nella tasca di dietro dei pantaloni larghi di tela.

Il Figliolo con la mano appena liberata iniziò a scaccolarsi il naso, e poi si struscìò contro la schiena carnosa della madre con un sorriso ossessionato. Noi parlavamo del prezzo del latte e dell'allevamento di animali, la mucca è ben diversa dal topo, ma c'è da dire, anche se avere una mucca ha più vantaggi, non è così divertente, basta immaginare una mucca che dà la zampa o fa altri trucchi da circo. Il Figliolo si ingobbi dalle risate e si pulì il naso sulla nuca della madre. Piccolo mio, va' in camera tua, gli ordinò la madre e lo fece avanzare, ma poi si alzò comunque per accompagnarlo. Al Figliolo dondolava ancora la testa dalla risata, mangiava le parole soffocando, mucca, viteliino, cerchichio, la madre si fermò davanti a lui, tutta confusa, cercava di nascondere per non farmi vedere che suo figlio aveva perso l'equilibrio durante la risata e all'improvviso era caduto sul sedere in mezzo all'ingresso sul pavimento di cemento. Va' amore di mamma, cambiati, mettiti dei pantaloni puliti, c'è un'ospite in casa, disse con inettitudine, dandogli ancora la schiena, imbarazzata, mentre fissava la tovaglia ingiallita di pizzo sotto la ciotola piena di dolci. Una chicchera di latte? Mi chiese alleggerita, come se le fosse venuta in mente qualche soluzione virtuosa per reindirizzare la conversazione andata così improponibilmente storta.

Alla fine mi hanno regalato la tovaglia di pizzo, ma non capisco neanche adesso perché. Non la uso quasi mai, ce l'ho piegata nella credenza. Tuttavia, ho sempre una manciata di terra con me, giusto quanto entra in due tasche, bastanti per due tasche di pulsatilla. Non ne parlo a nessuno, la annaffio in silenzio, se ci riesco, la porto sotto i raggi del sole. E se vedo un sorriso pietoso, metto la mano in tasca, prendo una manciata di fiore morbido topo, lo pago con quello, come farei al negozio per mezzo chilo di pane, per la sua nascosta perplessità.

Ilka Papp-Zakor

Elio

Trad. di Nikolett Tápai

La notte solo gli occhi della paura splendono di verde. Anche se mi caccio sotto la coperta, sento che tutta la stanza è bagnata dallo spavento. Immagino propriamente così il verde, l'unico colore che non uso per cucire. Il verde è il colore dell'erba, dell'eterno prato muto, dove non c'è nessuno, che mi potrebbe insegnare la strada, il prato da dove non c'è uscita. Il prato che seppellisce tutte le voci e tutti i movimenti. In posti come questo si deve prendere in mano l'erba, se si vuole sapere il tocco dell'orribile.

Aztán esténként elég végigsimítani a szőnyegen vagy a lepedőn, meglapogatni az asztallapot, megkocogtatni a porcelánvázát, megütögetni az ablaküveget, hogy rájöjünk, az egész szoba egyetlen hatalmas, rügyező szorongás. A félelem a sarokban ücsörög, szipákolva szívja magába a szobából a hangokat, a parkett kínjában megreccsen, majd elnémul, a bútorok fája görcsösen pattog, a párnában elhal a tollak hersegése. A félelem terpeszkedik, gumibőre gumizöld, tapadós és ruganyos, mint egy takarítókesztyű.

A félelem kiséper a szobából mindent, ami nem odavaló, csak a szótlan éjszaka marad és a borzongó pomponos papucscok az ágy alatt. Furcsa, hogy éppen én félek ennyire a sötétségtől. Felkapcsolnám a villanyt, felhígítani a szobában a magányt, de hozzám a villany be sincs vezetve.

Kitapogatom a párnát, és behúdom a paplan alá, mert a paplan kicsit megvéd, fejemre cibálom és igyekszem nem lélegezni, nehogy túlzottan átmelegedjek. A párna is véd, megölelem és jó szorosán tartom reggelig, és akkor jönnek az álmok, a sok furcsa, színes állat, a sok fej és pata és karom és csőr és károkozás és vinnogás és röffenés. Ezek az én barátaim, a cirkusz, amit eddig varrtam, és amit ezután varrni fogok.

Reggelre a szoba újból selymes, puha és langyos, fehér, mint a tej meg a vaj, meg időnként a kenyér. Az egész nem tart olyan soká, mint ahogy szeretném, ezért kihasználom a rendelkezésemre álló időt, megmosakszom, megfésülködöm és felöltözöm. Az ablakot is ki lehet nyitni, az utcán most sok minden történik, autókat hallani és madarakat. Ez a túlkölés és csicsérgés az, amit el kell valahogy raktározni, mivel később még hasznos lehet.

Öltözködéskor a legnagyobb figyelmet a harisnyára meg a cipőre fordítom. A cirkuszban színes harisnyát viselünk, van narancssárga, lila, kék és piros. Ez most éppen vékony, selymes anyag, szinte síkos, ezt hívják lilának. A durvább szálúra mondják, hogy piros. A fémesen merev szálú, az a kék. A narancssárga szinte olyan, mint a lila, kellemes, ritka, feszes, de finom. Miután felhúdom a harisnyát, végigtapogatom mindkét lábam, ha kell, többször is. Aztán a cipőt is. A cipő gyakran kiszakad, mert vászon meg papír. Rajta pedig nem lehet lyuk, több okból sem. Egyrészt az igazgató úr miatt, aki a lyukas öltözékért levon a fizetésből. Másrészt, mert a lábfej különösen érzékeny testrész. Az ember a lábfejtől húl meg, és legtöbbször a félelem is a talp felől érkezik. Ha a cipő szakadt, könnyebben beoson rajta a hideg, meg a szorongás is. Minél nagyobb a hasadás, annál könnyebben.

Az új takarítónk hozza fel a reggelimet, mert nem szeretek a többiekkel enni.

In seguito, la sera, basta passare la mano sul tappeto o sul lenzuolo, palpare il piano del tavolo, bussare sul vaso di porcellana, picchiettare il vetro della finestra per scoprire che tutta la stanza è un'enorme ansia germogliante.

La paura siede nell'angolo, piagnucolando assorbe i suoni dalla camera, il parquet scricchiola in pena, poi muta, il legno dei mobili scoppietta convulsamente, nei cuscini muore il mormorio delle piume. La paura si sdraia, la sua pelle è verde come la gomma, viscosa ed elastica come i guanti per pulire. La paura spazza tutto fuori dalla stanza, tutto quello che non è a posto, rimane solo la notte silenziosa e la pantofola tremante con il pompon sotto il letto. È strano che sono proprio io quella che teme il buio. Accenderei la luce per allungare la solitudine, ma la mia stanza non è collegata all'elettricità. Tocco il cuscino e lo tiro sotto la coperta, perché la coperta mi protegge, la tiro sopra la testa e provo a non respirare per non riscaldarmi troppo. Il cuscino mi protegge anche, lo abbraccio e lo tengo stretto fino alla mattina, e in quel tempo vengono i sogni, tanti animali strani e colorati con molti teste e zoccoli e unghie e becchi e gracchiamenti e gongolamenti e grugniti. Questi sono i miei amici, il circo che ho cucito finora, e cucirò in avvenire.

La mattina la stanza è di seta, morbida di nuovo e calda, bianca come il latte e il burro e a volte il pane. Ci vuole meno tempo di quanto vorrei e per questo utilizzo il tempo a disposizione, mi lavo, mi pettino e mi vesto. Posso aprire la finestra, sulla strada succedono molte cose, posso sentire le macchine e gli uccelli. Questo strombazzare e cinguettio li devo memorizzare, perché più tardi possono essere utili.

Quando mi vesto, presto la maggiore attenzione alle calze e alle scarpe. Nel circo prendiamo calze colorate, ci sono calze di color giallo, viola, blu e rosso. Questo è appena un filo sottile, di seta, quasi scivoloso, che si chiama viola. Il tessuto ruvido si dice che è rosso. Il filo rigido come il metallo è blu. Il giallo è quasi come il viola: piacevole, raro, stirato, ma delicato. Dopo che prendo le calze, mi tocco i piedi, se è necessario, li tocco più volte. Poi tocco anche le scarpe. Le scarpe si bucano spesso, perché sono di tela e di carta. Ma non può esserci neanche un buco sulle scarpe per molti motivi. Da una parte, perché il direttore i vestiti bucati li trattiene dallo stipendio. Dall'altra, perché il piede è molto sensibile. Generalmente si raffredda attraverso le gambe e spesso la paura arriva dal piede. Se le scarpe sono bucate, il freddo scivola semplicemente, e anche l'ansia. Maggiore è il buco, più semplicemente scivola il freddo.

Il nuovo uomo delle pulizie mi porta la colazione, perché non mi piace fare colazione con gli altri

A többiekkel szemben nincsen bennem bizalom, ezt a fiút viszont szívesen hallgatom, nagy az igénye a beszélgetésre, ilyenkor kellene tehát valami értelmeset mondani végre, legalább egy jól összehozott mondatot, mert a takarító rendes ember, ráadásul csak takarító, egyelőre mintegy nem áll módjában a góg, de ő is tudja azt, amit itt mindannyian, hogy én szellemileg instabil vagyok, mert aki nem lát semmit a világból, és azt sem tudja, hogyan néz ki a saját szobája, az nehezen tudhat bármi értelmeset is mondani, pláne nem egy olyan helyen, mint a cirkusz, ahol minden ragyog a reflektoroktól, ahol minden tiritarka és szemkápráztató, ahol más sincs, csak csillámló ruhák és villámgyorsan cikázó mozdulatok. Én pedig nem csak artista, hanem varrónő is vagyok, aki a szüveníreket kitalálja, aki megvarrja nekik a kétfejű, papagájcsőrű, táncoló medvéket, a gurgulázó nevetésű, lobogó fülű, bicikliző teknőst és az oroszlánsörényű, teli torokból bőgő szöcskét, ami a legmagasabban lógó tüzes karikán is bármikor könnyedén átveti magát. Mert amit én megálmodok, azt megvarrom, és amit megvarrok, az másnapra a kapuban várja a kitóduló nézősereget. A pult mögött pedig szintén én állok, fehér bottal a kezemben, hogy az érdeklődők biztosan tudhassák, a cirkusz nem ért véget, a mutatványok folytatódnak, most ők is megmutathatják, mire képesek, könyörületet és csodálatot produkálnak, a markomban csörög a pénz, ez, és nem az eladott jegyek képezik a cirkusz fő bevételét. Ha színes filcet kapok, színesek lesznek az állatok, bolyhosak, mint a barackrózsaszín, pihekönnyűek, mint a csigaházbarna, ruganyosak, mint a paradicsompiros, reszelősek, mint a törölközőkéék. Meg lehetnek lilák és sárgák és narancssárgák és hófehérek és hollófeketéek és gerleszürkéek is, csak zöld nem lesz soha egyik sem.

Nem mintha nem tudnák, hogy én az ujjammal és a fülemmel látok, hogy hallok a gúnyos mosolyt és kitapintom a viszolygást. De nem hisznek benne, mert ez nem az, amit ők megszoktak. A legnagyobb baj itt a megszokás. A dolgok rendes kerékvágása. Csak én nem szokok meg itt semmit. A félelem felülete megtanulhatatlan. Sötétben szaltózom a vászonkupola alatt. Sötétben pörgök a levegőben és sötétben érkezem vissza a trambulinra. Sötétben válogatom játékaimhoz a színeket.

Reggelente a takarító kevésbé kimért. Ilyenkor arra gondolok, ő lehet az ellenszere a magányos, zöld éjszakáknak. Aztán amikor átveszem tőle a tányért a zsömléssel, megérintem az ujjbegyeit, és görcsbe szorul a gyomrom, mert rájövök, hogy elfelejtette levenni a műanyag mosogatókesztyűjét.

Az én állatkáim akkorák, mint az öklöm. Az elefántok, mint két öklöm. De sok van belőlük, tarkák és hazavihetők. Előadások után mohón legelteti szemét puloton a nagy és természetes emberi birtokvágy. A közönség önkívületbe esik. A levegőben kicsapódik a lelkesedés.

Non ho fiducia negli altri, ma lui lo ascolto volentieri, ha grande esigenza di conversare, allora dovrei dire qualcosa di intelligente, almeno una frase ben fatta, perché quell'uomo delle pulizie è un ragazzo in gamba, ed è soltanto un uomo delle pulizie, non vuole essere orgoglioso, ma anche lui sa quello che tutti gli altri sanno, che io sono instabile nel senso mentale, perché chi non vede niente del mondo, e neanche sa com'è la sua stanza, potrebbe dire qualcosa di intelligente con difficoltà, particolarmente in un posto come il circo, dove tutto brilla dei riflettori, dove tutto è multicolore e abbagliante, dove non c'è altro che abiti lucenti e movimenti in rapida rotazione. Io non sono solo un'artista, ma anche cucitrice, che inventa i souvenir e cuce gli orsi danzanti con i becchi di pappagallo a due teste, la tartaruga ciclista dal riso gorgogliante e dalle orecchie svolazzanti, la cavalletta con il crine di leone, che grida con quanto fiato ha in gola, e che a qualunque ora salta il più alto cerchio infuocato. Perché quello che sogno, lo cucio, e quello che cucio il giorno dopo aspetta gli spettatori alla porta.

Dietro il bancone sto anche io, con il bastone bianco in mano, e così quelli che sono interessati sanno certamente che il circo non è finito, le attrazioni continuano, adesso loro possono mostrare le loro abilità, producono pietà e meraviglia, i soldi tintinnano nella mano, questo e non i biglietti venduti sono l'incasso principale. Se mi danno del feltro colorato, gli animali saranno colorati, vellosi come il rosa pesca, leggeri come una piuma, come è il bruno del guscio delle lumache, flessibili come il rosso del pomodoro, rasposi come il blu dell'asciugamano. E si possono essere viole e gialli e gialli arancioni e bianchi come la neve e neri come i corvi e grigi come le tortore, di verde sicuro non ce ne sarà nessuno.

Non è che non conoscano il fatto che io vedo con le dita e con le orecchie, e sento il sorriso ironico e tocco la ripugnanza. Ma non lo credono, perché questo non è quello a cui si sono abituati. Il problema più grave è l'abitudine. Le cose normali. Ma io non posso abituarmi a niente. È impossibile imparare la superficie della paura. Faccio salti nel buio sotto la cupola di tela. Nel buio giro in aria e nel buio ritorno al trampolino. Nel buio scelgo i colori per i miei giochi. La mattina l'uomo delle pulizie è meno compassato. A quell'ora penso che lui possa essere la cura per le verdi notti solitarie. In seguito, quando mi dà i piatti con i panini, gli tocco i polpastrelli e mi prende un crampo dentro lo stomaco, perché realizzo che ha dimenticato di levarsi i guanti da cucina di plastica.

I miei animali sono come un pugno. Gli elefanti come due pugni. Ma ce ne sono tanti, colorati, ed è possibile portarli a casa. Dopo gli spettacoli il grande desiderio della proprietà naturale guarda avidamente il mio banco. Gli spettatori perdono i sensi. È possibile sentire l'entusiasmo nell'aria.

A denevérszárnyú csigák előtt még munkába veszek pár régi, el nem adott, de felfeslett játékot. Két-három órát foltozással töltök, az ágyam alatt, a fiókban vannak a szövetek meg a vásznak, meg ami csak kellhet. A tű mintha az ujjamból nőne ki. Belevarrom az utcai zsibongást a szöcske combjába és a reggelire kapott zsemle puhaságát a pók hátába. Megpróbálom belevarrni azt is, amit már annyiszor, a várakozást, hogy jöjjön végre valami, hogy történjen valami jó is ebben a cirkuszban, de nem bízom benne, hogy sikerülhet, mert közben, ahogy mozgatom a vászoncipőben a lábam, kitapint benne a kislábujjam egy icipici részt, egy olyan apró lukat, hogy az igazgató úr este talán észre sem veszi, de én hallom, ahogy nő a csend a fejemben, és a bal lábam, amin a lyukas cipőt hordom, kihűl, nem feltűnően, de érzékelhetően.

Akkor már annak sem örülök, hogy kopognak az ajtón, habár tudom, hogy a takarító az, mert én nyomtam meg a hívógombot, hogy elfogyott az anyagom. Lehetne ez mondjuk egy olyan pillanat, amikor a szoba egy kicsit elkezd élni, egy ilyen apró szobában nagyon sok minden megtörténhet. De a cipőmön a szakadás rossz jel, úgyhogy nem is hallgatom igazán, miről beszél, miközben az asztalra pakolja a lilát, a pirosat és a kéket. Azt se hallom – habár tudom –, hogy közelebb jön. Tudom, hogy leül mellém az ágyra. Tudom, hogy hol ül, úgyhogy úgy teszek, mintha ránéznék, felé fordítom az arcomat, de közben folyton csak a cipő jár a fejemben, és a porond felett a trambulín, a levegőben töltött idő, a landolás kiismerhetetlensége. Nehéz a fejem a csendtől, a tudóm nyilall. Akkor is sajog, amikor a takarító átölel, meg akkor is, amikor megcsókol. Gusztustalan, mert hagymát evett előtte, de amúgy semmi meglepő, meleg, nyirkos érzés. A kézfejemmel törölöm meg a számát. Most csend sincs, pár percre nincs semmi, az történik, amire néhányszor már gondoltam, hogy történni fog. Mi itt a cirkuszban testhezálló blúzokat és bő rövidnadrágot hordunk, gomb csak a nadrágon van, az egészséget gyorsan le lehet venni. Megpróbálom eltolni a kezét, megfogom a csuklóját és azt mondom, hogy ne, mondom, nem kiáltom, mert ostobán érzem magam, hallom én is, hogy ennek nincs értelme. Hogy is venné komolyan bárki is az értelmetlen ellenkezést egy légtornásztól, akitől a légvárban való duplaszaltó a legtöbb, ami elvárható? Szóval nem mondok többet semmit, inkább arra gondolok, hogy talán örülnöm kellene, a takarító rokonszenves srác, szívességet tesz nekem, ez egy gesztus, amelynek köszönhetően most tíz percre bekerülök a valóságba, tíz percre tudomást vesz létezésemről más is. És ahogy már nincsen rajtam blúz, rám tapad a tenyere, a hideg, ragacsos takarítókesztyű, amit elfejtett lehúzni, módszeresen körbetapogatja a mellemet és megcsipkedi a mellbimbómat. Ettől hirtelen újra hallani kezdek, hallom, ahogy a dobhártyámban lüktet a vér, és hallom, ahogy a műanyag a bőrön megnyírkordul.

Prima di fare le lumache con le ali come di pipistrello, lavoro sui giochi vecchi, non venduti e già scuciti. Passo 2-3 ore con il rammendo; i tessuti e le tele e tutto quello che sarebbe necessario sono sotto il mio letto. Sento come se l'ago crescesse dal dito. Cucio il ronzo della strada nella coscia della cavalletta e la morbidezza del panino che mi hanno dato per colazione nella schiena del ragno. Provo a cucire quello che ho provato innumerevoli volte, l'attesa che arriverà qualcosa, succederà qualcosa di piacevole in questo circo, ma non spero di poterlo fare con successo, perché mentre muovo i piedi nelle scarpe di tela, il dito del piede tocca un piccolissimo buco, che è così piccolo che forse il direttore non lo vedrà la sera, ma io sento che il silenzio cresce nella mia mente e la gamba sinistra calzata nella scarpa bucherellata si raffredda, non in modo ostentato, ma sensibilmente.

Allora non sono felice se qualcuno bussa alla porta, anche se so che questo è l'uomo delle pulizie, perché ho premuto il bottone per chiamarlo, perché il mio materiale è esaurito. Questo sarebbe un momento in cui la camera comincia a rifiorire, in una camera così piccola possono succedere molte cose. Ma il buco nelle mie scarpe è un cattivo presagio, così non sto davvero attenta a cosa dice l'uomo delle pulizie, mentre mette il viola, il rosso e il blu sul tavolo. Non sento neanche quando viene più vicino, anche se lo so. So che siede sul letto accanto a me. So dove siede, faccio come se lo guardassi, girando la faccia verso di lui, ma mi vengono in mente solo le scarpe e il trampolino sopra la pista, il tempo passato in aria, e l'impenetrabilità dell'atterraggio. La testa è pesante dal silenzio, i polmoni trafiggono. Fa ancora male quando l'uomo delle pulizie mi abbraccia, e anche quando mi bacia. È disgustoso, perché ha mangiato cipolla, ma non c'è niente di sorprendente, è una sensazione calda e umida. Mi asciugo la bocca con la mano. Adesso non c'è silenzio, per qualche minuto non succede niente, succede quello che ho già pensato alcune volte prima che sarebbe successo. Qui nel circo portiamo camicette attillate e pantaloncini ampi, l'unico bottone è solo sul pantaloncino, si può sfilarlo molto velocemente. Provo a spingermi la mano, prendo il polso e dico di no, non grido, perché mi sento stupida, sento anche io che non ha senso. Come si può prendere sul serio l'opposizione di una acrobata, da cui il salto doppio mortale in aria è il massimo che si possa pretendere? Così non parlo più, penso che devo essere felice, perché l'uomo delle pulizie è un ragazzo simpatico, mi fa un favore, questo è un gesto con cui posso entrare nella realtà per 10 minuti, qualcun altro è consapevole della mia esistenza per 10 minuti. E quando mi tolgo la camicetta, il palmo si attacca, con i guanti da pulizia freddi e attaccaticci, che ha dimenticato di togliersi, sistematicamente mi tocca il seno e pizzica il capezzolo. Da questo sento di nuovo, sento, come il sangue pulsa nei timpani e sento come la plastica stride sulla pelle.

Később a padlót tapogatom, a cipőmet keresem, mert azt lerúgtam még a legelején. Begurult az ágy alá. Ahogy felveszem, végigsimítom megszokásból. Olyan, mint a rosta, tele apró lékekkel és hasadásokkal. Elszorul a torkom a félelemtől. Pedig nem kellett volna annyira megijednem, a takarító rendes ember, nem csak filcet hozott nekem, hanem egy új pár cipőt is, mintha csak tudta volna, hogy a régit le kell cserélnem. Most ideadja, forgatom, úgy tűnik, pontosan az én méretem, és a kedvenc színem is, mégsem tudom felvenni, nem fér bele a lábam. A takarító már rohan, hoz egy nagyobb méretet, de abban meg csónakázom. Visszahozza a régit is, leesik a lábamról. Amikor felpróbálom a kicsit nagyobb cipőt, szorít, nem tudok lábra állni. A kisebb újra nagy. Zsebkendő-tömök az orrába, ettől annyira kitágul, hogy szinte orra esem benne. Az elején arra gyanakszom, ostoba vicc az egész, a takarító kihasználja, hogy nem látom, cserélgeti a cipőimet. Estig több százszor felpróbálom mindkét pár cipőt, meg a régi, elrongyolódottat is. Mintha megállás nélkül változnának, néha a lábamon zsugorodnak össze, néha szorítanak, majd kitágulnak. Addigra körém gyűlik az egész társulat, olyan közel hajolnak, hogy a harisnyámon érzem a leheletüket, de egyikük se lát semmit, csak hümmögnek és kacarásznak. Talán mégis az én lábammal történik valami, az változtatja a méretét. De ezt is nehéz elhinni, ha kézbe fogom a lábfejemet, nem tapintok ki rajta semmi változást. Az igazgató kételkedve mormog valamit a vállam fölött.

Amíg nem tudjuk, mi történt a lábammal, nem lépek fel, hiszen veszélyes volna. Azonban így is attrakció maradok, mezítláb üldögélek a játékok között, előttem egy halom cipő, az érdeklődők megpróbálhatják rám adni valamelyiket. Ha eltalálják a megfelelő méretet, nagyszerű díjat kapnak. Az elején persze nem vagyok népszerű látványosság, a cipőpróbálgatás, valljuk be, nem túlzottan izgalmas feladat, főként nem a kisebbeknek. De aztán hírem megy, egyre többen kísérleteznek az előttem tornyosuló lábbelikkal, néhányan ördögösséget, néhányan átverést emlegetnek. A kedves takarító szerencsére végig mellettem áll, felsegít, ha meg kell mozdulnom, körbejárnak a pultot, mert mostanában gyakran zsibbadok. A fejünk fölött imbolyognak az apró szörnypofák. Ez az új találmányom, csak pár filctoll kell hozzá és néhány olyan műanyag kesztyű, amelyet a takarításhoz használnak. A grimaszoló arccsókák természetesen hatnak a héliummal töltött ballonokon, az öt ujj pedig mint öt kíváncsi szarv mered a homlokról a mennyezet felé. A gyerekek különösen élvezik a játékot, a fejük fölött lebegtetik, vagy zsebre dugják és babusgatják. Azt mondják, van valami különösen megkapó a gnómok arckifejezésében. A szüleik kicsit restelkednek, a ballonok alig kerülnek valamibe, vesznek hát a biztonság kedvéért egy filcbabát is, amelyben több a munka, és amelyben ott az oroszlánbögés, a nyerítés vagy a gurgulázó nevetés is, éppúgy, mint bennem a rejtőzködő aggodalom. De erre most keveset gondolok, felhültem a pult mögött, ki kell mennem a vécére, úgyhogy intek a takarítófiúnak, és megpróbáljuk átverekedni magunkat a körülötünk összeverődött tömegen.

Più tardi tocco il pavimento, cerco le mie scarpe, perché me ne sono sbarazzata all'inizio. Sono rotolate sotto il letto. Mentre me le metto, le ritocco per abitudine. Sono come il setaccio, sono pieni di buche e fessure. Mi si stringe la gola dalla paura. Ma non devo impaurirmi, l'uomo delle pulizie è una persona per bene, mi ha portato non solo feltro, ma anche un nuovo paio di scarpe, come se avesse saputo che dovevo cambiarle. Adesso me le dà, le giro, sembra che siano proprio la mia misura e il mio colore preferiti, ma non posso metterle, il piede non c'entra. L'uomo delle pulizie va a portarmi una misura più grande, in cui il piede va in barca. Mi porta le vecchie scarpe, cadono dal piede. Quando provo le scarpe più grandi, mi stringono, non posso stare in piedi. Le più piccole sono troppo grandi di nuovo. Spingo dentro un fazzoletto nella punta della scarpa, ma si espande così tanto che quasi cado. All'inizio sospetto che questo è uno scherzo stupido, l'uomo delle pulizie sfrutta la situazione che non lo vedo e cambia le mie scarpe. Fino a sera provo tutte le due paia di scarpe mille volte, e anche quello vecchio, rovinato. Sembra che cambino senza fermarsi, a volte si riducono sui piedi, a volte mi stringono, in seguito si allargano. A quel punto l'intera compagnia si riunisce intorno a me, si chinano così vicino che sento il loro respiro attraverso le mie calze, ma nessuno di loro vede niente, solo bofonchiano e ridono. Forse con i piedi succede qualcosa, cambiano le loro dimensioni. Ma è difficile crederlo, se tocco il piede, non sento nessun cambiamento. Il direttore mormora qualcosa dubbioso sopra le mie spalle.

Fino a quando non sappiamo che cosa succede con i piedi, non mi alzo, perché sarebbe pericoloso. Ma resto un'attrazione, mi siedo tra i giochi con i piedi scalzi, ci sono tantissime scarpe davanti a me, gli interessati possono provare a mettermele. Se trovano la grandezza giusta, ricevono un premio grandioso. All'inizio non sono una grande attrazione, dobbiamo dire che provare le scarpe non è troppo movimentato, particolarmente per i bambini. Ma la mia notizia si diffonde in seguito, sempre più persone vanno a provare a mettermi le scarpe che torreggiano davanti a me, alcuni la chiamano diavoleria, altri parlano di fregatura. Il caro uomo delle pulizie sta accanto a me, per fortuna, mi aiuta, se mi devo muovere, camminiamo intorno al bancone, perché ultimamente spesso mi indolenzisco. Sopra le nostre teste pendono i mostri. Queste sono le mie nuove invenzioni, per farli è necessario solo qualche pennarello e dei guanti di plastica che si usano per pulire. Le facce che fanno smorfie sono naturali sui palloni riempiti con elio, le cinque dita sono come cinque corni curiosi che si ergono dalla fronte verso il soffitto. I bambini si divertono con i giochi, li sventolano sopra le teste, li mettono in tasca e li vezzeggiano. Dicono che c'è qualcosa particolarmente commovente nell'espressione della faccia degli gnomi.

I genitori si vergognano, ma gli gnomi costano poco, comprano bimbi di feltro per sicurezza, in cui c'è più lavoro, e in cui c'è l'urlo del leone, o un nitrato o un riso gorgogliante, proprio come l'ansia in me. Ma a questo penso poco, ho freddo dietro al bancone, devo andare al bagno, così faccio un cenno all'uomo delle pulizie e proviamo a farci strada la folla che si è accumulata intorno a noi.

SEMINARIO ITALIANO ONLINE AGOSTO 2020

Czakó Zsófia

Elvisznek az oroszok²⁶

A papa horkolása a tévé halk zúgásával keveredve szűrődött át a szomszéd szobából. Féltem az ajtóra nézni, mert már megint megjelent rajta a hatalmas orosz tank. Mozogni akartam, egyáltalán nem voltam álmos. Ugyanaz a bizsergő érzés járta át a karomat és a lábamat, mint ebéd után az óvodában, mikor aludni kell, de nem sikerül. Felkeltem, lassan az előszobába nyíló ajtóhoz osontam, és kinyitottam.

Vécére mentem, pedig egyáltalán nem kellett pisilnem. Leültem a hideg deszkára, hallgattam a tartályból csordogáló vizet, aztán átmentem a fürdőszobába. Megmostam a kezemet és benyitottam a mamáékhoz. A szoba közepén álltam meg, a karosszék és az íróasztal között. Az L alakban elrendezett ágyakon feküdtek. Mama a tévével szemben aludt, jobb keze a távirányítón, mutatújja az egyik gombon pihent. Hatalmas szemüvegében tükröződött a képernyő fénye, amitől egy furcsa szitakötőre emlékeztetett. Papa hanyatt fekve, táskarádióval a mellkasán hangosan horkolt. Nem vették észre, hogy bejöttem. Mozdulatlanul álltam, és a tévét bámultam. Lefekvés előtt még megnézhattük a Dallast, amin általában elaludtunk, de az már véget ért. Nővérem a mama ágyából, én pedig a papáéból tévéztem. A csókolózós jeleneteket a mama, azzal az ujjával, amelyik most is a távirányító gombján pihent, gyorsan elkapcsolta. Ilyenkor a tévé egy másodpercre elcsendesedett, a szoba elsötétült, és ez alatt a sötét csend alatt csak a tévé halk bűgását és a táskarádió recsegését lehetett hallani. Papa nem szerette, hogy a Dallast nézzük, rádióját ilyenkor is szorosan füléhez nyomva feküdt a helyén.

Közelebb mentem az ágyakhoz és vártam. A tévében azt a műsort sugározták, ami péntek esténként a Dallas után következett, amit a mama nem nézhetett, mert a papa nem engedte. Egy idős bácsi vezette, akinek olyan tekintete volt, mint aki éppen nagyon meglepődött volna valamin, a válaszokon, amiket a kérdéseire feleltek a vendégek, minden egyes alkalommal, minden péntek este, minden műsorban úgy tűnt, nem hisz a fülének. Amikor őt mutatták a tévében, a papa mindig mérgesen felhördült, és azt mondta, bűdös zsidó, és én olyankor azon tűnődtem, miként lehetséges, hogy a papa a tévén keresztül is érzi, ha valaki bűdös. Nézttem egy ideig a tévét, de nem értettem, mit beszélnek ezek a csodálkozó, ráncos homlokú, idős emberek.

---

²⁶ CZAKÓ ZSÓFIA, *Nagypénteken nem illik kertészkedni*, Budapest, Scolar Kiadó, 2020, pp. 5–11.

Zsófia Czakó

I russi mi portano via

Trad. di Simona Nicolosi, Eszter Sermann

Il russare di nonno, mescolato al lieve mormorio della tivvù, filtrava nella stanza accanto. Avevo paura di guardare verso la porta, perché l'immenso carro armato russo era già ricomparso su di essa. Volevo muovermi, non avevo affatto sonno. Quella stessa sensazione di formicolio, come quando, dopo pranzo all'asilo, si doveva dormire ma non ci riuscivo, mi attraversava ora braccia e gambe. Mi alzai, strisciai lentamente verso la porta che dava sul corridoio e l'aprii.

Sono andata in bagno, anche se non dovevo fare pipì. Mi sono seduta sulla tavoletta fredda, ascoltavo l'acqua che gocciolava dalla cassetta di scarico, poi sono andata al lavandino. Mi sono lavata le mani e sono entrata nella stanza dei miei nonni. Mi sono fermata in mezzo alla camera, tra la poltrona e la scrivania. Loro giacevano sui letti disposti a forma di elle. La nonna dormiva davanti alla tivvù, la mano destra sul telecomando, l'indice riposava su uno dei pulsanti. La luce dello schermo si specchiava sui suoi enormi occhiali, facendola assomigliare a una strana libellula. In posizione supina, con una radiolina sul petto, nonno russava rumorosamente. Non si accorsero della mia presenza. Rimasi immobile a fissare la tivvù. Prima di andare a dormire potevamo vedere *Dallas*, durante il quale in genere ci addormentavamo, ma era già finito. Guardavamo la tivvù mia sorella dal letto della nonna, io da quello di nonno. Le scene d'amore la nonna le interrompeva rapidamente con quel dito che ora riposa sul tasto del telecomando. In quei momenti la tivvù si ammutoliva per un secondo, la stanza si oscurava, e durante questo silenzio oscuro si poteva ascoltare soltanto il leggero ronzio della tivvù e il gracchiare della radiolina. A nonno non piaceva che guardassimo *Dallas*, allora si sdraiava tenendo stretta sull'orecchio la sua radiolina.

Mi avvicinai ai letti e aspettai. In televisione davano quel programma che ogni venerdì sera veniva dopo *Dallas* e che la nonna non poteva guardare perché il nonno non glielo permetteva. Lo conduceva un vecchio signore il cui sguardo sembrava quello di uno che non credeva alle sue orecchie e rimaneva basito alle risposte che gli ospiti davano alle sue domande, ogni singola volta, ogni venerdì sera, ogni puntata. Quando compariva in tivvù, nonno si stizziva sempre con rabbia, e diceva *sporco ebreo puzzolente*, e allora mi chiedevo come fosse possibile che attraverso la tivvù nonno potesse sentire se qualcuno puzzasse. Ho guardato la televisione per un po', ma non capivo di cosa stessero parlando quei vecchi signori dalla fronte rugosa e dall'espressione sorpresa.

Tudtam, ha a papa ébren lenne, azt mondaná, a nagy semmiről magyaráznak, menjenek el inkább dolgozni. Szerettem volna felébreszteni a mamát, hogy befeküdhessek mellé, ezért az ő ágya felé indultam el. Papa már nagyon horkolt, és arra gondoltam, ha őt kelteném fel, megint imádkozni kéne, hiszen ébren vagyok, és lefekvés előtt mindig imádkozni kell.

Péntekenként, amikor náluk aludtunk, a Dallas után átjött a szobánkba, felkapcsolta a kisvillanyt, leült az ágyam szélére, a nővérem átmászott hozzánk, aztán hármásban imádkoztunk. Eleinte csak az én Istenem, jó Istenemet kellett elmondani, de idővel a papa megtanította nekünk a Miatyánkot és az Üdvözlégyet is, aztán egy este elmondott egy nagyon hosszú imát, az Úrangyalát, amiben az ima szövegén kívül még rengeteg teljes Üdvözlégy is volt, és akkor a nővérem már annyira elfáradt ettől a sok imádkozástól, hogy – mialatt a papa az ima szövegét mondta, és mi a következő Üdvözlégyre vártunk – óvatosan felnézett a papára, nagy levegőt vett, majd prüszkölve kifújta, és ettől az erőlködéstől egészen összement mellettem az ágyban. Nagyon irigyeltem, hogy ő a másik ágyon alszik, nem pedig itt, az ablak alatt, a cserépkályhával szemben.

A televízióban már véget ért az adás, lassan úszott a nyomtatott szöveg a kék képernyőn, de én még nem tudtam olvasni, csak sejtettem, hogy ezek a hírek. Számokat is láttam, valamint nagy-és kisbetűket, amiket már ismertem, mert akkor már le tudtam írni a nevemet. Aztán ennek is vége lett, és megszólalt a himnusz. Egy helyben állva, csendesen, összekulcsolt kézzel hallgattam végig, ahogy a papa tanította, aztán újra kék lett a tévéképernyő, és egy órát mutattak. Nem tudtam leolvasni róla az időt, de sejtettem, hogy nagyon késő lehet. Még sokáig mozdulatlanul álltam a mamáék szobájában. Az árnyékokat figyeltem. Főleg a papáét. Miközben hangosan horkolt, mélyen lélegzett, és ahogy lélegzett, úgy emelkedett és süllyedt a mellkasa, és úgy emelkedett és süllyedt vele az árnyéka a falon, ahol még a táskarádió kihúzott antennájának hosszú árnyékát is felfedeztem. Közelebb mentem, és akkor a mellkasa felett az én árnyékom is megjelent. Feemeltem a kezem, és az árnyékom is felemelte a kezét. Leengedtem, és akkor az árnyékom is leengedte. Amikor elfordítottam a fejemet, láttam az orromat, az államat, de még a libegő hajszálaimat is. Hirtelen leguggoltam, és az árnyékom eltűnt a falról. Ahogy gyorsan felálltam, újra megjelent, papa pedig nagyot horkantott álmában, és megfordult az ágyon. A táskarádió mellkasáról a lepedőre, az ágy szélére pottyant. Megvártam, hogy újra egyenletesen lélegezzon, aztán megfordultam, és a mosdón keresztül visszamentem a középső szobába. Nővérem mélyen aludt, a kályhában már nem ropogott a tűz. Meleg volt, meleg otthonillat, de ahogy a finom, puha ágyneműhöz értem, hiába szerettem a világon a legjobban náluk aludni, azt kívántam, bárcsak ne kellene a mamáéknál lennem. Az óvodában egész héten a pénteket vártam, hogy utána hozzájuk mehessenek, és náluk tölthessem a hétvégét, de ekkor már egy ideje mégsem szerettem ott aludni, és senkinek sem mertem elmondani, mitől félek.

Sapevo che se nonno fosse stato sveglio avrebbe detto che parlavano del nulla invece di andare a lavorare. Avrei voluto svegliare la nonna e chiederle di sdraiarmi accanto a lei e già mi ero avvicinata al suo letto. Nonno russava fortissimo, e pensai che se lo avessi svegliato avrei dovuto pregare di nuovo perché ero sveglia e si deve sempre pregare prima di andare a dormire.

Ogni venerdì, quando dormivamo da loro, dopo *Dallas*, veniva nella nostra stanza, accendeva la lucina, sedeva sulla sponda del mio letto, mia sorella scavalcava verso di noi e così pregavamo in tre. All'inizio tutto quello che dovevo recitare era la preghiera della sera, poi col tempo nonno ci insegnò anche il Padre Nostro e l'Ave Maria, poi una sera recitò una lunghissima preghiera, l'*Angelus*, in cui, oltre al testo della preghiera, c'era anche l'arcicompleta Ave Maria, e allora mia sorella era già arcistufa di tutte quelle preghiere che, mentre nonno recitava il testo della preghiera e noi aspettavamo la prossima Ave Maria, piano piano sollevò lo sguardo verso di lui, fece un respiro profondo, poi sbuffò così forte da cadere sul letto accanto a me. Ero molto invidiosa del fatto che lei dormisse sull'altro letto, non qui, sotto la finestra, davanti alla stufa di maiolica.

Le trasmissioni erano già finite, lentamente sullo schermo blu fluttuava il testo stampato, ma io non sapevo ancora leggere, intuitivo solo quelle scritte. Vedevo anche numeri, lettere piccole e grandi che conoscevo perché sapevo già scrivere il mio nome. Dopo terminò anche quello e risuonò l'Inno. In piedi, in silenzio, a mani giunte, come nonno mi aveva insegnato, lo ascoltai fino alla fine, poi lo schermo ridivenne blu e comparve l'ora. Non sapevo leggere l'orologio, ma intuì che era molto tardi. Rimasi in piedi a lungo nella stanza dei miei nonni. Facevo attenzione alle ombre. Soprattutto a quella di mio nonno. Mentre russava rumorosamente, respirava profondamente, e mentre respirava, il suo petto si sollevava e affondava e così allo stesso modo anche la sua ombra si sollevava e affondava sulla parete dove scoprii anche la lunga ombra dell'antenna estraibile della radiolina. Mi avvicinai e la mia ombra apparve sul suo petto. Alzai la mano e anche la mia ombra alzò la sua mano. La abbassai e anche la mia ombra la abbassò. Non appena girai la testa, vidi il mio naso, il mio mento e i miei capelli svolazzanti. All'improvviso mi accovacciai e la mia ombra scomparve dalla parete. Come mi alzai di scatto, ricomparve, nonno invece sbuffò forte nel sonno e si girò nel letto. La radiolina fece un tonfo e dal petto cadde sul lenzuolo, sulla sponda del letto. Aspettai che riprendesse a respirare lentamente e attraverso il bagno ritornai nella stanza comunicante. Mia sorella dormiva sodo, il fuoco non scoppiettava più nella stufa. Faceva caldo, un caldo che profumava di casa, ma non appena ho toccato le lenzuola morbide, nonostante la cosa migliore al mondo per me fosse dormire nella loro casa, mi sono augurata di non essere lì. All'asilo tutta la settimana aspettavo i venerdì per andare a trovarli e passare da loro il finesettimana, ma ecco che da un po' di tempo non mi piaceva dormire lì, ma non avevo il coraggio di dire a nessuno che cosa temevo.

Nagy levegőt vettem, visszafeküdtem az ágyamba, magamra húztam az illatos ágyneműt, aztán újra farkasszemet néztem az óriási orosz tankkal. Az ágyammal szemben, a kisszoba ajtajában állt. Az ajtóval átellenes falon széles ablaksor húzódott, az ajtó mellett régi, robusztus, párkányos cserépkályha magasodott. Árnyéka az ajtóra vetült. A párkány fölött elkeskenyedő teteje volt a tanksapka. Ezt kellett az orosz katonáknak felemelni, hogy kimászhassanak a tankból. Amióta megjött a hideg, és a papa a nyári szobából átvitte nekem az ágyat a középső szobába, minden péntek este arra vártam, hogy a tankból kiszálljanak a katonák, de korábban soha nem jöttek elő.

A félelemtől bénultan feküdtem az ágyban és a tankot figyeltem. Ha csak egy pillanatra lehunytam a szemem, vagy elkalandozott a tekintetem, azonnal megmozdult. Amikor kint, a Nagy Imre úton elhaladt egy autó, a lámpák fénye pár másodpercre megvilágította a szobát és a tank eltűnt az ajtóból – helyét a lehúzott redőny résein át beszűrődő fénycsíkok vették át –, de rögtön utána visszatért. Hallottam a papa farkaskutyájának ugatását a kertből. A nővérem szuszogását. A bútorok recsegését. A parázs halk sercegését, és a papa horkolását. Vártam. A szobában semmi sem mozgott. Szép lassan minden elsötétült. Szép lassan minden elcsendesedett. Aztán már autók sem jártak az úton, a kutya sem ugatott, már a papa sem horkolt, a tévé sem zümmögött, és csak én voltam ébren az egész házban. Akkor nyílt ki a tanksapka.

Láttam, ahogy kipattan a pöcök, ami a tetejét zárja. A tanksapka lassan emelkedett, aztán előbukkant a kéz, amely óvatosan felfelé tolt a fedelet. Rövidesen láthatóvá vált a kézhez tartozó kar, aztán a széles váll, majd a sötétségből lassan kiemelkedő fej is. Ugyanolyan fekete volt, mint a tank árnyéka. Az arcát nem láttam. A szívem hangosan vert. Kiáltani szerettem volna, de egy hang sem jött ki a torkomon, sírni akartam, de csak rémülten bámultam a katona fejét, menekültem volna, de mereven feküdtem a kiságyon. Az orosz katona engem nézett. Kimászott a tankból, leugrott a földre és két lépéssel az ágyam mellett termett. Nem mozgott, csak nézett. Egyenletesen lélegzett, én ziháltam. Úgy állt mellettem, ahogy én álltam sokáig a mamáék szobájában a papa ágya mellett. Izzadtam és remegtem, és a szoba a katonával együtt forogni kezdett körülöttem. Behunytam a szemem. Tudtam, hogy vége. Hogy ez az orosz katona most elvisz engem is, ahogy régen a papa apukáját is elvitte. Elvisz engem a sárga pizsamában valahova messzire, ahol rettenetesen hideg van, ahol éhen fogok halni, és soha többé nem láthatom a papát, aki szombat reggel hiába keres majd a középső szobában a kiságyon, mert engem is elvittek az oroszok, és ettől a gondolattól összeszorult a szívem. Éreztem, ahogy a katona óvatosan a hátam alá nyúl és fölemel. Kinyitottam a szemem. A tank felé közeledve egyre kisebb lett az árnyékunk a cserépkályha mellett. A falon még láttam a karom és a lábam körvonalait, és amikor a tank tetejéről értem nyúló kezek hozzám értek, elsötétült előttem a világ.

Feci un respiro profondo, tornai a letto, tirai su la coperta profumata, poi guardai di nuovo in faccia all'enorme carro armato russo. Stava di fronte al letto, vicino alla porta della stanzetta. Sulla parete opposta si trovavano delle ampie finestre, in fila, accanto alla porta si ergeva la vecchia, robusta stufa di maiolica con il suo davanzale. Gettava ombra sulla porta. La parte superiore sopra il davanzale era la torretta del carro armato, quella che i soldati russi dovevano alzare per poter uscire. Da quando, arrivato il freddo, il nonno aveva spostato il mio letto dalla stanza estiva a quella comunicante, io tutti i venerdì sera aspettavo che i soldati uscissero dal carro armato, ma non si erano ancora mai fatti vivi.

Ero sdraiata sul letto, paralizzata dalla paura, e osservavo il carro. Se chiudevo gli occhi per un solo momento o distoglievo lo sguardo, quello subito si muoveva. Ogni volta che fuori, sul viale Imre Nagy passava una macchina, la luce dei fanali illuminava la stanza per qualche istante, e il carro armato spariva dalla vicinanza della porta dando il posto ai fasci di luce che s'infiltravano attraverso le fessure della persiana chiusa. Sentivo l'abbaiare del pastore tedesco del nonno fuori, in giardino. L'ansimare di mia sorella. Il cigolare dei mobili. Aspettavo. Nella stanza niente si muoveva. Pian piano tutto divenne buio. Pian piano tutto divenne silenzioso. E poi non passarono più neanche le auto sul viale, né il cane abbaiava, né il nonno russava, né la tivvù ronzava, ero sveglia solo io in tutta la casa. E la torretta si aprì.

Vidi scattare la serratura che chiudeva la torretta. Lentamente comparve una mano che cauta spingeva su il coperchio. Subito dopo divenne visibile il braccio, poi la spalla ampia, e poi anche la testa che emergeva dall'oscurità. Era così nera come l'ombra del carro armato. Non riuscii a vederne il viso. Mi batteva forte il cuore. Avrei voluto gridare, ma la voce mi rimase soffocata in gola, volevo piangere, ma non potei fare altro che fissare spaventata la testa del soldato, avrei voluto fuggire, ma ero inchiodata al letto. Il soldato russo mi guardava. Uscì dal carro armato, saltò a terra, e dopo due passi apparve accanto al mio letto. Non si muoveva, soltanto mi guardava. Respirava lentamente, mentre io ansimavo. Stava accanto al mio letto, così come ero stata anch'io a lungo accanto al letto di nonno, nella loro stanza. Sudavo e tremavo, e la stanza, insieme con il soldato, cominciò a girare intorno a me. Chiusi gli occhi. Sapevo che era finita. Che questo soldato russo ora avrebbe portato via anche me, come tempo fa aveva portato via anche il papà di nonno. Mi avrebbe portato via, nel mio pigiama giallo, molto lontano, dove fa terribilmente freddo, dove sarei morta di fame, e non avrei mai rivisto nonno, che sabato mattina mi avrebbe cercato invano nel letto della stanza comunicante, perché i russi avevano portato via anche me, e questo pensiero mi stringeva il cuore. Sentii che il soldato mi metteva delicatamente le mani sotto la schiena e mi sollevava. Aprii gli occhi. Avvicinandoci al carro armato, la nostra ombra diventava sempre più piccola rispetto alla stufa. Sulla parete riuscivo ancora a vedere i contorni delle mie braccia e delle mie gambe, e quando dalla torretta mani si allungarono verso di me, tutto divenne buio davanti ai miei occhi.

Fehér Boldizsár

Vak majom (részlet)²⁷

Jó néhány évvel ezelőtt volt egy tanárom, aki azt mondta, az lehet belőlem az életben, ami csak akarok, hiszen még olyan fiatal vagyok, és a lehetőségek száma végtelen. Igen ám, de a döntések száma véges.

És soha nincs ellenpróba.

Ezután mindenkit megkérdezett az osztályból, tudja-e már, mit akar csinálni nagykorában. Ennyi erővel akár azt is kérdezhettem volna tőlem, hogy mennyi egy afrikai fecske repülési sebessége, ugyanazt a választ kapja:

– Fogalmam sincs, tanár néni.

Talán megpróbálkozom az ipari bűvárkodással, vagy én leszek az első ember a Plútón.

Ez a könyv arról akart szólni, miféle szerep jutott nekem a párizsi La Régence hotelben, a Nobel-díjas Rudolf Hürlimann és Hans Fritzenwanker professzorok pszichológiai kísérletében, amelyben egy egész hotelnyi embert változtattak paranoiás őrültté. Ennek a történetnek kezdtem neki, de aztán az egész rejtélyes és különös módon összefonódott egy másik történettel, méghozzá a saját életem történetével.

Hát, itt volnánk.

Jelen pillanatban egy kéthektáros, vidéki lovas ranchon ülök, egy kis tóparti ház üvegezett verandáján, ahol nekikezdtém az írásnak. Tavasz van. A lovas ranch az apámé volt. Én vettem neki, három évvel ezelőtt, ugyanabban az évben, amikor az amerikai *Forbes* magazin címlapján mint a világ legfiatalabb milliárdosa szerepeltem. Én lettem ugyanis a híres-hírhedt AESDORC médiabirodalom vadonatúj tulajdonosa. A ranchot, mikor megvettem, az apám nevére írtam, ezért lehetséges, hogy nem vészett el minden mással együtt. Aki figyelte a híradásokat, tudhatja, hogy az AESDORC-ból mára csak az maradt meg, amit már a kutyák sem akartak megenni.

Ami engem illet, 1991-ben érkeztem meg a világra. Jelenleg 2018-at írunk. Az első belépőm nem sikeredett valami fényesre, ezért most azt szeretném, ha mindenki visszaállna oda, ahol az imént volt, és elkezdenénk előlről az egészet.

Egy-kettő, egy-kettő!

Kimegyek, kopogok, és bejövök újra.

---

²⁷ FEHÉR BOLDIZSÁR, *Vak majom*, Budapest, Magvető Kiadó, 2020. pp. 7–18.

Boldizsár Fehér

La scimmia (brano)

Trad. di Nikolett Csáti, Maria Isabella Rinaldi

Avevo un'insegnante, parecchi anni fa, che diceva sarei potuto diventare quel che volevo nella vita, che fossi ancora tanto giovane e che le possibilità avessero numero illimitato. Giusto, ma sono le scelte ad avere numero limitato. Sempre mancanti di controprova.

Dopodiché, chiedeva a tutti in classe se sapessero già quel che volevano fare da grandi, sarebbe valso lo stesso chiedermi a che velocità volasse una rondine africana, avrebbe ottenuto la stessa risposta:

– Non ne ho idea, maestra.

Forse proverò con la subacquea industriale, oppure sarò il primo uomo su Plutone.

Questo libro avrebbe dovuto parlare di che razza di ruolo io abbia avuto nell'hotel parigino *La Régence*, nell'esperimento psicologico dei professori vincitori del premio Nobel, Rudolf Hürlimann e Hans Fritzenwalker, per il quale tutti nell'albergo vennero trasformati in pazzi paranoici. È per questo che ho cominciato questa storia, intrecciandone poi un'altra in modo del tutto enigmatico e inconsueto, la storia della mia vita, per l'appunto.

Ed eccoci qua.

Al momento sto seduto in un centro equestre di campagna, nella veranda in vetro di una piccola casa al lago di due ettari, dove ho iniziato a scrivere. È primavera. Il *ranch* era di mio padre. Gliel'ho comprato tre anni fa, stesso anno in cui sono apparso sulla copertina della rivista americana *Forbes* come più giovane miliardario al mondo. Sono difatti diventato il proprietario, nuovo di zecca, del famoso, famigerato impero mediatico della AESDORC. Ho intestato il ranch a nome di mio padre quando l'ho acquistato, per far sì che non andasse perso assieme a tutto il resto. Chiunque abbia seguito le notizie di cronaca saprà che della AESDORC, ad oggi, non è rimasto altro che quel che schifano anche i cani.

Quanto a me, sono venuto al mondo nel 1991. Attualmente siamo nel 2018. Il primo ingresso in scena non mi è uscito granché, per questo adesso vorrei che tutti tornassero lì, dove si trovavano poco fa, e che si ricominci tutto daccapo.

Un-due, un-due!

Esco, busso, rientro.

1.

Úgy az ezredforduló táján a takarítónőnk egy nap a kulcslyukon át kileste, hogy apám meztelenül táncol a dolgozószobájában. Apám negyvenkét éves volt, tehát bőven túl azon a koron, amikor az ilyesmi még elnézhető. A legkülönösebbnek nem is a meztelenséget vagy a táncot találta a takarítónőnk. Hanem hogy egyáltalán nem szólt zene. Apám ezután úgy járt ki és be a diliházba, mint a madár a kakukkos órában. Néha kiengedték, kakukkolt, aztán visszazárták. Voltak jobb és rosszabb napjai. Mindenkinek vannak jobb és rosszabb napjai.

Amikor végleg elbocsátották, részt vett egy rehabilitációs programban, amiben mentális betegségekből felépült embereket eresztettek vissza a társadalomba, szakasztott úgy, ahogy a sebesült és felgyógyult vadállatokat is visszaeresztik az vadonba. Apám ezután mintegy tíz évig a *Jégkrémvarázs* vállalat egyik sárga fagyaltoskocsiját vezette. Volt egy szokása, amihez tíz éven át, minden munkába indulás előtt tartotta magát, de soha nem magyarázta el az okát. Kent egy vajas kenyeret, és zuhanyzás közben megette.

A *Napi Hírek* újság főszerkesztőségével szemben működött egy kis étterem, aminek akkoriban anyám volt a főszakácsa. Mellesleg a *Napi Hírek* egyike azon újságoknak, amelyek az AESDORC révén később szintén a tulajdonomba kerültek.

Éppen azért, mert olyan sok újságíró megfordult ott, az étterem a nyomtatás fölhalálójának, Johannes Gutenbergnek a nevét viselte. A Gutenberg szó a bejárat fölött hagyományos, nyomdai ólombetűk méteresre nagyított, fából készült másolatából volt kirakva. Az egész anyám ötlete és kivitelezése volt. Anyám ugyanis rákapott a művészetre.

Mindig azt gondoltam, apám örültsége kellett hozzá, hogy anyámból művész legyen. Ezzel próbálta elérni, hogy független, teljes életet élő, egészséges nőnek tűnjön a társadalom szemében.

Levágatta a haját, rongyrázós klubokba járt táncolni, ahol ismeretlen külföldiek fizették az italaikat, és elkezdett festeni. Elolvasott egy középiskolásoknak szóló művészettörténet-tankönyvet, és utána már úgy járt-kelt a múzeumokban, mintha az egész művészvilág reszketve várná a megnyilatkozásait. Megszakította a kapcsolatot a vele egykorú, kétségbeejtően unalmas életű barátnőivel, és kijelentette, hogy egyelőre nem áll szándékában megöregedni.

Jelenleg egy nálam nem sokkal idősebb, görög multimilliárdossal él szimbiózisban. A férfi neve Argosz Xyotisz, aki egy athéni szatócs negyedik fiaként jött a világra, és most ő gyártja a világ gumis kézi jégkaparóinak tizenöt százalékát. Nem semmi!

1.

Un giorno, verso l'inizio del millennio, la nostra donna delle pulizie vide, attraverso il buco della serratura, mio padre che ballava nudo nello studio. Aveva 42 anni al tempo, quindi ben oltre l'età in cui si possa lasciar correre una cosa del genere. Quel che la donna trovò più strano non fu il ballare o la nudità, ma il fatto che non ci fosse alcuna musica. Mio padre uscì ed entrò dal manicomio come gli uccelli negli orologi a cucù. Qualche volta lo rilasciavano, faceva cucù, poi lo rinchiudevano. Aveva giorni migliori, come ne aveva di peggiori. Tutti hanno giorni migliori e giorni peggiori.

Dopo essere stato definitivamente licenziato, partecipò ad un programma di riabilitazione, nel quale i pazienti affetti da malattie mentali vengono rilasciati nella società, proprio come gli animali selvatici feriti che, una volta guariti, vengono rilasciati in natura. In seguito, mio padre lavorò come autista presso la ditta La Magia del gelato, guidando per dieci anni all'incirca una delle gialle macchine del gelato. Aveva un'abitudine, prima di andare al lavoro, che mantenne per quei dieci anni, pur non spiegandone mai il motivo. Spalmava del burro su una fetta di pane e la mangiava sotto la doccia.

Di fronte alla sede della redazione del giornale *Napi Hirek* si trovava un ristorante del quale, al tempo, mia madre era capocuoca. Tra l'altro, il *Napi Hirek* è uno dei giornali che, più avanti, divennero di mia proprietà, tramite la AESDORC.

Proprio perché così tanti giornalisti lo frequentavano, il ristorante portava il nome di Johannes Gutenberg, l'inventore della stampa. La parola "Gutenberg" era stata formata con lettere tradizionali di piombo, quelle tipiche della stampa, ma da una copia fatte di legno, alta un metro. Tutta l'idea e la realizzazione erano di mia madre. Infatti, mia madre ha preso gusto all'arte.

Sempre pensavo che la pazzia di mio padre fosse necessaria affinché mia madre diventasse un'artista. Così, intendeva dare alla società l'impressione che fosse una donna indipendente, vivesse una vita completa e sembrasse sana.

Si è fatta tagliare i capelli, frequentava posti fighetti, dove stranieri le hanno offerto bevande gratis, e poi ha iniziato a dipingere. Ha letto un libro scolastico della storia dell'arte per studenti di scuole superiori e poi usciva ed entrava nei musei come se tutto il mondo degli artisti aspettasse tremando la sua opinione. Ha tagliato le relazioni con le sue amiche della stessa età, disperatamente noiose, ed ha dichiarato di non avere intenzione di invecchiare.

Attualmente, vive in simbiosi con un multimiliardario greco che ha pochi più anni di me. Il nome dell'uomo è Argosz Xyotisz che è venuto al mondo come il quarto figlio di un imprenditore di Atene ed adesso è lui che produce il 15% dei gratta ghiaccio a mano di gomma. Wow!

A természetben a szimbiózis két faj kölcsönösen előnyös együttélése, amelyben mindketten olyat kapnak a másiktól, amit maguktól nem tudnának megszerezni. Anyám esetében ez a pénz és az elismerés a művészetéért, Xyotiznak pedig belépő az entellektüelek elérhetetlennek tűnő világába. Bár még az is lehet, hogy tényleg szeretik egymást. Ki tudja?

Ha valaha is befejeztem volna az egyetemet, talán meg tudnám mondani, anyám jó festő-e vagy sem, de fogalmam sincs, hogy a képei érnek-e egyáltalán valamit. Én nem látok mást bennük, mint vászonra kent, tarkabarka időpocsékolást. De egy tavalyi kiállítási prospektus például ezt írta róluk: „A képek mintha földön kívüli vagy mélytengeri létformákat idéznének: csápok és szemgolyók, zsúfoltan egymásba indázó, amőbaszerű, puha testű élőlényekkel. A harsány színekben leginkább Miró és Hundertwasser hatására ismerhetünk.”

Ettől sem lettem okosabb.

Apám meztelen ugrándozése, ha úgy tetszik, csak záró etűdje volt a darabnak, a romlás virágai már korábban is mutatkoztak rajta. Csak éppen senki nem tudta, hogy mit *jelentenek*. Anyám úgy hívta ezeket az alkalmakat, hogy „apám fejében lekapcsolták a villanyt”.

Az egyik ilyen eset volt, mikor apám levelet írt a köztársasági elnöknek, miután megnézte a parlamenti közvetítést a tévében. Valamiért nagyon felzaklatta, hogy a képviselők még azután is sokáig beszélnek, hogy a házelnök megrázta a csengőjét. A csengő azt jelentette: lejárt az idő! [...]

2

Annak, hogy miért utaztam el Párizsba, három különböző oka is van. Az egyik a házasságom széthullása. A másik, hogy körözött bűnöző lett belőlem, és egy egész ország tekintett rám úgy, mint a valaha élt legnagyobb csirkefogóra. A harmadik ok, hogy a Francia Szépirodalmi Társaságtól meghívót kaptam, hogy beiktassanak a Halhatatlanok Csarnokába.

A házasságom tavaly, 2017 májusában ért véget, méghozzá elég dicstelen körülmények között. A feleségem a nászéjszakánk reggelén jelentette be, hogy elhagy. Micsoda kegyetlen nő. Valószínűleg én vagyok az egyetlen férfi a történelemben, akinek az esküvői ceremóniája tovább tartott a házasságánál. Az jár a fejemben, hogy a pokol kapuja fölé nem az lehet írva, amit Dante gondolt, hogy „*Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel!*” Sokkal inkább az, hogy „*Minden rendben lesz!*”, meg „*Kár aggódni!*”

In natura “simbiosi” significa quando due specie vivono mutuamente insieme e quando ricevono una cosa dall’altra che non riuscirebbero a ottenere. Nel caso di mia madre questa cosa è il denaro e il riconoscimento nell’arte, invece, nel caso di Xyotisz è l’entrata nel mondo irraggiungibile degli intellettuali. Ma può darsi che si amino. Chissà?

Se avessi mai finito l’università, magari potrei dire se mia madre fosse una brava pittrice oppure no, ma non ho idea se le sue pitture valgano qualcosa. Io non vedo nient’altro che una perdita di tempo. Ma l’anno scorso, il *dépliant* di una mostra scriveva: Le pitture sono come se indicassero qualcosa di straniero oppure un’esistenza nelle acque profonde: antenne e bulbi oculari, creature simili alle amebe, organismi molluschi strettamente intrecciati insieme. I colori vivaci ci ricordano l’effetto di Miró e Hundertwasser.

Non sono diventato più sveglio da questo.

Questi salti di mio padre, se volete, erano soltanto la parte conclusiva del pezzo, i fiori della rottura si sono già mostrati anche prima. Ma appunto nessuno aveva idea di cosa significassero. Per queste occasioni mia madre diceva che *hanno spento la luce nella testa di mio padre*.

Uno di questi casi era quando mio padre ha scritto una lettera al Presidente della Repubblica dopo aver guardato la trasmissione del Parlamento in tv. Per qualche motivo divenne molto agitato per via del fatto che i rappresentanti continuavano a parlare anche se il Presidente della Camera aveva già scosso la campana. La campana significava: tempo scaduto! [...]

2.

Ci sono tre diversi motivi sul perché mi recai a Parigi. Uno fu la fine del mio matrimonio, l’altro è che divenni un criminale ricercato e che l’intero paese mi considerasse il più grande truffatore vivente. Il terzo motivo fu il ricevere un invito dalla Società della Letteratura Francese, per entrare nella *Hall of Eternity*.

Il mio matrimonio giunse al termine l’anno scorso, nel maggio del 2017, in circostanze alquanto ingloriose, per giunta. La mattina successiva alla prima notte di nozze mia moglie mi comunicò che mi avrebbe lasciato, una donna spietata. Sono probabilmente l’unico uomo nella storia ad aver avuto una cerimonia di nozze che sia durata più del matrimonio. Trovo che sulle porte dell’inferno non possa esserci scritto: “Lasciate ogni speranza, o voi che entrate” come pensò Dante, ma che sia più un “Andrà tutto bene!”, e “Non c’è da preoccuparsi!”.

Két nappal később a feleségem már rám is uszította a kopóit, akik elkezdtek szimatolni az AESDORC háza körül. Tudni akarták, pontosan mennyi pénzem is van, nehogy olcsón megússzam ezt az árulást. A feleségemnek nem volt elég egy aranyalma a fámról, de még egy kosár sem. Baltával esett a gyökereknek

Én kevésbé voltam tudatában mindennek. A napjaim nagy részét otthon töltöttem, a hatalmas házamban, egy négyéves, Mendi nevű németjuhással. Egész nap régi mozifilmeket néztünk, olyanokat, mint a *Máltai sólyom* meg az *Álom luxuskivitelben*. Aztán megbeszéltük őket. Mendi többnyire átaludta a filmeket, de érdeklődve figyelt rám, mikor beszélgettünk. Csóválta a farkát. Estefelé többnyire dicstelenül berúgtam.

Ambícióm éppenséggel lett volna, hogy kezdjek magammal valamit, csak épp nem akadt senki, aki bármi jó tippet tudott volna adni. Így hát hagytam pocskékba menni a napokat, közben pedig buzgón hittem benne, hogy előbb-utóbb megmutatkozik előttem a cél.

Az AESDORC is elműködött magától. Nagy rakás jogász meg könyvelő gondoskodott róla, hogy így legyen Hol voltak ezalatt a barátaim? Épp elvégezték az egyetemet, és azon törték a fejüket, hol vállaljanak munkát, kit vegyenek feleségül, hogyan spóroljanak a lakáshitelre, meg hogyan kérjenek szabadnapot a főnököktől, és így tovább, a végtelenségig. Sokukat bizonyára én is alkalmaztam az AESDORC-nál. Nehéz volt megkerülni minket.

Ami az egyetemet illeti, dezertőr voltam. Soha nem fejeztem be. Akkoriban nem voltam valami nagy véleményvel az iskoláról. Azt láttam ugyanis, hogy fogják a kisgyerekeket, futószalagra sorakoztatják őket, aztán tápanyagokat és vitaminokat adnak nekik, hogy nőjenek és erősödjenek, meg persze tudást és tapasztalatot is pumpálnak a fejükbe, mint ahogy a ketchuposüvegeket töltik. Aztán amikor a gyerekek már mind jól tápláltak, talpraesettek és okosak, a futószalag véget ér, és egy kitüntetéssel a mellkasukon kilövik őket a hideg ürbe. Boldoguljanak, ahogy tudnak! És ezt tartottam a legnagyobb árulásnak. Hogyan is lehetne elvárni valakitől, hogy önmaga találja meg az útját, amikor a világ már enélkül is elég bonyolult?

Micsoda bolond voltam! Ma már tudom, hogy ennél sokkal rosszabb is történhet valakivel. Velem meg is történt. Íme, útmutató a világ gonoszainak: hogyan lehet tönkre tenni egy ember életét? A válasz: adj neki oda egyszerre mindent, amiért küzdhet.

Sziszüphosz voltam, akitől elvették a kövét.

Due giorni più tardi mia moglie aveva già aizzato contro di me i suoi segugi, che iniziarono a ficcanasare attorno alla AESDORC. Erano intenzionati a sapere quanti soldi avessi con esattezza, non volevano uscissi da quest'intermediazione a buon mercato. Per mia moglie non era abbastanza prendere una mela d'oro del mio albero, e neanche un intero cestino. Voleva troncarne le radici con l'accetta e io non me ne rendevo conto.

Trascorrevo gran parte dei miei giorni a casa, nella mia enorme casa, con un pastore tedesco di quattro anni di nome Mendi. Guardavamo vecchi film tutto il giorno, come *Il mistero del falco* e *Colazione da Tiffany* e poi ne discutevamo. Mendi il più delle volte dormiva durante i film, pur guardandomi interessata quando ne parlavamo, scodinzolando. Il più delle volte, verso sera, ero ingloriosamente ubriaco.

A dire il vero, la mia ambizione sarebbe stata quella di fare qualcosa della mia vita, solo che non c'era nessuno che mi sapesse dare un buon consiglio. Buttavo così al cesso le mie giornate, credendo assiduamente che prima o poi mi sarebbe apparso davanti un obiettivo.

L'AESDORC funzionava da sé. Se ne occupavano un mucchio di avvocati e ragionieri, purché così fosse. I miei amici, dov'erano in tutto questo? Si erano appena laureati, si chiedevano dove avrebbero trovato un impiego, c'era chi si sposava, come anche chi risparmiava per il mutuo, chi chiedeva un giorno di permesso al proprio capo e così via, di continuo. Io stesso ne avevo assunti molti presso la AESDORC, era difficile evitarlo.

Per quel che riguarda l'università, sono stato un disertore. Non l'ho mai finta. Non avevo grandi opinioni riguardo la scuola al tempo. Per quel che mi riguardava, prendevano i piccini, li mettevano in fila su un nastro trasportatore, per poi dar loro nutrienti e vitamine in modo che potessero crescere e rinforzarsi e, ovviamente, gli ficcavano in testa saperi ed esperienza, quasi stessero riempiendo bottiglie di ketchup. Quando i bambini erano, infine, tutti ben nutriti, in gamba e intelligenti, il nastro terminava e, con una medaglia sul petto, venivano lanciati nel freddo vuoto cosmico. E via, ognuno a farsi strada come può! Lo consideravo il peggiore dei tradimenti. Come ci si può aspettare che qualcuno trovi la propria strada, quando il mondo è già abbastanza intricato senza di essa?

Che sciocco sono stato! Ora sono consapevole ci sia qualcosa di peggio che possa accadere, a me è successo. Una dritta per i malvagi del mondo su come rovinare la vita a una persona? Risposta: dargli già tutto quel per cui avrebbe potuto combattere.

Ero un Sisifo al quale era stata tolta la pietra.

Sziszüphosz az ókori Görögország mitológiai királya, akit azzal büntettek az istenek, hogy örök időkre ugyan azt a sziklát kell felgöngyöztetnie egy hegytetőre. Ugyanis valahányszor elérné a csúcst, a szikla visszazuhan a lejtőn, Sziszüphosz pedig kezdheti elölről az egész vesződést. Ma már azt hiszem, sokkal nagyobb büntetés lett volna, ha még sziklát sem adnak neki. Vajon akkor mihez kezdene magával a jó öreg Sziszüphosz? Alighanem a hegy lábánál unatkozna, amíg csak el nem telik az örökké valóság.

Két héttel azután, hogy a feleségem elhagyott, szokás szerint otthon ültem, görgetendő szikla híján filmeket néztem és piáltam. Volt a hálószobámban egy bakkelitjátszó, hozzá egy meglehetősen nagy lemezgyűjtemény, mindkettő a ház előző tulajdonosáé, csakúgy, mint minden más is. Egyetlen szőnyeget se cseréltem le, egyetlen képet sem akasztottam át, úgy bújtam be a házba, mint egy remeterák az üres csigahéjba.

Aznap este egy recsegő-ropogó lemezről Frank Sinatrát hallgattam. Mikor fel tettem a lemezt, már lefekvéshez készülődtem. Langymeleg szellő keringett a szobában, közben Sinatra azt turbékolta, hogy ha fiatal marad a szívünk, bizony nem tudhatjuk, mikor csöppenünk egy igazi tündérmesébe. Mendi türelmesen állt az ágy mellett, arra várt, hogy engedjem bekúszni a takaró alá.

Odakint az utcán valamiért nem kapcsolódott fel a közvilágítás, amitől úgy éreztem, hogy a világ végképp megfeledkezett rólam. A mennyezeti lámpa közben zümmögött, cicergett és duruzsolt, és már alig világított. – Francba az egészszel-mondtam. – Szar az egész

Nyugtalanul aludtam. A lepedőmet zsebkendő méretűre gyűrtem a sok forogással. Fél kettő felé felébredtem. A hold besütött az ablakon, és világosan kirajzolta a bútorok körvonalait. Az ablak előtt volt egy kis teknős-páncél fésülködőasztal, aminek a tetején valamilyen fehér, sima tárgy csalogatóan visszaverte a holdsugarakat. Arra biztatott, hogy keljek fel, menjek oda, nézzem meg, amit mutatni akar.

Kába kíváncsisággal botorkáltam az ablakhoz.

Még reggel kiürítettem a postaládát, és az asztalra dobtam a leveleket, kiderült, hogy azok világítottak úgy. Az egyik levél fényes oldalú képeslap volt, a római katolikus egyház kért rajta anyagi támogatást.

Sisifo, il mitologico re dell'antica Grecia, condannato dagli dèi a dover spingere in eterno lo stesso masso verso la cima d'un monte, poiché ogni qualvolta raggiungeva la vetta, il masso ripiombava alle pendici, in modo che Sisifo potesse ricominciare la sua fatica. Ad oggi credo che la condanna peggiore sarebbe stata non dargli alcun masso. Chissà, allora, il buon vecchio Sisifo che ne avrebbe fatto della sua vita. Probabilmente sarebbe rimasto ad annoiarsi ai piedi del monte per il resto dell'eternità

Due settimane dopo che mia moglie mi lasciò, sedevo a casa come di consueto, senza nessun masso che rotolasse via, guardavo film e bevevo. Avevo in camera da letto un giradischi in bachelite, oltre a una collezione abbastanza vasta di dischi, appartenenti entrambi al precedente proprietario, come anche tutto il resto. Non ho cambiato un singolo tappeto, né ho appeso una singola foto, mi sono infilato in casa così, come un eremita in un guscio di lumaca.

Quella sera stessa ascoltai Frank Sinatra da un vinile crepitante. Mi stavo preparando per andare a letto quando misi il disco. Nella stanza circolava una brezza tiepida, mentre Sinatra, su un sottofondo di violini, diceva che da giovani di spirito non si capisca per davvero quando ci si trovi catapultati in una fiaba. Mendi restò pazientemente accanto al letto, aspettando che le permettessi di infilarsi sotto le coperte.

Là fuori, in strada, per qualche motivo, non c'era alcuna illuminazione, mi sentivo perciò come se il mondo si fosse del tutto dimenticato di me. La plafoniera, nel mentre, ronzava, cigolava, sibilava e si accendeva appena. *Al diavolo tutto*, dissi, *È tutto una merda*.

Dormii irrequieto. Mi rigirai tanto, aggrovigliai il coprimaterasso finché non ebbe le dimensioni di un fazzoletto. Alle due e mezza mi svegliai. La luna splendeva attraverso la finestra e delineava con chiarezza le sagome dei mobili. Davanti alla finestra c'era una piccola specchiera in corazza di tartaruga, con su qualcosa di liscio, bianco come la neve, che attraeva magneticamente i raggi lunari.

Mi invogliò ad alzarmi, ad andare lì, a vedere cosa cercasse di mostrarmi. Brancolai intontito verso la finestra per la curiosità.

Al mattino avevo svuotato la cassetta e buttato le lettere sul tavolo, venne fuori fossero quelle a far luce. Una delle lettere era una cartolina dal lato lucido, la Chiesa cattolica che chiedeva dei finanziamenti.

Gondolom, akarnak venni még egypár arany gyertyatartót – mondtam Mendi-nek. A levelezőlap fényképes feléről sápadt nő bámult rám a fátyolos derengésben, a karjaiban egy ráncos, koravén kisgyereket fogott. A nő aranytrónuson ült, és közönyösen meredt előre, mintha már legalább ezer éve tartaná azt a gyereket, és csak arra várna, hogy valaki végre elvegye tőle. Akkor aztán ledőlhetne végre aludni. A Madonna volt az, és Jézus Krisztust fogta

A második levél telefonszámla volt, a harmadik viszont már sokkal érdekesebb. A hír, amit hozott, pont egy ilyen holdsugaras éjszakába illett. Selymes tapintású keménypapírra írva tudatták, hogy a Francia Szépirodalmi Társaság két hét múlva ünnepélyesen beiktat engem a Halhatatlanok Csarnokába.

Azt is ígérték, hogy ha részt tudok venni a díjátadón, küldenek két első osztályú repülőjegyet, és rendelkezésemre bocsátanak egy kétszemélyes lakosztályt Párizsban, az ötcsillagos La Régence hotelben.

Nem örültem meg! Jó eséllyel nem is fogok, szóval egy percig sem hittem, hogy a Francia Szépirodalmi Társaság tényleg engem akarna kitüntetni. Régebben tartottam tőle, hogy apámhoz hasonlóan egy napon az én kezemből is kicsúszik a gyeplő. De aztán megtudtam, hogy kár aggódni, mert az apám nem is az igazi apám.

Íme, anyám legutolsó anyai gesztusa: egy Kréta szigetén kelt levél, 2014 nyárutóján, amelyben tudatta velem a vér szerinti apám kilétét. Huszonhárom éves voltam.

Havi rendszerességgel jött posta anyámtól, pénzt küldött a kiadásaim fedezésére, néha pedig hosszabb-rövidebb leveleket is mellékel. Soha nem írt semmi fontosról. Az említett levelében is a kilátást részletezte a villájuk tetőteraszáról, csak az utóiratban tett róla említést, hogy a valódi apám nem az, akit eddig annak gondoltam. Majdhogynem elfelejtette közölni!

Úgy értesült, hogy ez az apám a halálán van. Megadta a címét, azt mondta, keressem fel, ha gondolom. Az igazi apám, mint később kiderült, Magyarország leggazdagabb embere volt, továbbá az AESDORC vállalatbirodalom tulajdonosa, Finkelmann Rudolf. Tőle örököltem meg ezt az ezerfejú szörnyeteget.

Tőle örököltem azt a bugyuta gondolatot, hogy minden okkal történik velem. Tőle örököltem azt a villát is, amelyben rám talált ez a holdsugaras értesítő a Francia Szépirodalmi Társaságtól.

Vorranno comprare qualche altro paio di candelabri d'oro, dissi a Mendi. Nel velato barlume, una donna pallida mi fissava dal dorso della cartolina, teneva tra le braccia un neonato rugoso e dall'aspetto maturo. La donna sedeva su un trono dorato, aveva lo sguardo impassibilmente fisso davanti a sé, come se avesse tenuto quel bambino per migliaia di anni e aspettasse solo che qualcuno, alla fine, lo portasse via da lei. Mi sarei potuto finalmente mettere a dormire. Era la Madonna, che teneva Gesù Cristo.

La seconda lettera era una bolletta del telefono, la terza era invece molto più interessante. La notizia che portava era, a tal proposito, proprio un raggio di luna nella notte. Scrivendolo su un cartoncino setoso al tatto, comunicavano che la Società della Letteratura Francese mi avrebbe formalmente inserito nella *Hall of Eternity* nel giro di due settimane.

Mi veniva anche promesso che, se avessi potuto prendere parte alla premiazione, mi avrebbero spedito due biglietti per un volo in prima classe e messo a disposizione una suite per due persone a Parigi, nell'hotel a cinque stelle *La Régence*

Non sono pazzo, non era detto ci sarei andato, non avevo creduto neanche per un minuto che la Società della Letteratura Francese volesse onorare me. In passato, temevo che un giorno avrei potuto perdere le redini, come mio padre. Venni poi a sapere che non ci fosse da preoccuparsi, perché non era il mio vero padre.

Ed eccolo, l'ultimo gesto materno di mia madre: una lettera spedita nell'estate del 2014 dall'isola di Creta, nella quale mi informava sull'identità di mio padre biologico. Avevo ventitré anni.

Mensilmente ricevevo della posta da mia madre, le inviavo del denaro per coprire le spese, accompagnato talvolta da lettere più o meno lunghe. Non mi ha mai scritto nulla di importante, persino nella suddetta lettera descriveva dettagliatamente la vista dal terrazzo della loro villa e solamente nel post-scriptum accennava al fatto che mio padre non fosse chi, fino ad allora, avevo pensato lo fosse. Per poco aveva dimenticato di rendermene partecipe!

Era venuta a sapere che mio padre stava morendo. Mi diede il suo indirizzo e mi disse di passarlo trovare, nel caso mi andasse. In séguito, venne fuori che il mio vero padre fosse Rudolf Finkelmann, l'uomo più ricco di tutta l'Ungheria, proprietario dell'impero aziendale della AESDORC.

È da lui che ho ereditato questo mostro dalle mille teste e, sempre da lui, ho ereditato la villa in cui trovai lo splendente avvertimento lunare della Società della Letteratura Francese.

A levelet természetesen nem nekem szánták, hanem a leghíresebb és legkitűnőbb magyar írónak, Pintér Péternek. A pályája elején Finkelmann felkarolta és támogatta őt, Pintér Péter pedig valóban ott lakott a villában, amíg megírta az első regényét. Az volt a címe, hogy *Szafaládé*

A történet főszereplője egy nő, akinek a teljesen ártalmatlan, szafaládé alakú kutyája megharap egy öregembert a parkban. Az esetnek az öregemberen kívül nincsen szemtanúja, ezért sosem tudjuk meg, pontosan mi történt. A bíróság később úgy dönt, el kell altatni a kutyát. Mielőtt azonban végrehajthatnák az ítéletet, az öregemberről kiderül, hogy fegyőr volt az auschwitzi haláltáborban, és háromszázezer ember haláláért felelős. A szafaládé alakú kutya tehát megmenekül, és kitüntetést kap a köztársasági elnöktől, amiért megharapta azt az öregembert.

A lényeg, hogy a franciák valamiért úgy gondolták, Pintér Péter még mindig ott lakik a villában. Végül is ennél nagyobb tévedések és különösebb dolgok is megestek már a világban.

La lettera non era ovviamente destinata a me, ma al più celebre e illustre scrittore ungherese, Péter Pintér. All'inizio della sua carriera, Finkelmann lo aveva accolto e sostenuto e in effetti Pintér aveva vissuto in quella villa, nella quale aveva scritto il suo primo romanzo. Il titolo era *Salsiccia*

La protagonista del racconto era una donna, il cui cane a forma di salsiccia, del tutto innocuo, aveva morso un vecchio al parco. Il caso non aveva alcun testimone oculare, a parte il vecchio, perciò, non si sapeva esattamente cosa fosse successo. La scelta del tribunale, successivamente, era stata quella di sopprimere il cane. Prima che la condanna venisse eseguita, si scoprì che il vecchio fosse stato ufficiale nel campo di sterminio di Auschwitz e responsabile della morte di trecentomila persone. Il cane a forma di salsiccia era stato quindi risparmiato e aveva ricevuto un premio dal Presidente della Repubblica per aver morso il vecchio.

Il punto è che i francesi, per qualche motivo, credevano che Péter Pintér visse ancora nella villa, ma al mondo, d'altronde, ne sono successi di errori peggiori e di cose più strane.

Horváth László Imre

A Kicsi embere (részlet)²⁸

A történelem bűnözők története. Minden más elképzelés róla naiv ostobaság. Olykor persze ártatlan, tisztaszívű emberek is a történelem közelébe tévednek (én még nem láttam ilyet, de hallottam róla), ezeket a történelem szinte azonnal és ocsmány módon ledarálja, még inkább pedig természetes módon bűnözővé változtatja. Alapvetően viszont bűnözők játékaról van szó, vagy valamiről, ami bűnözőket választ, hogy játssza magát a végtelenségig. Mert a történelem minden jóslattal ellentétben nem fárad ki, nem akar véget érni, mindig van folytatása. Csak a bűnözők cserélődnek. Némelyek szerint a bűnök mértéke is változik, sőt, meglehetősen sokan hisznek ebben, ami nem csoda, hiszen megnyugtató gondolat.

Az átlagember is láthatja, hogy már az is elég, ha egy társasház lakógyűlésén megválasztanak valakit valamire, valaki egy kistelepülés polgármestere lesz, akár a legkisebb raj parancsnoka a hadseregben. A bűnöző nem fog sokat várni a felbukkanásra, gyakrabban eleve ő látta és ragadta meg a lehetőséget. Hogy élösködjön, hogy hatalma legyen a többiekén. Elszámoltatás nélkül. Mert a másik téves mítosz a történelemmel kapcsolatban, főleg az én hazámban, az elszámoltatás lehetősége, ami talán még az előzőnél is naivabb. Talán azért ragaszkodik hozzá, nos, a nép, ennyire, mert éppen ezzel kapcsolatban verték át legtöbbször.

Bejártam a világot és rengeteg helyen láttam Krisztus szobrát a tizenkét apostollal. Nehéz is volna kikerülni, de nem is szeretném. A tizenkét tanítvány jobbra csak tizenegy, Júdást szinte mindig kihagyják, esetleg lecserélik. Én mindig csodálkoztam ezen, úgy értem valóban csodálkozást éreztem, ez az érzelem támadt a belsőmben, nem pedig holmi igazságérzet bontogatta ott eleve törött szárnyait. Színtiszta giccs és képmutatás. Hiszen a harminc ezüstöt, a kis pénzt számolgotó Júdás lenne a leghitelesebb és legemberibb karakter az egész kompozícióban. Jézus biztosan nagyon hiányolja őt, hiszen odavolt az emberért, és még az igazságért is. Bajban is lehetett, mert a két vonzalmat nehéz összeegyeztetni, hiszen nagyjából ellentétesek. Az a pénz egyébként nem is olyan kevés, harminc ezüstről egy kertes házat vagy egy városi lakást lehetett venni akkoriban. Tehát éppen az az összeg, ami egy átlagembernek kell, amiért akármit megtesz, és ami általában azért jár, hogy kinőve gyerekkora ábrándjait, hátat fordítson addigi életének, elárulja mesterét, családját, értékeit, éppen mire van szükség, kereslet, általában mindenre. Ahogy Júdás tette.

---

²⁸ HORVÁTH LÁSZLÓ IMRE, *A kicsi embere*, Budapest, Előretolt Helyőrség Íróakadémia, 2019, pp. 7–15.

László Imre Horváth

Il piccolo (brano)

Trad. di Lorenzo La Nave, Ervin Pavanello

La Storia è racconto dei criminali. Qualsiasi altra ideazione su di essa è folle. Di tanto in tanto anche uomini innocenti e puri di cuore passano alla storia (io non li ho mai visti, ma ho sentito dire che ci siano), la quale quasi immediatamente ed in maniera orribile li schiaccia e ancor più in maniera naturale, li trasforma in criminali. In buona sostanza, si tratta di un gioco di criminali, o di qualcosa che sceglie i criminali per continuare il gioco per l'eternità. Perché la Storia, contro ogni pronostico, non si esaurisce mai, non ha fine, ha sempre una continuazione. Solo i criminali cambiano. Secondo alcuni anche la qualità dei crimini cambia, cioè, sono in molti a crederlo e non è un fatto sorprendente, dato che è un pensiero rassicurante.

Anche la gente comune può vedere sia sufficiente che un'assemblea di condominio incarichi qualcuno di un certo ruolo, che qualcuno diventi il sindaco di un piccolo comune, o che questo qualcuno sia un semplice caporale nell'esercito. Un criminale non starà ad attendere molto per sbucare e, forse, è stato lui stesso ad individuare e cogliere l'opportunità. Tutto, per sfruttare gli altri e opprimerli, senza pareggiare i conti. Perché l'altro falso mito relativo alla storia, soprattutto nel mio paese, è la possibilità di pareggiare i conti, che è un'ingenuità ancor più grande della precedente. E proprio in funzione di questa fregano sempre il popolo, che ci si aggrappa disperatamente.

Ho viaggiato in tutto il mondo e ho visto Cristo con i dodici apostoli in molti luoghi. Sarebbe difficile evitarlo, e nemmeno voglio farlo. I dodici discepoli sono in realtà undici, Giuda viene ommesso quasi sempre, nel caso lo sostituiscono. Me ne sono sempre meravigliato, voglio dire, ho provato un sentimento di vero stupore – questo è il sentimento che si è destato dentro di me, e non uno spicciolo senso di giustizia già compromesso. Non è altro che kitsch e ipocrisia. Data la piccola paga di Giuda, i trenta denari, egli sarebbe il personaggio più legittimo e umano nell'intera composizione. Cristo doveva sentire la mancanza di Giuda, perché aveva molto a cuore l'umanità e anche più la verità. Avrebbe potuto essere nei guai perché è difficile conciliare le due inclinazioni, essendo pressappoco opposte. Quella somma invece non era nemmeno così insignificante, con trenta denari al tempo si potevano comprare una casa con giardino o un appartamento in città. Giusto la somma di cui una persona ordinaria ha bisogno, per fare ciò che vuole, e che – scordando le proprie aspirazioni infantili – sia il prezzo per voltare le spalle alla propria vita, tradire il proprio maestro, la propria famiglia, i propri valori. Proprio tutto ciò di cui c'è bisogno. Un'offerta che trova sempre un acquirente. In questo caso Giuda.

Júdásra hasonlítunk, mindannyian, és ilyennek szeret minket a hatalom is. A művészet persze torz, a propaganda követelményei miatt, mert a hatalom nyilván mást akar mutatni, nem pedig a maga egy meg egy az kettőjét, és a művészetért a hatalom fizet. Vannak szabályt erősítő kivételek, például Michelangelo szobra Dávidról, amit nagyon igaznak és emberinek tartunk. Nem is giccses, mert látszik rajta, hogy a fiatal, erős fiú élvezi az erejét, élvezi a pillanatot, élvezi, hogy mindjárt meg fogja ölni a szemben tolláskodó-hunyorgó lomha behémótot, mert Isten vele van, nem Góliáttal, mert megengedte neki, tehát mert egyszerűen ő itt és most megteheti, hogy megölje. Vérszomjas, kiüresedett összpontosítás, ritka őszinte pillanat a sok kiragadott pillanat közül, a hazugságok tengerében. A Mona Lisát is szeretem, csak még senki nem mondta róla, hogy azért a legjobb kép a világon, mert egy nőt ábrázol, aki hazudik. Szerintem a Mediciek talán nem is vették észre, hogy Michelangelo gúnyolódik velük, vagy, ahogy elképzelem őket, nagyon is értették a szobrot, lenyűgözőnek tartották és egyben pontosan tudták azt is, hogy az átlagember úgysem fogja érteni miről van szó, nyugodtan ott viríthat a városuk főterén. Egyedül a katonák értették, katonákra meg szükségük volt.

A legtöbb úgynevezett műalkotás unalmas és hazug, a sok tátott szájú Júdás, ha a harminc ezüstről spórolt magának utazásra is, hogy ostoba turista lehessen, csak arra tud gondolni, „ezek milyen gazdagok voltak”, „ezek mennyire félték valamitől”, „ez milyen nagy épület”, „itt milyen sok a fény”, ezt milyen alacsonyra építették, amazt milyen magasra és a többi. De mindez a történelem vihogása. Városokra és épületekre mondják, hogy örökkévalóak, mert úgy látszik, a kő őrzi a múltat, pedig természetesen nem azok, csak lassabban lebomló maradékaik egy-egy csoport bűnöző kiterjedt tevékenységének. Amit általában uralkodásnak szoktak nevezni. Pedig eltűnik minden város, ahogy ezek a csoportok is a nevükkel és viselt dolgaikkal együtt, ami viszont örök, a bűnözés szabályai, de éppen ezt az emberek valahogy képtelenek tudomásul venni, mint a történelem lényegét, ami persze valahol szintén érthető, kényelmetlen együtt élni ilyen nyomasztó gondolattal. Bár az öregebbeknek, ha megérik, a történelem olyan, mint egy nagytestű háziállat, tudják róla, hogy kétség kívül iszonyúan rossz természetű, de már valamelyest összenőttek vele, szívesen mormognak neki, amiről mások hajlamosak azt hinni, hogy pusztán filozofálgatás. Csak hangosan beszélnek magukban, hiszen valószínűleg nincs is ott már senki, akihez szólhatnak és természetesen ezt az állatot is csak ők képzelik maguk mellé a szobába.

Tutti quanti assomigliamo a Giuda. E così ci vuole anche il potere. L'arte è deforme a causa delle esigenze della propaganda, perché il potere paga gli artisti e quindi non vuole mostrare chiaramente la sua faccia. Ci sono eccezioni che confermano la regola, per esempio la statua del *David* di Michelangelo che consideriamo tanto vera e umana. Non è kitsch, perché si vede che il forte, giovane ragazzo gode della sua forza, gode del momento, gode del fatto che presto ucciderà il goffo Behemoth che si staglia sprezzante e indolente, perché Dio è con lui, non con Golia, perché glielo ha concesso. Dunque, perché semplicemente a lui, qui e ora, può riuscire di ucciderlo. Da parte del gigante un concentrarsi vuoto e sanguinario, un momento onesto e raro tra le tante scene famose. Amo anche la Mona Lisa, sebbene nessuno abbia detto che è il quadro più bello al mondo perché raffigura in modo molto chiaro una donna che mente. Secondo me i Medici non si resero conto che Michelangelo si beffasse di loro, o, come li immagino, capirono anche il valore della statua, la considerarono incantevole e, allo stesso tempo, capirono bene che tanto la persona comune non avrebbe capito di cosa si trattasse da poterla esporre tranquillamente nella piazza principale della loro città. Solo i soldati la capirono, e dei soldati avevano bisogno altrove.

La maggioranza delle cosiddette opere d'arte sono noiose e mendaci. Se i tanti Giuda dalla bocca spalancata avessero messo da parte i 30 denari anche per un viaggio, per poter fare gli ottusi turisti, avrebbero pensato solo *quanto erano ricchi questi, quanta paura dovevano avere questi, quanto è grande questo edificio, qui c'è così tanta luce, quanto l'hanno fatto basso questo, quanto alto questo* e così via. E questa è la storia beffarda... Delle città e degli edifici si dice che siano eterne, perché sembra che la pietra preservi il passato, mentre naturalmente non sono tali, solo i loro resti in più lenta decomposizione sono l'opera criminale di un gruppo più esteso, che si è soliti chiamare "potere". Invece scomparirà ogni città, come anche questi gruppi insieme ai loro nomi e alle loro gesta passate. Ciò che invece è eterno sono quelle regole criminali, ma in qualche modo le persone sono incapaci di prenderne atto, come dell'essenza della storia, cosa comprensibile, poiché è scomodo vivere con un pensiero talmente gravoso. Sebbene per i più vecchi, se si matura fino a quell'età, la storia è come un animale domestico corpulento, essi sanno senza dubbio che è di temperamento terribilmente brutto, ma ormai il loro sodalizio si è rafforzato tanto che le parlano grugnendo, e gli altri sono propensi a credere che tale grugnire sia un puro filosofeggiare. In realtà parlano ad alta voce da soli, poiché probabilmente non c'è nessuno lì a cui possono rivolgersi e naturalmente anche questo animale se lo figurano davanti a loro nella stanza.

Én is ilyen öregember vagyok. És amit mesélek, jobban mondva, amiről hangosan beszélek magamban, a történelemtől szól, bűnözők története lesz, az egyik bűnöző pedig én magam vagyok benne.

Magyarországon születtem egy kis Duna melletti faluban, 1912-ben. Apámat későn ismertem meg, elment a háborúba és nem jött róla hír, már azt hitték, hogy elmaradt, ahogy akkoriban mondani szokták, ha valaki elesett, „elmaradt a háborúban” mint valami banketten, vagy ha már falun vagyunk, hát bálban.

Anyám egyedül maradt velem és nővéremmel. Négy éves voltam, amikor Pável hozzánk költözött. Pável orosz hadifogoly volt, már nem fiatal. A kormányzat úgy igyekezett kompenzálni, hogy a parasztsaládóktól elvitte a pusztulásba a férfiakat, hogy idegen férfiakat küldött helyettük, az árvák és özvegyek megsegítésére a munkában, ami persze nem szünetelhetett. Pável keményen dolgozott, alázatosan engedelmeskedett anyámnak, a kezdeti idegenkedés után nagyon jól kijöttek. Zsidó kisparasztok voltunk, anyám őrizte a vallást is. Pável mélyen vallásos ortodox hívő volt, egy év után a környék orosz hadifoglyai hozzá jártak és pópának szólították. Anyám megengedte neki, hogy a hátsó fészerben egy kis nyitott kápolnaféleséget alakítson ki, ott imádkoztak. Addigra már én magam is megtanultam Páveltől oroszul, második anyanyelvem lett, ami később igen nagy szerencsének bizonyult. Anyámat nem zavarta, hogy egy másik vallás történeteivel válnak mesékké, amiket hallgatok. Pável szelíd volt, mint a galamb, értett a gazdálkodáshoz is, átvészeltük ezeket az esztendőket. Hogy történt-e köztük valami, erősen kétséges, mint ahogy az is, hogy nem. Pávelt talán várták otthon, mindenesetre örült neki, amikor két év után hazamehetett, mert az országa kilépett a háborúból. Azért könnyes szemmel távozott, addigra nagyon megszeretett minket. Én zokogtam, és ha néha később elképzelttem Istent, mint jóságos valamit, mindig Pável szakállas feje jutott eszembe, ahogy lenyúl értem, felemel, feldob az égig és elkap és újra feldob és mindig elkap.

Anche io sono uno di questi vecchi. E ciò che racconto, a dirla tutta, è ciò di cui parlo ad alta voce con me stesso: la storia, che sarà una storia di criminali, e uno di questi criminali sono proprio io.

Sono nato in Ungheria in un piccolo villaggio vicino al Danubio, nel 1912. Ho conosciuto tardi mio padre, andò in guerra e non ci arrivarono notizie di lui. Si pensava già fosse morto, come al tempo si era soliti dire se qualcuno cadeva in battaglia, “è rimasto lì”, come ad un banchetto o, già che siamo in un villaggio, ad un ballo.

Mia madre visse sola con me e mia sorella. Avevo quattro anni quando *Pavel* si trasferì da noi. Pavel era un prigioniero di guerra russo, già non più giovane. La corona e il governo volevano compensare le famiglie contadine per aver condotto i loro uomini alla morte, inviando al loro posto uomini stranieri per aiutare orfani e vedove nel lavoro, che certamente non poteva essere sospeso. *Pavel* lavorava duramente, ubbidiva sommessamente a mia madre, e dopo un’iniziale avversione si trovarono ad andare d'accordo. Eravamo piccoli contadini ebrei. Mia madre era anche custode del culto. Pavel era un fervente credente ortodosso. Dopo un anno, i prigionieri di guerra russi della zona si recavano da lui e lo chiamavano “il pope”. Mia madre gli permise di costruirsi nella rimessa anteriore una sorta di piccola cappella aperta dove poter celebrare. Per allora avevo già imparato il russo da Pavel, divenne la mia seconda lingua, cosa che si rivelò più tardi assai utile. A mia madre non infastidì che le storie di un altro credo divenissero le parabole che ascoltavo. Pavel era felice come una Pasqua, divenne anche pratico di economia, così riuscimmo a sopravvivere in quegli anni. Che ci capitasse qualcosa era molto dubbio, come anche che non succedesse nulla. Forse qualcuno in Russia lo stava aspettando, e fu comunque felice, dopo due anni, di poter ritornare a casa in seguito all’uscita dalla guerra del suo paese. Andò via piangendo, perché per allora si era molto affezionato a noi. Io scoppiai in lacrime e se mai in seguito immaginavo Dio come un qualcosa di benevolo, subito mi veniva in mente la faccia barbata di Pavel, come allungava le mani verso di me, come mi prendeva in braccio e come mi lanciava in aria e mi afferrava, e di nuovo mi lanciava e ancora mi afferrava.

Ezután még sok idő telt el, mire apám is hazakerült, addigra már talán nyolc esztendő is voltam. Nehezen éltünk Pável távozása óta, de hamarosan kiderült, még mindig jobban, mint apámmal. A veterán katona, akit a családja viszszaadta, miután feldobták a levegőbe, természetesen nem ugyanaz, mint aki elindult a háborúba. Ez mindenkinél így volt a faluban, a hazatérő férfiak komorak, félelmetesek, szűkszavúak voltak. Bár a többség hamarosan visszailleszkedett az otthoni küzdelmes gazdálkodásba, sokan veszek el örökre. Közöttük apám is. Én sosem ismertem másnak, mint annak a démoni teremtésnek, aki éjjelente részegen állít haza, állandó rettegésben tart és a semmiért is ütlegel minket, akár az állatokat, és persze az állatainknak is pokollá változott az élete a keze alatt. Őrütségeket hajtogatott a mezei munka közben, ha nagy ritkán rávette magát, és az ebédlőasztalnál is bármikor kitörhetett a haragja. Sosem érezhettük többé magunkat biztonságban, dühkitörései során gyakran véresre verte anyámat, aki próbált a vallásba menekülni, de apám a szombatra és a többi régi szertartására is köpött immár, az áhítatosság csak a haragját tüzelte.

Anyám mindennek ellenére újra teherbe esett, de apám csak halált hozott haza magával. Ugyanabban az évben tüdőgyulladásban meghalt nővérem, majd anyám is ágynak esett, és a korai szülésben elveszett ő is és másik testvérem is, lehetett bár fiú vagy lány, én ezt nem tudtam meg, nem engedtek oda hozzá és nem mondtak róla semmit. Apám nem bírta ép ésszel viselni, elrohant otthonról. Egyedül maradtam a házban, apám másnap sem érkezett meg, a szomszédok kezdték el helyette intézni a halottakkal kapcsolatos ügyeket. Tőlük pedig könnyű volt megszöknöm.

Tizenegy éves voltam. Felgyalogoltam Budapestre. A részletekre nem emlékszem. Számos könyvet olvastam, amikben árvák kóborolnak, van olyan író, aki egész regényt szentel az ilyesminek, pedig nincs benne semmi érdekesség. Tompa voltam, minden gátlás nélkül koldultam és loptam, olykor elkergettek, néha, főleg a zsidók, megszántak, ismertem néhány vallási formulát, néhány héber vagy jiddis mondattöredéket, könnyen pénzre, ételre váltottam őket.

Passò molto tempo dalla sua partenza quando mio padre tornò a casa, forse a quel punto avevo ormai otto anni. Vivemmo con difficoltà dopo la partenza di *Pavel*, e presto scoprimmo che con lui vivevamo anche meglio che con mio padre. Il soldato veterano che aveva riavuto la sua famiglia naturalmente non era lo stesso che era partito per la guerra. Fu così per tutti nel villaggio: gli uomini rimpatriati erano burberi, spaventosi, laconici. Sebbene la maggioranza si reinserì presto nella dura economia di casa, molti si smarrirono per sempre. Tra loro anche mio padre. Io non ho conosciuto altro che quella figura demoniaca, che ogni notte rincasava ubriaco e seminava costantemente il terrore e dal nulla bastonava noi o gli animali, così che, per mano sua, anche la loro vita diventò un inferno. Mentre, assai raramente, lavorava nei campi, ripeteva sciocchezze senza sosta, e anche a tavola la sua ira poteva esplodere. Non ci potemmo mai più sentire al sicuro, durante le esplosioni di rabbia picchiava a sangue mia madre che provava a rifugiarsi nella fede, ma mio padre ormai se ne fregava dello *Shabbat* come delle altre antiche liturgie. La devozione alimentava solamente la sua ira.

Nonostante tutto, mia madre rimase incinta di nuovo, ma mio padre portò con sé solo morte a casa. Lo stesso anno, mia sorella maggiore morì di polmonite, e poi anche mia madre fu costretta a letto per poi perire di parto prematuro insieme al bambino, maschio o femmina che fosse non riuscì a capirlo, non me lo lasciarono vedere e nessuno mi disse nulla a riguardo. Mio padre, non potendo sopportare il lutto, scappò di casa. Così rimasi a casa da solo, e mio padre non venne neanche il giorno dopo. Invece di mio padre, furono i nostri vicini benevoli ad assumersi l'impegno di gestire gli affari dei deceduti. Da loro invece sarebbe stato facile scappare.

Avevo undici anni quando andai a Budapest a piedi, ma non ricordo i dettagli. Ho letto molti libri su orfani vagabondi. Ci sono autori che dedicano interi libri a questo genere a cui, però, non vale la pena interessarsi. Ero brusco, rubavo e mendicavo per strada senza rimpianti. Ogni tanto dovevo correre via, ma a volte la gente, e soprattutto gli ebrei, era dispiaciuta per me. Conoscevo alcune usanze religiose, alcune espressioni ebraiche o yiddish che potevo facilmente convertire in denaro o cibo.

Eljutottam a belvárosig. Emlékszem néhány éjszakára, amit az utcán töltöttem. Nyár volt, nem okozott problémát. Hogy hetekig tartott vagy csak napokig, nem tudom. De szerencsém lett, méghozzá igen nagy szerencsém, már azonkívül, hogy senki nem ölt vagy erőszakolt meg, bár csinos gyerek voltam. Összebarátkoztam egy csapat háborús veteránnal, a Csonkákkal, így hívták magukat, tényleg mindnek hiányzott valami végtagja, többüknek nem is egy, az Astoria környékén koldultak, az volt az ő területük, hamar kiszúrták a gyereket, aki a környéken él, mint egy kóbor állat. Eleinte rettegtem tőlük, pedig kedvesek voltak velem, alhattam a vackuk szélén és nem hagytak éhen halni. És amikor egyik nap szokásosan arra sétált, néhány fillért szórt nekik, és néhány jobb szóval elbeszélgetett velük, bemutatott Medák úrnak, a város titkos császáranak.

Medák Gedeon nagydarab ember volt, akkoriban a negyvenes éveik közepén járhatott. Megtetszettem neki, valahogy megint csak úgy, mint egy kóbor macska, amit megtalál és hazavisz az ember.

A nővérével élt. Én Medák Izabella vagyok, mondta az asszony, amikor beléptem a küszöbön és lehajolt hozzám. Szintén magas és természetes volt, sokat nevelt. Tudod mit jelent a Medák? Azt jelenti poszméh. Zsidó név, mint a tied, mert mi is zsidók vagyunk. Faluról jössz igaz-e? Láttál te már poszméhet! Az a nagydarab, ami nagyobb, mint a darázs, az a hangos dongó, bizony, de tudod, hogy nem kell félni tőle, mert nem bánt. Ha nem piszkálsz, mondhatta volna Medák, de csak a háttérben mosolygott csendben.

Jó ideje először aludhattam fedél alatt, egy lócán a konyhájuk melletti kis szobában. Hallottam, ahogy beszélgetnek rólam. Mit csinálsz vele? Beviszem. Okos gyerekek tűnik. Kell úgyis kifutófiú. Jó lesz az neki? Nem kéne hazavinni? Te is láttad a hátát. Azt hittem, menten elbőgöd magad. Szerinted mit keresett az Astorián ez a kis parasztgyerek? Majd elmeséli, ha akarja, aztán nem kérdezel több hülyeségeket, hogy haza kéne-e vinni.

Mi ritrovai nel centro città. Mi ricordo che trascorsi alcune notti per strada. Era estate, perciò non costituiva alcun problema - ma che ci stessi per settimane o solo per un paio di giorni, questo non lo sapevo. Ho avuto fortuna, una grandissima fortuna, oltre al fatto di non essere stato ucciso o stuprato. Ho fatto amicizia con un gruppo di veterani conosciuti come i Monchi. Furono loro stessi a scegliere questo nome, e veramente ad ognuno di loro mancava qualche arto - a molti di loro più di uno. Mendicavano nei pressi dell'albergo Astoria - che era il loro territorio -, e presto si sono accorti del ragazzo che viveva nei dintorni come un animale randagio. All'inizio mi impaurivano, anche se erano gentili nei miei confronti. Mi permettevano anche di dormire sul bordo dei loro stracci, e non mi lasciavano morire di fame. Uno dei giorni in cui, come al solito, passava da lì, ha buttato loro qualche spicchio, ci ha fatto quattro chiacchiere, e mi è stato presentato il signor Medák - l'imperatore segreto della città.

Gedeon Medák era un omone, avrà avuto una quarantina d'anni. Gli piacevo, come può piacere ad una persona un gatto randagio che trova e si porta a casa. Viveva con sua sorella maggiore. «Io mi chiamo Izabella Medák», disse la signora quando ho varcato la soglia, e s'inclinò verso di me. Era alta e naturale, e rideva tanto. «Sai cosa vuol dire Medák? Vuol dire bombo. È un nome ebreo, come il tuo, perché siamo ebrei anche noi. Vieni dalla campagna, vero? Tu ne hai già visti di bombi! Quelli grossi, sai, quelli che sono più grandi delle vespe, quei bombi rumorosi, ma sai, certamente, che non bisogna averne paura perché non pungono.» «Se non li punzecchi», avrebbe potuto aggiungere Medák, che da dietro continuava a sorridere in silenzio.

Fu la prima volta da molto tempo che dormii con un tetto sopra la testa, su una panca nella camera della domestica accanto alla cucina. Sentivo che parlavano di me: «Cosa farai con lui? Lo porto con me. Sembra un bravo ragazzo. E ho bisogno di un fattorino comunque. Se la caverà? Non sarebbe meglio portarlo a casa sua? Hai visto la sua schiena anche tu. Pensavo avresti fatto la piagnona. Secondo te cosa ci faceva ad Astoria quel piccolo campagnolo? Ci racconterà più tardi se vuole, così non mi chiederai sciocchezze se dovessimo riportarlo a casa.»

Mán-Várhegyi Réka
Mágneshegy (részlet)²⁹

1.

Az itt következő történet szereplőit egy vidéki konferencián ismerem meg. 2000 májusa van, langymeleg délután. Egy kelet-magyarországi városban vagyunk, a konferencia helyszíne egy főtéri reprezentatív épület, talán a városháza. A közelből tompa harangszó hallatszik, a mögöttem lévő ablakon kikukucskálva látom, hogy a kertben virágzik a kakastaréj, a portula, a mályvabokor, a leander.

A hosszúkas teremben legalább húsz sorban állnak a székek, soronként öt-hat. Én leghátul ülök, úgy éreztem, nem illene előrébb furakodnom, hiszen csupán néhány hónapja nyertem bebocsátást a társadalomtudományok világába, és még hosszú évekig kell dolgoznom, hogy értékelhető eredményt mutassak fel. Egyelőre elképzelni sem tudom, hogy egy szép napon majd én is felállok egy pódiumra, és beszámolok a kutatási eredményeimről. Kár, hogy nem látom tisztán az arcokat. Ennek főleg az az oka, hogy nem hordom a szemüvegem. Itt van a táskámban, de csak akkor teszem fel, ha a távolban el kell valamit olvasni, például a moziban a feliratot, vagy amit az előadóteremben a tanár felír a táblára. Az egyetemen igyekszem inkább előrébb ülni.

Az eddigi szekciók előadói kivétel nélkül öreg férfiak voltak. Magam sem értem, honnan veszem hozzá a bátorságot, de félhangos megjegyzést teszek a melletttem ülő évfolyamtársaimnak a konferencián tapasztalható nemi és életkori egyenlőtlenségekre, és azt is megemlítem, hogy míg a szakon tanulók között legalább hatvan százalék a nők aránya, addig az előadók között kereken nulla. Évfolyamtársaim egykedvűen hümmögnek, udvariasan mosolyognak, csak egy lány húzza el a száját, ezzel feltehetően azt jelzi, hogy osztozik a véleményemben, ugyanakkor éppen az tűnik számára nevetségesnek, hogy ezt ilyen szimplán tegye bárki szavá. Nem tudom, ehelyett mit javasolna, hogy hallgassunk inkább, vagy éppen ellenkezőleg, lépünk föl erélyesebben, mindenestre előnt a módszeresen belém nevelt szégyénérzet. A lány arcát évekre megjegyzem.

Úgy emlékszem, a délelőtti előadásokon még tudtam figyelni, utána viszont leterített a konferenciaebéd – húsleves cérnametélttel, csirkepaprikás nokedlivel, gesztenyepüré tejszínhabbal –, szorít a ballagáson és a szóbeli felvételin viselt fekete szoknyám, mellemen feszül a vasalt fehér ing.

---

²⁹ MÁN-VÁRHEGYI RÉKA, *Mágneshegy*, Budapest, Magvető Kiadó, 2018, pp. 7–14.

Réka Mán-Várhegyi
Picco magnetico (brano)

Trad. di Viktória Czakó, Francesco de Felice

1.

I personaggi della presente storia, li ho conosciuti a un convegno di provincia. Oggi è un pomeriggio moderatamente afoso di maggio del 2000. Siamo in una città dell'Ungheria orientale e l'edificio che ospita il convegno è uno della piazza principale, forse è il municipio. Si sente il suono attutito delle campane che arriva dalle vicinanze e, affacciandomi dalla finestra, vedo sbocciare le pedicolari, le portulache, gli ibischi e gli oleandri.

Nell'aula di forma allungata le sedie sono collocate almeno in venti file, in ognuna ce ne sono cinque o sette. Io mi siedo nell'ultima fila, ritengo scortese spingermi nei posti davanti, dato che sono solo pochi mesi che ho ottenuto l'ammissione al mondo delle scienze umanistiche, e devo ancora lavorare per tanti anni per poter presentare dei risultati degni di nota. Al momento non riesco nemmeno a immaginare che un bel giorno anch'io salirò sul palco su cui presenterò i risultati delle mie ricerche. Peccato che io non veda le facce. Principalmente perché non porto gli occhiali, i quali, anche adesso, sono qui nella mia borsa. Li metto solo quando devo leggere qualcosa da lontano, per esempio i sottotitoli al cinema o quello che il professore scrive sulla lavagna in aula. All'università preferisco sedermi piuttosto davanti.

Finora tutti i relatori erano uomini vecchi senza eccezione. Non capisco nemmeno io la motivazione che mi ha spinto ad avere il coraggio con cui faccio dei commenti, ai miei compagni universitari seduti accanto a me, sulle disuguaglianze nella distribuzione dei sessi e dell'età dei relatori del convegno e poi accenno che, mentre la percentuale delle donne all'università è pari almeno al sessanta per cento, al convegno tra i relatori invece, equivale a zero.

I miei compagni di classe borbottano con indifferenza, garbatamente sorridono. Soltanto una ragazza storce la bocca, presumibilmente condivide l'opinione, allo stesso tempo mi sembra ridicolo il fatto che qualcuno ne parli con tale leggerezza. Non so, invece, cosa suggerirebbe di ascoltare di più o, al contrario, di agire con più forza, inondata di vergogna che è stata metodicamente sollevata in me. Memorizzo il viso della ragazza per anni.

Ricordo che ho potuto ancora seguire le presentazioni mattutine, ma poi il pranzo della conferenza è stato veramente troppo – zuppa di carne con vermicelli, pollo piccante con gnocchi, passata di castagne con panna montata – , mi si stringe la gonna nera indossata al *ballagás* e al colloquio orale della maturità, la camicia bianca stirata si distende sul mio petto.

Az *Egymás szemében – szlovákok és magyarok* című előadást egy alacsony, szögletes miskolci hadarja el, az utána következő *Nacionalizmuselméletek az ezredfordulón*_előadója ugyancsak darál, ebből sem értek egy szót sem.

– Ezek az őskövületek kurvára nem tudnak előadni – nyögi valaki a közelemben. Tény, hogy a legtöbben gyorsan, hangsúlyozás nélkül, a papírjukba temetkezve olvassák fel az előadásukat. Érthető a sietség, hiszen a szöveg mindig hosszabb, mint ami húsz percbe befér.

Néhány sorral előttem ül Vadkerti Levente, az évfolyamtársam, aki hónapok óta mindenkit azzal traktál, hogy szerelmes belém. Félévkor mindketten évfolyamelsők lettünk, talán ez lobbantotta lánggra a szívét. Levente magas és sportos, én kicsi és kövér vagyok. Tulajdonképpen jóban vagyunk. Időnként együtt cigizgetünk az ablakban, együtt büfészünk, néha beülünk kávézni, vagy csak a Múzeumkert egyik padján gubbasztva vitatkozunk arról, amit valamelyik előadáson vagy szemináriumon hallottunk. Leventének jó a humora, tájékozott, olvassa a fontosabb hetilapokat. Most időnként hátrapillant, változatos grimaszokkal jelzi, hogy mit gondol az adott előadóról. Nem akarok tőle semmit, mégsem szeretném, hogy lássa, hogy elalszom.

– Kéne egy kis oxigén, valaki nyisson már egy ablakot – szólal meg egy nő a közelben, és mint aki közben jött rá, hogy szemrehányó hangja belerondít az előadás nyugodt monotóniájába, a mondat végét krákogásba fordítja. Nem érzem megszólítva magam, tanácstalanul pillantok körbe, akárcsak a többiek. Kis késéssel feltápászkodik egy tagbaszakadt lány, keresi az ablakkilincset, lefelől az előadó elhallgat, úgy tűnik, csak akkor tud beszélni, ha minden szem rászeregeződik, ha nincs egyetlen zavaró körülmény sem. Figyeljük, ahogy nyílik végre az ablak, és hogy teljesen kitérüljön, néhányan lehúzzuk a fejünket az útjából.

Mintha már ott toporogtak volna, azt várva, hogy mikor nyernek végre bebozsátást, két sárga lepke röppen be a konferenciaterembe. Nyomukban a kert zajai, különféle vízhangok. A locsolóé, ahogy köröz, és spricceli a vizet. Nem messze egy szökőkútban is zubog a víz. Béke járja át a szívemet. Az előadót már nem hallom, gondolatban így szólok magamhoz: *Réka, jó helyen vagy.* Egy lehetséges valóság képei bukkannak fel a képzeletemben. Nyári tópart, visítózó gyerekek, főtt kukorica illata. Félálomban a parton ülök egy fehér műanyag széken, fölöttem szomorúfűz és ecetfa lombja hullámszik a szélben. Az út felől idős emberek tartanak a víz felé, fürdőruhás asszonyok és férfiak, fejükön szalmakalap, sarkainál csomózott zsebkendő.

La presentazione intitolata *Come gli uni vedono gli altri - slovacchi e ungheresi*, viene esposta velocemente da una persona bassa e spigolosa di *Miskolc*. Anche la successiva presentazione, dal titolo *Teorie del nazionalismo nel terzo millennio*, è esposta da uno che parla a macchinetta, senza che io capissi una parola né dell'una né dell'altra.

– ‘Sti vecchi decrepiti non sanno fare una cazzo di presentazione, qualcuno si lamenta nei dintorni. Sta di fatto che la maggior parte viene sommersa dai fogli che loro stessi leggono rapidamente, senza enfasi. Comprensibile la fretta, dato che il testo è sempre più lungo di quello che si adatta in venti minuti.

Alcune file avanti me siede Levente Vadkerti, il mio collega di corso, il quale ha ammorbato tutti per mesi dicendo di essersi innamorato di me. A metà anno entrambi siamo diventati i primi del corso, forse è stato quello il momento in cui si è accesa la fiamma del cuore per lui. Levente è alto e sportivo, io sono piccola e grassa. Tutto sommato andiamo d'accordo. Ogni tanto fumiamo insieme alla finestra, pranziamo insieme, qualche volta prendiamo un caffè o a volte discutiamo, solamente, di quello che abbiamo sentito alle lezioni o ai seminari sedendo su una panchina nel *Múzeumkert*. Levente ha un buon senso dell'umorismo, è un ragazzo ben informato e legge le più importanti riviste settimanali. Ora, di tanto in tanto, si guarda indietro, facendo capire con varie smorfie cosa ne pensa di queste presentazioni. Non voglio niente da lui, eppure non voglio che mi veda addormentarmi.

– Manca l'ossigeno, qualcuno apra la finestra, dice una donna vicino a me, facendo come se avesse appena realizzato che il suo tono accusatorio aveva rovinato la monotonia della presentazione per cui decide di finire la frase schiarendosi la gola. Più che interpellata, mi sento perplessa mentre guardo intorno a me, esattamente come fanno gli altri. Con un po' di ritardo questa si alza in piedi e cerca la maniglia della finestra, il relatore davanti smette di parlare, sembra che possa parlare solo se tutti gli occhi sono su di lui, in assenza totale di perturbazioni. Seguiamo con attenzione l'apertura della finestra e per spalancarla, alcuni chinano la testa per non ostacolare la finestra.

Come se stessero già lì scalpitanti, aspettando di esser finalmente ammesse, due farfalle gialle volano nella sala conferenze seguite dai rumori del cortile, fra cui vari suoni d'acqua: l'irrigatore che mentre gira spruzza e non molto lontano, l'acqua che scorre in una fontana. Non sento più il relatore, mi dico: *Réka, sei nel posto giusto*. Immagini di una possibile realtà spuntano nella mia mente. Spiaggia d'estate sul lago, bambini che urlano, odore di pannocchie bollite. Sono seduta, mezza addormentata, su una sedia di plastica bianca, sopra di me le foglie di salice piangente e sommacco ondeggiavano al vento. Dalla strada, gli anziani si dirigono verso l'acqua, donne e uomini in costume da bagno, con cappelli di paglia e fazzoletti annodati agli angoli in testa.

Mezítláb jönnek végig a köves úton, talpuk rég megedződött már, testük örökké barna, évtizedek óta minden nyarat itt töltenek. Közeli utcákból érkeznek a partra, törülközőt sem hoznak ilyenkor magukkal, csak egy-két felfújható strandjáték van náluk, az unokájuk kacsás úszógumija, egy kopott dinoszaurusz. Egyenletes sebességgel közelednek, elhaladnak mellettem, arcukon nem tükröződik lelkesedés, nem tükröződik semmi, így menetelnek a tóba.

Előrebukik a fejem, felriadok. Még látom, ahogy az egyik sárga lepke elrugaszkodik az ölemben pihenő kézfejemről. Vadkerti Levente rám nevet, néhányan felém fordulnak. Talán elpirulok. Melegem van.

Az előadó egy pécsi ötvenes, valószínűleg már ő is régóta beszél. A téma a Magyarországon élő kínaiak. Az is lehet, hogy örmények. Adatokat sorol, számokat és százalékokat, úgy tűnik, néhány oldalnyi táblázatot olvas fel. A programfüzet szerint most valakinek egy összehasonlító himnuszvizsgálat tanulságairól kellene beszámolnia, de ez a gyűrött pécsi egyszer sem ejti ki a himnusz szót. Lehet, hogy a himnuszos még nem érkezett meg, és helyette előrehozták a pécsi kínaist. Vagy örményest.

Hosszú idő telik el, míg végül megköszöni a figyelmet, és leül.

– Ebből a szekcióból már csak két előadás van hátra – áll föl a moderátor. Az órájára néz, számol. – A tervekhez képest negyven perc csúszásban vagyunk. Fontos lenne, hogy mostantól tényleg odafigyeljünk az időre.

Egy nő lép a pódiumra. Felismerem, az ebédszünetben ő állt előttem a mosdóban. Ámulva néztem a ruháit, mélybarna kordbársony zakóját, vakítóan kék nadrágját, ami bár farmer, mégis elegáns. Külföldi lehet, gondoltam. Amíg várakoztunk, ő a szemöldökét szedte. Hasított bőr táskáját a hóna alá szorította, az egyik kezében zsebtükröt tartott, a másikban szemöldökcsipeszt. Arcával a kicsi ablakból beeső fénysávot kereste, és mivel a táska egyre lejjebb csúszott, a combjával a falhoz nyomva igyekezett megtartani a mélybe zuhanástól. Amikor befejezte a szemöldökszedést, figyelmesen méregette az eredményt, aztán a haját vizsgálgatta. A zsebtükrőben találkozott a pillantásunk. Felém fordult, és meglepve láttam, hogy a szeme vörös, orrcimpái mentén a bőr sötétlilán repedezett, az arca leharcolt, legalábbis fáradt benyomást kelt.

Camminano scalzi lungo il percorso di ciottoli, i loro piedi sono induriti ormai da tempo, i loro corpi sono abbronzati tutto l'anno, trascorrono ogni estate qui da decenni. Arrivano dalle strade vicine, lasciano gli asciugamani a casa, portano con sé solo qualche giocattolo gonfiabile per la spiaggia, la paperella di gomma dei nipotini e un dinosauro consumato. Camminano a una velocità costante, passano accanto a me, nessun entusiasmo si rispecchia sui loro volti, nulla si rispecchia, così avanzano nel lago.

La mia testa cade in avanti, mi sveglio di soprassalto. Vedo ancora una farfalla gialla volare via dalla mia mano appoggiata sul ventre. Levente Vadkerti ride verso di me, alcuni si girano guardandomi. Forse sono arrossita. Ho caldo.

Il relatore è un cinquantenne di Pécs, probabilmente anche lui parla da molto tempo. Il tema è i cinesi che vivono in Ungheria. Potrebbe anche essere che tratti di armeni. Include dati, numeri e percentuali, così mi pare, legge alcune pagine di tabelle. Secondo la scaletta del programma, ora qualcuno dovrebbe esporre una presentazione riguardo l'analisi comparativa del testo di un inno, ma questo vecchio di Pécs non ha pronunciato nemmeno una parola dell'inno. Può darsi che non sia ancora arrivato all'inno o al posto suo posto hanno anticipato il sinologo di Pécs. O armenista.

Trascorre molto tempo da quando finalmente ringrazia per l'attenzione e si siede.

– Da questa sezione mancano solamente due presentazioni, il moderatore si alza. Guarda il suo orologio, conta. – Siamo in ritardo di quaranta minuti. Sarebbe importante che adesso si faccia veramente attenzione al tempo.

Una donna sale sul palco. La riconosco, nella pausa pranzo lei era avanti a me davanti al lavabo. Guardavo stupita i suoi abiti, giacca di velluto a coste marrone scuro, jeans di un blu abbagliante, che, sebbene fosse denim, è elegante. Potrebbe essere straniera, pensavo. Mentre aspettavamo, lei si sistemava le sopracciglia. Stringeva la sua borsa di camoscio sotto il braccio. In una mano teneva uno specchietto tascabile, nell'altra una pinzetta. Con la faccia cercava un raggio di luce dalla finestrella, e mentre la borsa scivolava più in basso, la premeva con la gamba contro il muro, per impedirle di scivolare ancora di più. Quando ha finito con le sopracciglia guarda accuratamente il risultato, poi sistema i capelli. Nello specchietto s'incrociano i nostri sguardi. Si volta verso di me e resto stupita del fatto che avesse gli occhi rossi, lungo le narici, pelle screpolata di un violaceo scuro, il suo viso era graffiato, dando però un'impressione stanca.

Az egyetlen működő vécében már rég elhalt a csorgatás hangja, teljes csönd honolt, mintha az, aki korábban még minden jel szerint ott volt, időközben köddé vált volna. Aztán ez a valaki hosszan szellentett. A vékony, bátortalan hang azt sugallta, hogy az illető minden erejével igyekszik visszafogni a szellentést, ám az éppen ezért lesz ilyen kínosan hosszú. Mintha egy kiskutya sírna fel álmában.

– Nem bírom – mondta a zakós-farmeres nő. Átsiklott rajtam a tekintete, amitől olyan érzés fogott el, mintha miattam lenne felháborodva, mintha én lennék az, aki elfoglalja előle a vécét. A táskáját a fűtőtestre akasztotta, és engem finoman félretolva a mosdókagylókhöz sietett, majd, mintha meggondolta volna magát, visszatért, de csak a táskájáért. – Menj előre – mondta nekem, harmadszor is félretolt, majd az egyik mosdókagylóhoz lépett, és megeresztette a vizet.

A vécéből ezután evickélt ki a hölgy, aki szellentett. Nehézkesen préselte ki magát a fülkéből, kezében a kosztümfelsőjével, táskájával, ballonkabátjával és az egyik drogériamárka zacskójával. Esetleg a zacskó az oka, vagy a szépen vasalt kosztümfelső, hogy arra gondoltam, az a típusú asszony lehet, aki a higiéniára mindig kényes volt, viszont a koordinációs képességeit soha nem fejlesztette, és így idősebb korára a legnagyobb kihívást azok a terek jelentik számára, amik nemcsak szűkek, de piszkosak is.

– A másik vécé nem jó? – kérdezte tőlem némi rosszallással. Természetesen azt hitte, hogy én vagyok az, aki *nem bírja*.

– Nem. Az rossz – válaszoltam. – Ki van rá írva.

A fülkében vettem észre, hogy a kezem remeg, mint ekkoriban mindig, ha feszült helyzetbe kerülök. Odakint zubogott a víz. A hangokból arra következtettem, hogy a fiatalabb nő az egész testét lecsutakolja. Lögybölt, fröcskölt, szétterítette magán a vizet, és nagy levegőket vett, mint aki épp elmerülni készül. Arra gondoltam, efféle profán bugyborékoló hangokat nem adhat ki olyasvalaki, akinek ilyen mélybarna zakója és azúrkék farmernadrágja van.

Az idősebb hölgy már eltűnt, mire előjöttem. Újdonsült ismerősöm ekkor emelte ki a fejét a csap alól. A kagyló tele habbal, a folyékony szappanos flakon felborulva. A kordbárszony zakó a térdai között, a táska a földön. A farmeron vízfoltok.

– Megmostam a hajam – mondta. A jelek szerint hozzám intézte szavait, hiszen más nem volt a mosdóban. – Nem bírom, ha zsíros.

– Végül is meleg van – válaszoltam kis szünet után.

Da tanto che non si sentiva più nemmeno il suono del gocciolio dall'unico bagno funzionante. Come se la persona che prima era lì dentro, col tempo fosse svanita nella nebbia. Dopo, però, questa persona ha tirato un lungo peto. Il suono sottile e timido dà l'impressione che lei stia facendo del suo meglio per frenare il peto, ma è per questo che le esce così imbarazzantemente durevole. Come se un cucciolo si svegliasse piangendo dal sonno.

– Non ce la faccio più, disse la donna con la giacca e i jeans. Ha lanciato uno sguardo che mi ha fatto sentire come se fosse oltraggiata da me, come se fossi io a occupare il bagno. Ha appeso la sua borsa sul termosifone e facendomi scostare delicatamente, corre al lavabo, poi come se avesse cambiato idea, torna indietro, ma solo per prendere la sua borsa. – Vai avanti – mi ha detto, poi mi ha fatto spostare per la terza volta, era andata ad un lavabo e ha aperto l'acqua.

Soltanto dopo questa scena ha sfrattato dal bagno la signora che aveva tirato il peto. Faticando, si era affrettata a uscire fuori dal gabinetto con la giacca del suo completo, la borsa, un *trench-coat* e con la busta di una delle marche di prodotti cosmetici in mano. Il motivo era forse la busta, o lei che era quel tipo di donna che è molto attenta alla propria igiene, ma non ha mai sviluppato le sue capacità di coordinazione e quindi le sfide più grandi per la sua vecchiaia sono diventati gli spazi che non sono solo angusti ma anche sporchi.

– L'altro bagno non va bene? – mi ha chiesto con una certa disapprovazione. Ovviamente credeva che *mi stesse* antipatica.

– No. Quello non funziona – le ho detto. – C'è scritto sopra.

Nel bagno ho notato che la mia mano tremava, come sempre quando sono in una posizione tesa. L'acqua gorgogliava fuori. Dai suoni ho dedotto che la giovane donna si stesse strigliando tutto il corpo. Batteva, schizzava, spargeva l'acqua su sé stessa e respirava a fondo come se stesse per affondare. Pensavo che tali rumori profani non potessero essere emessi da qualcuno che indossava una giacca marrone e dei jeans blu notte.

La donna più anziana se n'era già andata quando sono uscita. La mia nuova "amica", quindi, alza la testa da sotto il rubinetto. Il lavandino era pieno di schiuma, la bottiglietta con il sapone liquido si era rovesciata. La giacca di velluto a coste era tra le ginocchia, la borsa sul pavimento. Il jeans era bagnato.

– Mi lavavo i capelli – aveva detto. Sembrava stesse parlando con me, dal momento che non c'erano altri nel bagno. – Non sopporto che siano unti.

– Dopotutto fa caldo, ho risposto dopo una piccola pausa.

Rövid hajából kicsavargatta a vizet, és aztán úgy rázta meg a fejét, mint egy ázott kutya a bundáját. Az egész mosdót vízcseppek borították. Engem is. Őszintén elcsodálkoztam, hogy ezzel ő mit sem törődik.

Még beletúrt párszor a hajába, aztán egy papírtörülővel megtörölte az arcát, a mellkasát és a kezét, majd egy-egy újabb papírtörülőt dugott be mindkét hónalja alá.

– Kicsit izgulok – mondta, és ellépett a mosdókagylótól. – Tiéd a pálya.

És most ott áll a pulpituson. A haja már megszáradt, és az egész egy irányba áll, mintha fújná a szél.

– Előadásom témája nem magától értetődő – kezdi. – Ezért rendkívül fontosnak tartom, hogy az elején magát a témaválasztást úgymond tisztázzam, és kicsit explikáljam, hogy miről is van itt szó.

Van valami ideges vibrálás benne, hangosan, keményen beszél, minden egyes szót úgy hajít a közönség sorai közé, mint egy vázát vagy hamutartót. Nem írta meg előre az előadását, legalábbis nem mondatról mondatra, a kezében jegyzetfüzetet tart, a későbbiekben ebben lapozgat előre-hátra, keres valamit. Mintha gondban lenne, láthatóan kihívást jelent számára annak mérlegelése, hogy az előadása vázlatából mit emeljen ki, mit említsen meg, és mit hagyjon ki teljesen. Mondataiban egyre szaporodnak a bombasztikus jelzők. Már vagy tíz perce beszél, amikor rájövök, hogy fogalmam sincs, miről.

A mellettem ülők összesúgnak, úgy sejtem, az előadást szidják. *Utak és tévutak az antiszemitizmus-kutatások hazai gyakorlatában*, áll a programfüzetben. A nő neve Börönd Enikő. Adjunktus azon az egyetemen, ahol én is tanulok. Még nem hallottam róla.

– Ahogy azt többen is állítják, és ahogy azt ma már – szünet –, ugye, Bélától is meghallgathattuk, az antiszemitizmus ma Magyarországon nem szalonképes eszme, és még a hagyományosan – szünet – erre fogékony társadalmi rétegek sem érzik, hogy többé-kevésbé antiszemita nézeteiket ildomos lenne mások előtt hangoztatni. Nagyon sok helyen és nagyon gyakran olvashatjuk azt is – szünet –, tanulmányokban és újságokban egyaránt, hogy a társadalom jelentős részének immunrendszere be van oltva az antiszemitizmus ellen.

Si era tolta l'acqua dai capelli corti e così, poi, ha scrollato la testa come un cane fa con la pelliccia bagnata. L'intero bagno era coperto di gocce d'acqua. Me compresa. Sinceramente ero rimasta scioccata di come ciò a lei non importasse.

Aveva passato ancora una volta la mano tra i capelli, poi si era asciugata la faccia, il petto e le mani con un asciugamano di carta, poi se ne mise un pezzo sotto ciascuna delle ascelle.

– Sono un po' agitata – aveva detto spostandosi dal lavandino. – È tutto tuo.

E ora è in palpitazione. I capelli si sono già asciugati, e vanno tutti in un'unica direzione come se soffiasse il vento.

– Il tema della mia presentazione non è scontato – inizia. – Questo è il motivo per il quale trovo estremamente importante giustificare la scelta dell'argomento, per così dire, e spiegare di cosa si tratta.

C'è del nervosismo in lei, parla a voce alta e aspramente. Ogni parola così si scaglia tra le file del pubblico, come un vaso o un posacenere. Non ha preparato in anticipo la presentazione, almeno non parola per parola. Nella mano ha un blocchetto di fogli, successivamente inizia a sfogliare il blocchetto alla ricerca di qualcosa. Come se fosse nei guai, per lei è una sfida considerare cosa mettere in risalto della bozza della sua presentazione, cosa menzionare e cosa omettere del tutto. Nelle sue frasi aumentano sempre di più gli epiteti eccezionali. Parla già da circa dieci minuti quando mi rendo conto di non avere idea di cosa.

Quelli seduti accanto a me bisbigliano e, suppongo, criticano la presentazione. "Sentieri e vicoli ciechi di ricerca sull'antisemitismo nella prassi nazionale", si legge nella scaletta. La relatrice si chiama Enikő Börönd. Professoressa associata all'università dove studio anche io. Non ne ho ancora sentito nemmeno parlare.

– Come molte persone affermano – pausa – e come abbiamo già sentito oggi da Béla, l'antisemitismo non è più un'ideologia presentabile nell'Ungheria di oggi, e neanche i ceti sociali che vi sono tradizionalmente – pausa – sensibili non ritengono che sia opportuno esprimere le loro opinioni più o meno antisemite agli altri. In molti luoghi e molto spesso, sia negli studi che sui giornali, si legge – pausa – che il sistema immunitario di una parte significativa della società sia stato vaccinato contro l'antisemitismo.

Mintha csak settenkedne a témája körül. Nem értem, hogy az idézett tanulmányok állításait alátámasztani vagy megcáfolni akarja, utóbbira csak abból következtetek, hogy dérrrel-dúrral szalad neki minden mondatának. Elhadar néhány szót, és mint aki kifulladt, szünetet tart. Majd újra nekilendül. Szabálytalan időközönként elmosolyodik. Az a típusú jelentőségteljes mosoly, amellyel azt jelzi, hogy a kérdést, amit éppen szőrmentén érintett, az állítást, amit kicsit pongyolán odakent, szükségtelen kifejtteni, hiszen a jelenlévők mind értik, tudják, hogy miről van szó, és hogy az éppen úgy van, és nem máshogy.

Az előadások többségére jellemző kimért tudományos stílust részben elhagyja, és élőbeszédszerű fordulatokkal tölti ki a réseket. Ez tetszik nekem, noha képtelen vagyok eldönteni, hogy szándékos vagy a hevenyészett felkészülés következménye.

– Idő hiányában mellőzném az említett könyv részletekbe menő ismertetését – szünet –, pedig ez egy rettenetesen fontos kérdés. Ilyen típusú antiszemitaizmusra is rengeteg példa van – szünet –, százféle. Ezerféle.

Kifújja az orrát, a papír zsebkendő a jegyzetfüzet lapjai közé gyűri.

A moderátor mondat közepén áll fel, karikás a szeme, mint akin most tört ki az egész napos fáradtság, arcán fájdalmas fintor, és az órájára mutatva közli, hogy mindjárt lejár az idő, sietni kell. Börönd Enikő megígéri, hogy ettől kezdve a lényegre koncentrálni, lendületesen lapoz, repül a papír zsebkendő, de kit érdekel, neki meg kell találnia azokat a bejegyzéseket, amiket feltétlenül bele kell szorítania a rendelkezésre álló másfél percbe. Megrendítő véghajtásba kezd.

Parla come se stesse tergiversando intorno al suo tema. Non capisco se vuole sostenere o confutare le affermazioni degli studi citati, quest'ultimo, lo posso dedurre soltanto dal fatto che inizia ogni frase con impeto. Parla a macchinetta un po', poi si sfiata, si mette in pausa. Dopo si rilancia. Sorride a intervalli irregolari. Questo è quel sorriso che implica l'inutilità della domanda fatta riguardo l'argomento trattato, esposto in maniera superficiale, poiché tutti i presenti capiscono e sanno di cosa si parla, e che tutto deve essere inteso in un unico senso, e non in altri modi.

In parte, abbandona lo stile strettamente scientifico, riempiendo i vuoti con degli elementi che rievocano un linguaggio parlato. Questo mi piace, però non riesco a capire se è intenzionale o si tratta soltanto del risultato di una preparazione sciatta.

– Per mancanza di tempo eviterei di entrare nei dettagli del libro – pausa – però questo è un argomento estremamente importante. Ci sono anche molti esempi di questo tipo di antisemitismo – pausa – ce ne sono centinaia. Migliaia.

Si soffia il naso, stropiccia il fazzoletto e lo mette tra i fogli del quaderno.

Il moderatore si alza in piedi nel mezzo della frase, con le occhiaie sembra come se la stanchezza accumulata durante la giornata si fosse appena riversata su di lui. Con una smorfia dolorosa sul viso indica l'orologio dicendo che il tempo sta per scadere, la relatrice deve sbrigarsi. Enikó Börönd promette che d'ora in poi si concentrerà esclusivamente sull'essenziale, comincia a sfogliare il quaderno vigorosamente, vola il fazzoletto, ma chi se ne frega, deve trovare gli appunti necessari da spremere nell'ultimo minuto e mezzo che ha a sua disposizione. Inizia un finale al cardiopalma.

Finito di stampare nel mese di dicembre 2022 a Szeged
SZTE
Dip.to di Italianistica / Olasz Tanszék

Nyomda: JATEPress
6722 Szeged, Petőfi sgt. 32-34.
jatepress.hu

Felelős vezető: Szauter Dóra
Méret: B/5, munkaszám: 32/2022